

Structuurvisie Buitengebied Zoeterwoude

zoeterwoude

structuurvisie buitengebied

procedure

plannummer	datum	raad
13213.00	5 sept. 2008	29 jan. 2009

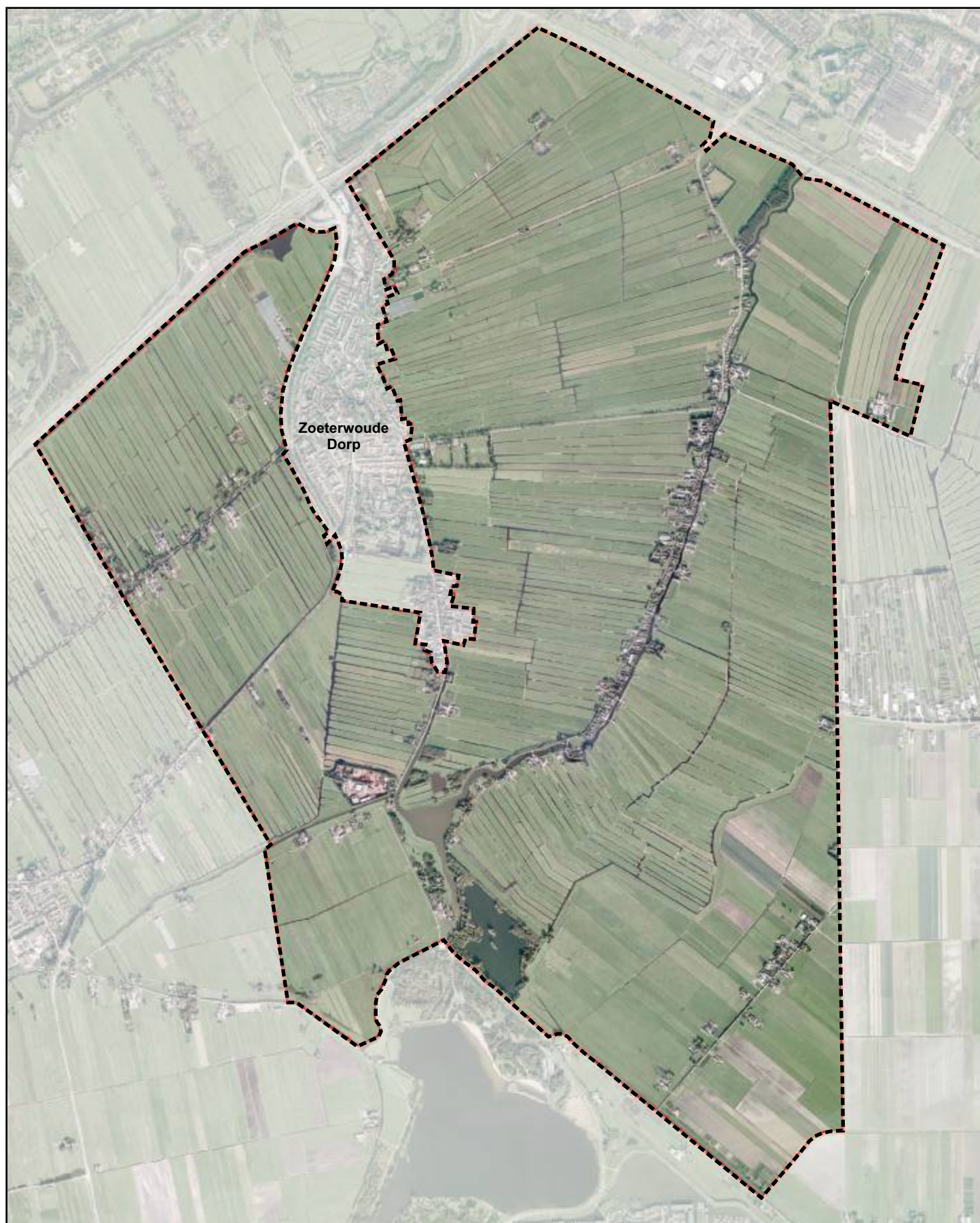
opdrachtleider : ir. H.G. van der Aa

Inhoud 1

1. Inleiding	blz. 3
1.1. Aanleiding en doel	3
1.2. Beoogde structuurvisie	3
1.3. Leeswijzer	4
2. Huidige situatie en autonome ontwikkelingen	7
2.1. Landschap en cultuurhistorie	7
2.2. Water	22
2.3. Ecologie	26
2.4. Recreatiewaarden	34
3. Beleidskader	37
3.1. Rijksbeleid	37
3.2. Provinciaal beleid	40
3.3. Regionaal beleid	43
3.4. Gemeentelijk beleid	45
4. De ruimtelijke opgaven	49
5. De Structuurvisie buitengebied	57
5.1. Visie	57
5.2. Planvoorstellen	59
6. Nadere uitwerking op lange termijn	71
6.1. Naar een nieuwe plattelandseconomie	71
6.2. Waterbeheer: Kiezen uit drie peilstrategieën	72
6.3. Mozaïekbeheer	74
6.4. Boeren voor natuur	74
6.5. Mogelijkheden in Zoeterwoude	77
6.6. Uitwerking in het bestemmingsplan	78
7. Uitvoerbaarheid	83
7.1. Inleiding	83
7.2. Financiële uitvoerbaarheid	83
7.3. Wettelijke uitvoerbaarheid	84
7.4. Maatschappelijke uitvoerbaarheid	84

Bijlagen:

1. Bronnen.
2. Monumenten.
3. Samenstelling klankbordgroep.

Figuur 1
Ligging plangebied

 ligging plangebied

1. Inleiding

3

1.1. Aanleiding en doel

De gemeente Zoeterwoude ligt op een unieke plek aan de rand van het Groene Hart. De gemeente omvat een karakteristiek oud-Hollands veenweidelandschap, de ontginningsassen Weipoort, Westeinde, Zoeterwoude-Dorp en Zuidbuurt en Gelderswoude, de karakteristieke polders, kerkenpaden en molens. Door de gemeente, haar inwoners en de omwonenden worden de weidse groene polders hoog gewaardeerd.

Ondanks de waardering ligt er op het gebied een grote stedelijke druk. Er is vraag naar woningbouw, natuur en recreatie. De landbouw, met name in de vorm van melkveehouderijbedrijven, is van oudsher de gebruiker van het gebied. Het gebied is daarmee tevens van belang voor onze voedselproductie. De landbouwwensen zijn soms echter anders dan die van bewoners of recreanten. Dit alles leidt soms tot spanning en vragen. Dit leidt tot de volgende opdracht van de gemeente Zoeterwoude: "Er moet een visie komen hoe, waar en onder welke voorwaarden nieuwe ontwikkelingen zoals nieuwbouw, natuur, (verbrede) landbouw, ingrepen in de waterhuishouding, aanleg van wegen, vormgeving van bebouwing op de grens van de polder, zo goed mogelijk kunnen bijdragen aan de identiteit van het landschap" (Startnotitie landschapsplan, 2005).

In dit plan wordt via een ruimtelijke en functionele analyse en het formuleren van ruimtelijke maatregelen getracht de bestaande waarden te benutten en te versterken en nieuwe waarden toe te voegen. Uit het collegeprogramma van Zoeterwoude spreekt trots op het unieke oud-Hollandse veenweidegebied. Deze trots vraagt om beleid en actie.

In februari 2007 is door Royal Haskoning het eerste landschapsplan afgerond. Eind 2007 is door RBOI een uitwerkingsplan opgesteld dat enkele hiaten qua ecologie en waterhuishouding invult en waarin tevens wordt aangegeven op welke wijze het op te stellen bestemmingsplan Buitengebied een rol kan spelen bij de uitwerking van het landschapsplan. Beide rapportages zijn samengevoegd in het voorliggende rapport dat vanaf nu (mede in het licht van de inwerkingtreding van de nieuwe Wro per 1 juli 2008) zal worden aangeduid als Structuurvisie buitengebied.

De Structuurvisie buitengebied is opgesteld in overleg met een klankbordgroep die is samengesteld uit medewerkers van de gemeente, agrariërs, de agrarische natuurvereniging en de Stichting "Grote Polder Groene Hart". Het Hoogheemraadschap van Rijnland heeft niet deelgenomen aan de klankbordgroep omdat zij van mening waren en zijn dat er voor hen geen onderwerpen speelden. Bijlage 3 bevat een lijst van deelnemers van de klankbordgroep.

1.2. Beoogde structuurvisie

Het beleid uit de structuurvisie is gebaseerd op twee peilers;

1. een functionele analyse, die de (sectorale) kwaliteiten en ontwikkelingen in het plangebied in beeld brengt;
2. een beleidsanalyse die de kaders aangeeft waarbinnen het beleid van de structuurvisie zich moet bevinden.

Op basis van deze twee peilers vindt de belangenafweging plaats. Het veenweidelandschap speelt hierin een belangrijke rol. Het vormt het kader op hoofdlijnen waarbinnen de ontwikkelingen in het landelijk gebied kunnen plaatsvinden. Op het detailniveau van het gemeentelijk beleid dienen keuzes echter verder uitgewerkt te worden, alvorens ze instrumenteel kunnen worden vertaald.

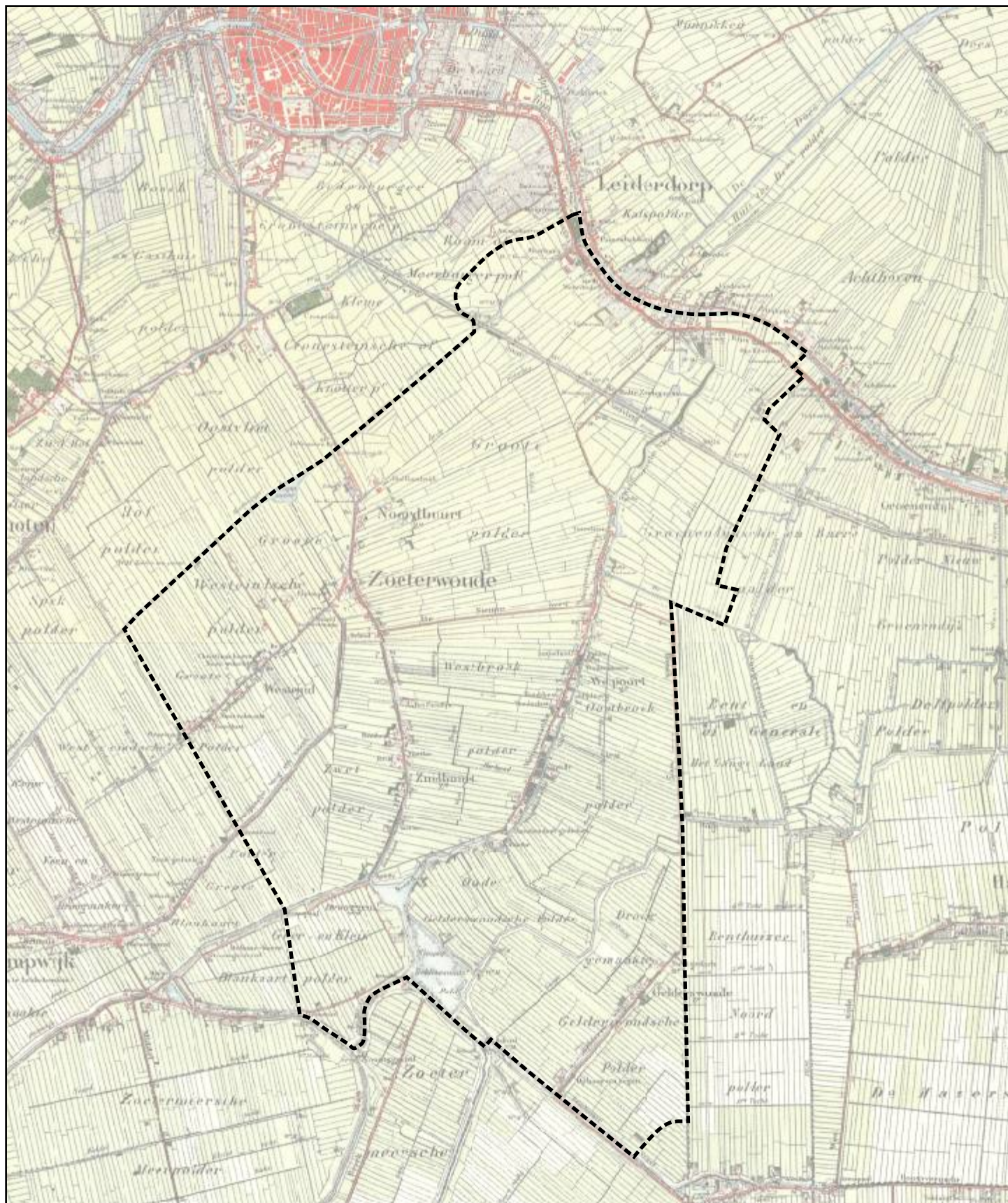
Deze uitwerking heeft onder meer betrekking op specifieke kwaliteiten en waarden van de voor komende functies in het plangebied, maar ook op verdere invulling van platteland vernieuwing en -verbreding. Dit leidt tot een beleidsvisie die zich richt op bescherming van de kwaliteiten van het plangebied, maar tegelijkertijd voldoende flexibel is om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen. Het beleid van de structuurvisie wordt door de gemeente instrumenteel vertaald in

een bestemmingsplan. Om nu al zicht te hebben op de instrumentele vertaling in het bestemmingsplan, is daar op voorgesorteerd door het beleid van de structuurvisie nader uit te werken tot op het niveau van het bestemmingsplan (hoofdstuk 6.6 van de structuurvisie).

1.3. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de huidige situatie van landschap, cultuurhistorie, water en natuur beschreven. Hoofdstuk 3 beschrijft het beleidskader dat door hogere overheden is geformuleerd ten aanzien van het gebied en de voorkomende functies. Hoofdstuk 4 beschrijft de ruimtelijke opgaven van het gebied. Hoofdstuk 5 werkt een visie uit ten aanzien van de ruimtelijke opgaven voor de toekomst met bijzondere aandacht voor het waterbeheer, het natuurbeheer en mogelijke financieringsvormen. Hoofdstuk 6 beschrijft concrete beleidsvoorstellen voor Zoeterwoude, alsmede de wijze waarop deze voorstellen kunnen worden geëffectueerd in het bestemmingsplan dan wel in andere planvormen. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk wordt daarvoor een uitvoeringsschema voor de Structuurvisie buitengebied gepresenteerd met per thema voorstellen omtrent initiatiefnemers, instrumentarium, planning en acties.

Een belangrijke eis die aan structuurvisies wordt gesteld is de uitvoerbaarheid ervan. Hoofdstuk 7 geeft inzicht in zowel de financiële, wettelijke en maatschappelijke uitvoerbaarheid.

Figuur 2
Historische kaart

 ligging plangebied

2. Huidige situatie en autonome ontwikkelingen

7

In dit hoofdstuk wordt de huidige situatie ten aanzien van landschap, ecologie en natuur kort verwoord.

2.1. Landschap en cultuurhistorie

Algemeen

Het buitengebied van Zoeterwoude ligt langs de westrand van het Groene hart en grenst aan de randstad. Dit buitengebied heeft grote landschappelijke en cultuurhistorische waarden en kan worden beschouwd als één van de best bewaarde Nederlandse laagveengebieden. De eenheid van linten, veenweiden en droogmakerijen met hun typische verkaveling, is op veel plekken goed bewaard gebleven en niet aangetast door ruilverkaveling of typische stadsrandverromming. Kerkepaden en molenpaden zijn zorgvuldig gekoesterd.

In het plangebied kan de ontginningsgeschiedenis nog duidelijk aan het patroon van wegen, waterlopen, kades, dijken en bebouwing worden afgelezen. De ontginningsbases en de indeling van de poldereenheden zijn nog altijd herkenbaar. Door de gaafheid van de uit de late middeleeuwen stammende historisch-geografische kenmerken van het slagenlandschap vertegenwoordigen deze een belangrijke informatiewaarde. Ook de karakteristieke patronen van het droogmakerijenlandschap dateren uit de ontginningsperiode (18^e en 19^e eeuw) en zijn om die reden van bijzondere betekenis.

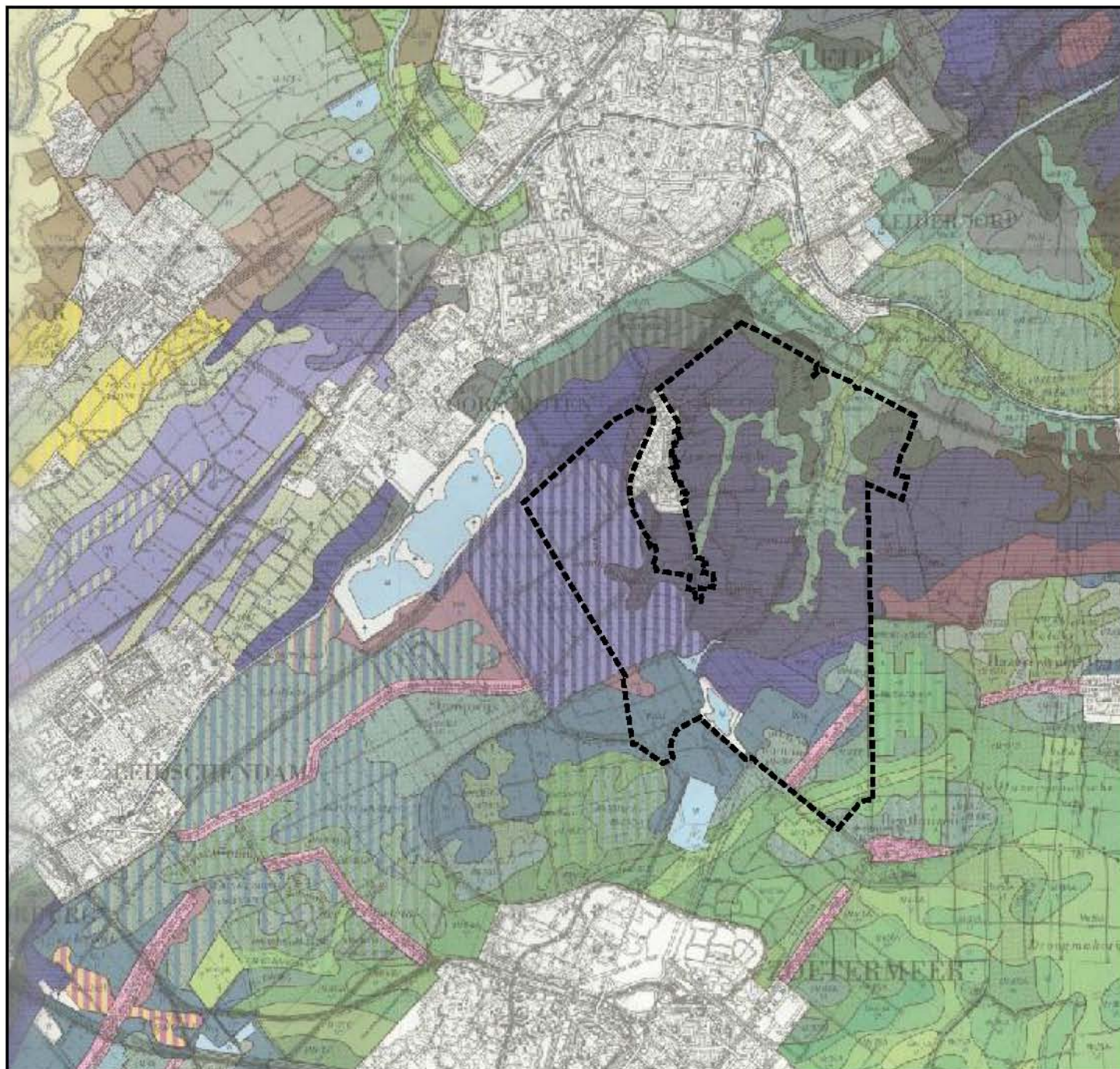
De ontginningsgeschiedenis van het landschap wordt hieronder beschreven en vormt de basis voor de daaropvolgende beschrijving van de landschapstructuur en landschapstypen.

Regionale positionering

Het landschap van Zoeterwoude ligt in het Groene Hart. Dit westelijke deel van het Groene Hart grenst aan de stedelijke regio's van Leiden, Den Haag en Zoetermeer. Het open landschap wordt doorsneden door de oeverwallen van de Oude Rijn, met woonfuncties en bedrijven. Langs de oeverwal vormt feitelijk de infrastructuur de grens met het landschap van Zoeterwoude. Aan de westzijde wordt zo een grens gemaakt door de A4. Het open landschap oogt authentiek en agrarisch. Wie kijkt op de Nieuwe Kaart van Nederland, waarin bestaande ruimtelijke plannen op de Kaart van Nederland worden geprojecteerd, ziet dat openheid geen vanzelfsprekendheid is. In een omgeving waar tal van ruimtelijke veranderingen (gaan) plaatsvinden, is de gaafheid van Zoeterwoude een opvallende en aangename uitzondering. Zoeterwoude is platteland. Tevens is het een voortuin van Leiden, Zoetermeer en Den Haag.

Ontstaansgeschiedenis

De bodem van Zoeterwoude is ontstaan als gevolg van langdurige veenontwikkeling op zee-kleigronden en rivierkleigronden. Het gebied stond onder invloed van de Oude Rijn die zorgde voor afzetting van oeverwallen en rivierklei en die bovendien zorgde voor aanvoer van zoet water. Er was ook invloed van de zee, via de riviermonding en wellicht ook via doorbraken. Hierdoor is zeeklei afgezet en vond soms afbraak van veen plaats. In een groot deel van Zoeterwoude heeft lange tijd veengroei plaatsgevonden. Dicht bij de rivier is het veen vermengd met klei. Verder van de rivier is er minder klei. De naam Zoeterwoude verwijst naar moerasbos dat hier vroeger gestaan heeft. Moerasbos zorgde lange tijd voor brandstof in de bewoonde gebieden op de oeverwallen. In de middeleeuwen nam het bos af en kwam turf in beeld als brandstof. In deze periode zijn de veenafgavingen begonnen. Vanaf de vroege middeleeuwen vond ook ontginning van het veen plaats voor landbouwgebruik, eerst kleinschalig en vanaf de 12^e eeuw grootschalig. Terwijl langs grote delen van de Oude Rijn de ontginning plaatsvond vanaf de oeverwal van de Rijn, gebeurde dit in Zoeterwoude vanaf gekanaliseerde veenstroompjes (Weipoortse Vliet) en gegraven weteringen (Zoeterwoude-Dorp) die nu de linten van Zoeterwoude vormen. Hierin ligt een belangrijk onderscheid tussen het landschap van Zoeterwoude en alle andere veenweidegebieden langs de Oude Rijn. Langs de Weipoort is onder invloed van

Figuur 3
Bodemkaart

 ligging plangebied

Rauwveengronden

- Bosveen of eutroof broekveen
- Zeggeveen, rietzeggeveen of mesotroof broekveen
- Zavel of klei (meestal niet gerijpt) ondieper dan 120 cm
- Meerveengronden*
- Veenmosveen
- Zeggeveen, rietzeggeveen of mesotroof broekveen

Moerige eerdgronden

- moerige bovengrond of moerige tussenlaag op nietgerijpte zavel of klei

Eerdveengronden

- bosveen of eutroof broekveen
- zavel of klei (meestal niet gerijpt) ondieper dan 120 cm

Eerdgronden

- zavel, profielverloop 1
- klei, profielverloop 1
- zavel
- klei

Samengesteld

- weideveengronden op zeggeveen, rietzeggeveen of mesotroof broekveen
- kalkarme lee-/woudeerdgronden; klei, profielverloop 3, of 3 en 4, of 4
- kalkrijke poldervaaggronden; lichte klei, profielverloop 5

Overige onderscheidingen

- water

de Oude Rijn ook een oeverwal ontstaan. Door het ontginnen van het veenlandschap ontstond het typische patroon van strokenverkaveling: evenwijdig naast elkaar liggende sloten tussen langgerechte percelen, dwars op de lintbebouwing. Langs de zuidelijke rand van het veenweidegebied liggen de droogmakerijen, zoals de Zoetermeerse Meerpolder, de Drooggemaakte Geer- en Kleine Blankaardpolder en Polder de Noordplas. Op die plaatsen waren aanvankelijk meren en plassen ontstaan als gevolg van de turfwinning. Vanaf de 17^e eeuw werden die plassen weer drooggemalen en zo zien we tegenwoordig de droogmakerijen, waar het land een stuk lager is dan in de veenweiden. Karakteristiek is de scheiding tussen veenweide en droogmakerij, de steilrand, die in Zoeterwoude deels dwars door de Gelderwoudse Polder loopt: De Strook.

Voor ontginning van het veen is het stelsel van afwatering van belang (zie ook figuur 7 Watersysteem). De afwatering bepaalt in grote mate de structuur en het beeld van het landschap. Kavels worden ontwaterd door sloten en hoofdwatgangen. Het water wordt hieruit opgemalen naar de boezem. Er zijn vijf historische gemalen in Zoeterwoude (Opdenkamp, 2002). De boezem ligt opvallend hoger in het landschap en stroomt af naar de Meerburger Wetering en naar de Oude Rijn. De boezem sluit aan op de Noord-Aa, die een kruispunt is in het regionale watersysteem.

Door inklinken van het veen liggen de kleigebieden langs de Oude Rijn hoger in het landschap. De verschillen zijn overigens klein: -1,5 m NAP nabij de oeverwal en gemiddeld -1,7 m NAP in de zuidelijke delen van Zoeterwoude. De droogmakerijen liggen beduidend dieper, op zo'n -4 m NAP. Met het inklinken van het veen komen ook de sedimenten van krekken hoger te liggen dan de omgeving. De ligging van de krekken is nu te zien in de vorm van stroom- of kreekruigten (riverinversierugten), bijvoorbeeld in de Grote Polder en de Oostbroekpolder.

Bodem en grondgebruik

De bodem bestaat vooral uit laagveen, dat in de afgelopen eeuwen op veel plaatsen is verbeterd door toemaak: een mengsel van slootbagger, stalmest en duinzand. De hierdoor ontstane brede sloten zijn karakteristiek. Direct langs de Weipoortse Vliet komt kalkrijke zavel en lichte zeeklei voor. Dichtbij de oude Rijn ligt kleigrond-op-veen en er zijn diverse zeekleigronden die het patroon van krekken en kreekruigten volgen. De kleigronden langs het noordelijk deel van de Weipoortse Vliet zijn vooral geschikt voor weidebouw. Door goede ontwatering is hier in principe ook akkerbouw en teelt van ruwvoer mogelijk, maar dit heeft zich hier nauwelijks voorgedaan. De veenpolders zijn met de hoge grondwaterstanden alleen geschikt voor weidebouw (Zoeterwoude, 1992). De drooggemaakte Gelderwoudse Polder is in gebruik als weidegebied. Langs de Noordbuurtseweg, in de Grote Westeindsche Polder en de grote Geerpolder liggen glastuinbouwkassen. Ze maken een klein deel uit van het landbouwareaal, maar zijn opvallend in het landschap aanwezig.

Ruimtelijke structuur

Het landschap van Zoeterwoude bestaat in hoofdlijnen uit veenweidepolders, bebouwingslinten en afwateringen waarop de kavels aansluiten. In het zuiden liggen droogmakerijen. De linten, waarin de kerktorens bakens vormen, zijn dominant in het landschap. De linten zorgen voor een opdeling van het landschap in kleinere eenheden met relatief kleine maten tussen de verschillende linten.

In het noorden is de bebouwingsrand van Zoeterwoude-Rijndijk met de spoorlijn en de N11 een ruimtelijke grens. In het westen is de A4 een grens, vooral waar achter de snelweg hoge be-

Landschapsplan Zoeterwoude, 2007, Royal Haskoning.

planting staat. In het oosten en zuiden ontbreekt een dergelijke grens. Hier valt juist een grote openheid te ervaren die in contrast staat met de stedelijke randzones in de omgeving. Op grote afstand is in het zuiden de skyline van Zoetermeer te zien. Aan de westzijde is Zoeterwoude-Dorp strak begrensd door de N206. De weg is een grens gaan vormen voor nieuwbouw. Hierdoor is een harde grens van het dorp ontstaan. Aan de oostzijde is het oude lint nog steeds een organische grens. Uitzonderingen zijn kleine gebouwenclusters aan de linten die zijn ontstaan in Zuidbuurt en in de omgeving van het gemeentehuis. In grote delen van Zoeterwoude is de ontginningsgeschiedenis nog zeer herkenbaar. De bebouwingslinten hebben hoge landschapelijke kwaliteit en het geheel van linten en polders creëert een landelijk karakter dat aantrekkelijk is voor bewoners en recreanten.

Landschapstypen

Op grond van gemeenschappelijke hoofdkenmerken van het landschap kan een landschap in landschapstypen onderverdeeld worden. Het onvergraven veen in het grootste deel van het plangebied maakt deel uit van het slagenlandschap. Ten zuiden daarvan ligt het laaggelegen droogmakerijenlandschap. Beide landschapstypen worden hieronder beschreven.

Landschapsbeeld slagenlandschap

De bebouwing in dit gebied is geconcentreerd in de linten van Weipoort, Zoeterwoude-Dorp, Westeinde en Zuidbuurt. Vanwege het overwegende graslandgebruik is het landschap rondom de linten zeer open.

De linten fungeerden veelal als ontginningsbasis waardoor het kavelpatroon bij de linten van richting verandert. Daarom is er ook geen sprake van een overheersende kavelrichting in het gebied.

De dorpslinten zijn zeer gevarieerd met karakteristieke historische bebouwing op wisselende afstand van de weg en soms fraaie oude erfbeplantingen. Door het licht slingerende tracé biedt een tocht door het lint in combinatie met de eerdergenoemde doorzichten, een voortdurende en gevarieerde afwisseling van beelden.

Vanuit de omliggende polders (Westeindsche polder, Zwet- en Groote Blankaardpolder, Westbroekpolder, Oostbroekpolder, Grote Polder en Polder Groenendijk) worden de linten ervaren als grotendeels gesloten bebouwingsmassa's, doch vanuit het lint zijn er vaak nog vele doorzichten mogelijk naar de open polders. Deze doorzichten zijn zeer waardevol om de landschapelijke hoofdstructuur van dit gebied (dorpslint in open agrarisch landschap) te kunnen "lezen" en tevens om het karakteristieke slotenpatroon, loodrecht op de hoofdwatertangen en wateringen, te kunnen waarnemen. Vooral in Zoeterwoude-Dorp en Weipoort zijn dergelijke doorzichten echter schaars geworden door verdichting van de bebouwing.

Ondanks de recente toevoegingen aan dit eeuwenoude landschap, kan nog steeds gesproken worden van een karakteristiek slagenlandschap met de daarbij horende kenmerken als openheid, grasland en een fijnmazig evenwijdig slotenpatroon. De teelt van andere ruwvoeder gewassen anders dan grasland, bijvoorbeeld maïs, is schaars omdat de bodem zich hier niet voor leent. Storende elementen in dit landschap zijn vooral de kassen en (langs de gemeentegrens) de windturbines langs de A4. De bebouwing langs de Oude Rijn aan de noordzijde is minder storend aangezien deze oeverwal al eeuwenlang relatief intensief bewoond is. De A4 en N11 zijn visueel vooral storend vanwege het verkeer en de kunstwerken bij kruisende wegen en aansluitingen.

Landschapsbeeld droogmakerijenlandschap

Dit landschapstype is eveneens zeer open door het overheersende agrarische grondgebruik. Door afgraving en latere drooglegging zijn deze polders enkele meters lager gelegen dan het aangrenzende bovenland. Het slotenpatroon is hier ruimer en regelmatiger dan in het aangrenzende bovenland. De dijken zijn bij het ontvenen van het gebied gespaard gebleven en liggen nu opvallend hoger in het landschap.

De oevers van de Zoetermeerse plas zijn grotendeels beplant en vormen daardoor opvallend groene elementen in het open landschap.

Karakteristieke polders

De waarde van de polders zit in de openheid, de verkaveling, de natuurlijkheid met gras, natuur en koeien, de toegankelijkheid en de afwisselende randen.

- Openheid: grote vergezichten naar zuiden en oosten en tussen de linten duidelijk begrensde open ruimtes.
- Verkaveling: de typische structuur van het veenweidelandschap bestaat voor een groot deel uit smalle, langgerekte kavels die begrensd worden door sloten.
- Natuurlijkheid: het veenweidelandschap oogt door het alom aanwezige gras en water zeer natuurlijk. Daarbij zijn er weinig schoksgewijze veranderingen in het landschap zoals op een akker. Natuurlijkheid is een belevingsbegrip. Het staat los van de daadwerkelijke natuurwaarde die samenhangt met diversiteit in soorten.
- Toegankelijkheid: De waardering van het landschap hangt af van wat je te zien krijgt en waar je kunt komen in het landschap. Dit is een sterk punt in Zoeterwoude. Er zijn relatief veel doorsteekjes in het land, parallel aan de verkavelingsrichting. Beleving van natuur in de nabijheid met weinig verstorend verkeer is mogelijk.
- Randen: de kwaliteit van een polder zit voor een groot deel in de linten die randen vormen van poldervergezichten. De mooiste polders zijn die met de mooiste randen. Deze worden gevormd door gevarieerde linten met historische bebouwing en veel verspreide beplanting. Soms worden randen gevormd door beplanting langs wegen. Daarnaast zijn randen gevormd door stadsranden en infrastructuur.

Met deze verschillende kenmerken onderscheiden we de volgende poldereenheden.

1. De Grote Polder en de Westbroekpolder

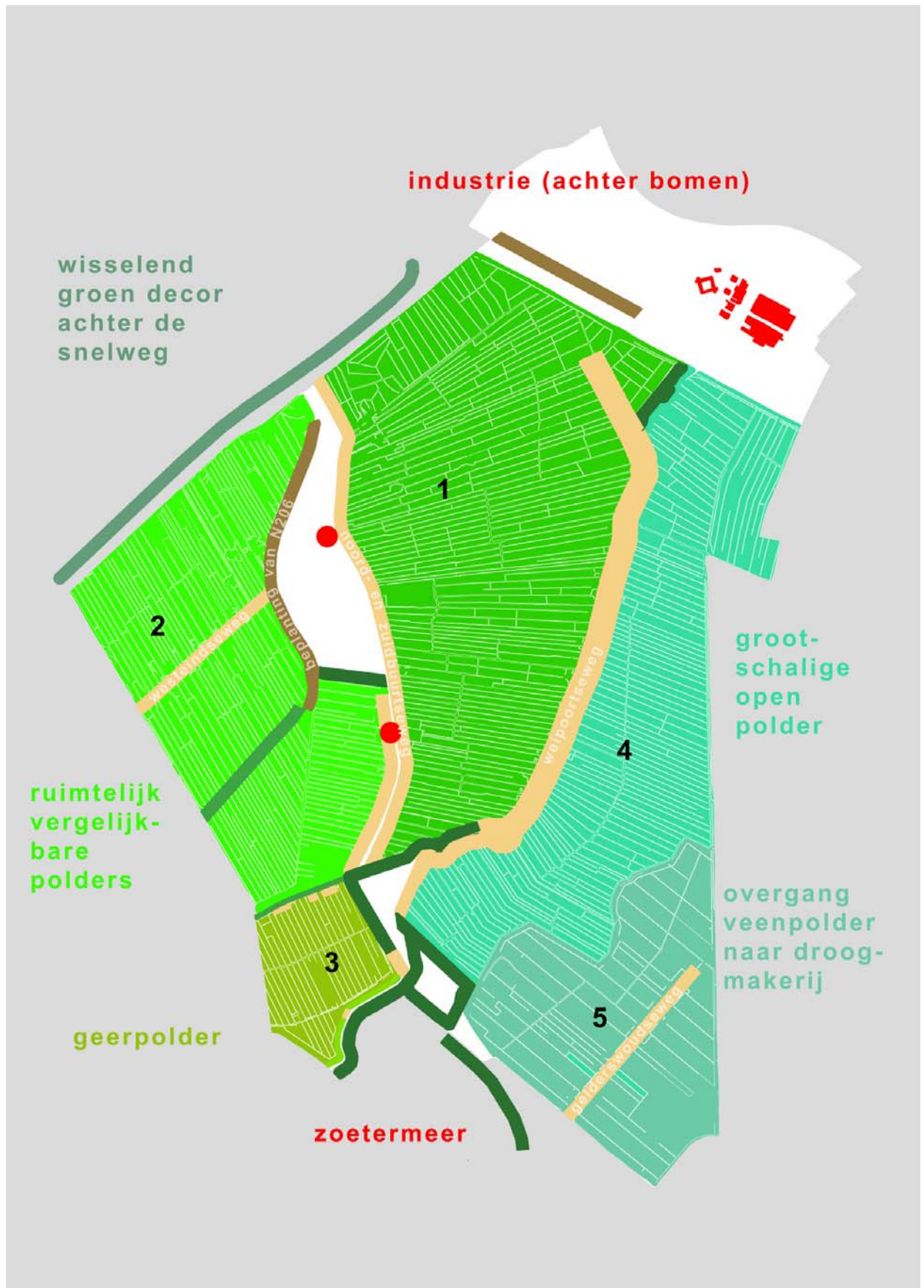
Deze veenweidepolders horen bij elkaar door de eenduidige verkavelingsrichting en de begrenzing door linten. Door de polders lopen twee kerkepaden en een molenpad. De agrarische ontsluiting van de polders vindt plaats vanuit Zoeterwoude-Dorp en vanuit Weipoort. Een brede wetering achter op de kavel (Middel Wetering) geeft aan waar van oudsher de grens lag tussen grond van de twee linten.

Er is een verschil aanwezig tussen de beslotenheid in de Westbroekpolder en de openheid in het noorden, bij Zoeterwoude-Rijndijk, waar de ruimte niet door linten wordt begrensd. De Nieuwe Weg en het hieraan gelegen sportcomplex zorgen voor een tweedeling in deze eenheid. Langs de A4 en grenzend aan de N11 ligt een deel van de Grote Polder, dat afwatert op de Lange Wetering, met een verkaveling haaks op de structuur van de rest van de Grote Polder. De afwijkende structuur wordt in negatieve zin versterkt door de invloed van de snelweg en doordat bebouwing en beplanting bij de Miening en aan de Laan van Oud Raadwijk het zicht op dit gebiedje ontnemt.

De Grote Polder heeft een duidelijk veenweidekarakter. Dit is het noemen waard aangezien de bodem van deze polder duidelijke verschillen kent tussen klei en veengrond en ook in hoogteverschillen. Waardevol zijn de in het landschap aanwezige kreekruigten. In de noordelijke kop van de Weipoort lopen een oud veenriviertje en het later ontstane ontginningslint uit elkaar. Dit is zichtbaar in de verkaveling van een klein gebiedje tussen de Ommedijksche weg en de Weipoortsche Vliet, langs de N11.

2. De Westeindse Polder en de Zwet- en Groote Blankaartpolder

Deze polders liggen ten zuidwesten van Zoeterwoude en omringen het lint Westeinde. De polder bestaat uit weides. Er bestaan verschillende sferen in deze polder als gevolg van de nabijheid tot enerzijds de linten, die op een natuurlijke wijze aansluiten op de polder en anderzijds de infrastructuur die zorgt voor verstoring. Dit geldt vooral voor de A4 die de polder in het westen begrenst en geldt in mindere mate voor de N206 die de polder doorsnijdt en deel uitmaakt van dit landschap. Ten noordwesten van Zoeterwoude-Dorp, tussen N206 en de aanwezige glastuinbouw ligt een gebied dat qua kavelpatronen lijkt op de rest van het veenweidelandschap. De functies glastuinbouw, bijbehorende bebouwing en windturbines wijken echter duidelijk af van het weidelandschap. Door aantasting van de gaafheid heeft de provincie dit gebiedje, als enige in Zoeterwoude, cultuurhistorisch laag gewaardeerd. De kruising van de N206 en de snelweg A4, met afslagen en hoogteverschillen, leidt tot een infrastructuurwereld die hier het landschap domineert.

Landschapsplan Zoeterwoude, 2007, Royal Haskoning.

Karakteristieke polders

3. De Drooggemaakte Geer- en Kleine Blankaardpolder

Een overzichtelijke en eenduidige polder, als gevolg van de geringe grootte van de polder in combinatie met de duidelijk herkenbare begrenzing door de omringende dijk. Er zijn waardevolle kavelpatronen en de situering van oude boerderijen met de kop naar het water is opvallend. Het grondgebruik is weiland. Aan de noordoostzijde bestaat de rand langs de Noord-Aa uit bosjes en natuur.

4. De Oostbroekpolder en Polder Groenendijk

De weidepolder is groot door het ontbreken van een begrenzing in het noorden en het oosten. Ook hier zijn de kreekruggen nog zichtbaar aanwezig. De Broekweg is de gemeentegrens.

5. De Gelderwoudse Polder

Een overgang van veenweide naar droogmakerij (steilrand) met een verschil in hoogteligging, kavelbreedte en agrarische functies (akker, weide en tuinbouw). De gemeentegrens is een opvallende grens van kavelpatronen. Tussen deze gebieden vormen de Noord-Aa, dat onderdeel uitmaakt van de boezem en de plas, die lager ligt, een apart besloten gebied met natuur, water en recreatie. Dit gebied vormt een groot contrast met de omringende open polders.

Karakteristieke linten

De linten en de randen die de polderruimtes begrenzen zijn van grote invloed op de ruimtelijke kwaliteit. Hieronder wordt met name ingegaan op de linten omdat ze met hun gebundelde dynamiek aparte aandacht vragen in de ruimtelijke ordening.

De historische veenweidelinten zijn veelal opgebouwd uit boerderijerven die in de lengterichting van de kavel liggen en met een kopgevel gericht zijn op de openbare weg en de boezemvaart. De bebouwing in de linten is divers en ook de beplanting in de linten is divers: siertuinen, bomen, en geriefbosjes vormen een afwisselend beeld. Schuren liggen veelal achter de woonbebouwing. Tussen de boerderijen staan verspreid burgerwoningen. In de linten is een onderscheid te maken in sfeer en kwaliteit op basis van de ruimtelijke eenheid of verscheidenheid van de aanwezige functies en gebouwen, het aanwezige groen, de infrastructuur en de ouderdom. Zie voor de hieronder gebruikte codes figuur 4.

Het lint van de Weipoort is te verdelen in:

- wei 1: een noordelijk deel waar het lint niet meer gekoppeld is aan de Weipoortsche Vliet en er met losse clusters nauwelijks sprake is van een lint; de aanwezige Groote Molen is een blikvanger; ook opvallend is een beplantingsingel aan de noordzijde van de weg, om een voormalig tuinbouwgebied, dat ontstaan is in de 20^e eeuw;
- wei 2: het deel ten zuiden hiervan heeft een vrij dominante ontsluitingsfunctie voor Zoeterwoude (tot aan de Nieuwe Weg); het vormt een overgang van een weg met enkele gebouwen naar een aaneengesloten lint;
- wei 3: dit vormt een aaneengesloten lint met enkele doorzichten naar het landschap. Er is geen doorgaande autoverbinding;
- wei 4: het meest zuidelijke deel (de Uiterdijk) dat gedomineerd wordt door de natuur aan de Noord-Aa en waar van aaneengesloten lintbebouwing geen sprake is.

Het lint van Zoeterwoude-Dorp en Zuidbuurt is zo ook op te delen in een vijftal deelgebieden.

- ZWD 1. De Miening, een weg en parallel hieraan een vaart loodrecht op de Meerburgerwatering en de snelweg A4. Van oudsher was hier de entree vanuit Leiden. Deze vaart is geen ontginningsas geweest en er is geen lint ontwikkeld zoals elders. Tussen weg en vaart liggen woningen. Het gebied staat onder invloed van de nabije snelweg, met de ontwikkeling van een autogarage op een zichtlocatie. Het gebied kent "stadsrandverschijnselen" met een bouwwerkplaats en volkstuinten.
- ZWD 2. De Noordbuurtseweg ligt aan de oostzijde van de boezemvaart. De bebouwing ligt aan weerszijden van weg en vaart. Het is een centraal deel van Zoeterwoude. Er staan enkele markante grote gebouwen met de achterkanten naar de Grote Polder en bij de woningen staan grote bomen. Plaatselijk zijn er gebouwen en kassen achter het lint geplaatst zoals rond het gemeentehuis.

- ZWD 3. De Zuidbuurtseweg bestaat uit een weg aan de westzijde van de vaart. De weg wordt gekenmerkt door afwisselend zicht over de Grote Polder en op gebouwen die met bruggetjes over de vaart met de weg zijn verbonden (Watertje). Het sportpark naast de aansluiting met de Nieuwe Weg is prominent aanwezig door de hoge beplanting aan de randen en binnen het park.
- ZWD 4. Verder zuidelijk liggen de Zuidbuurtseweg en de vaart opvallend hoog ten opzichte van de omgeving. De weg heeft hier weinig relaties met de bebouwing van Zoeterwoude. Naast de weg ligt de besloten achterzijde van Swetterhage. Een fietspad ligt laag ten opzichte van de weg waardoor er voor fietsers geen zicht over de polder is. Er is een mooi doorkijkje in westelijke richting tussen de beplanting van Swetterhage en een boerderij met veel beplanting aan de Zuidbuurtseweg.
- ZWD 5. Zuidbuurt is een klein karakteristiek dorpje op zichzelf. Het ligt net nog los van Zoeterwoude. Er is nieuwbouw ontstaan met de achterzijde naar de Westbroekpolder.

Het Westeinde is een lint dat nauwelijks onder te verdelen is en dat gekenmerkt wordt door de zeer kleine schaal van de infrastructuur, de boerderijen en de overige afwisselende bebouwing te midden van een agrarische sfeer. Markant hier zijn enkele boerderijen die los van het lint in de polder staan. Markant is bovendien de afwisseling van de beslotenheid tussen gebouwen en af en toe een doorzicht over de weidse polders.

Gelderswoude is een afwisselend lint dat enigszins van de andere linten afwijkt. De sfeer is sterk agrarisch. Er is een opvallende menging van oude karakteristieke boerderijen en nieuwere gebouwen en er is een menging van verschillende agrarische functies. Bebouwing staat deels hoog aan de weg en deels laag. Het lint is open. Er is een oude haagbeplanting aan de oostzijde van de weg, op het talud van de droogmakerij. Gelderswoude ligt op een overgang van hoog naar laag land en van weiland naar akkers en tuinbouw. Het lint ligt dichtbij Zoetermeer dan bij Zoeterwoude-Dorp. De openheid en diversiteit van het lint maken het kwetsbaar voor verandering van het karakter van het hele lint. De Broekweg is een rechte weg die vanaf Gelderswoude in noordelijke richting het open veenweidenlandschap doorsnijdt. Hier is geen sprake van een lint. Mooi zijn de koppen van de westelijke kavels met een reeks van houten hekjes. Het autoverkeer is op deze weg dominant aanwezig.

De Geerpolder heeft een oude ontsluiting via het water. Oude boerderijen staan hoog en zijn op het water gericht. Recentere bewoning is op de Geerweg gericht die rond loopt, langs de rand van de polder. De bebouwing is wat verspreid en vormt geen lint. Kenmerkend is het vrije zicht vanuit de polder op de ringdijk.

Cultuurhistorie en archeologie

Het landschap van Zoeterwoude heeft grote cultuurhistorische waarden en kan worden beschouwd als één van de best bewaarde Nederlandse laagveengebieden. De eenheid van linten en veenweiden en droogmakerijen met hun typische verkaveling is op veel plekken goed bewaard gebleven en niet aangetast door ruilverkaveling of typische stadsrandverrommeling. Kerkepaden en molenpaden zijn zorgvuldig gekoesterd.

De cultuurhistorische waardering van het plangebied vindt plaats aan de hand van de volgende indeling:

- archeologische waarden;
- historisch-geografische waarden;
- cultuurhistorisch waardevolle gebouwen.

Voor de archeologische waarden en historisch-geografische waarden is gebruikgemaakt van de volgende gegevens: inventarisatie van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek, oude en recente topografische kaarten aangevuld met veldwaarnemingen en de rapportage "Cultuurhistorische inventarisatie Rijnstreek" van de provincie Zuid-Holland. Voor de cultuurhistorisch waardevolle gebouwen is gebruikgemaakt van de rijksmonumenten en de gemeentelijke monumentenlijst.

Archeologie

In 1992 is het Verdrag van Malta tot stand gekomen. Doelstelling van het verdrag is de bescherming en het behoud van archeologische waarden. Als gevolg van dit verdrag wordt in het kader van de ruimtelijke ordening het behoud van het archeologisch erfgoed meegewogen zoals alle andere belangen die bij de voorbereiding van het plan een rol spelen.

Uit de cultuurhistorische waardenkaart van Zuid-Holland blijkt dat een groot deel van het plangebied een middelhoge of hoge archeologische verwachtingswaarde heeft (bruine tinten in figuur 5), in het bijzonder de oude kreekruigen in de ondergrond. Langs de west- en zuidrand van het plangebied is de verwachting echter laag.

Historisch-geografische patronen

In het plangebied kan de ontginningsgeschiedenis nog duidelijk aan het patroon van wegen, waterlopen, kades, dijken en bebouwing worden afgelezen. De ontginningsbases en de indeling van de poldereenheden zijn nog altijd herkenbaar. Door de gaafheid van de uit de late middeleeuwen stammende historisch-geografische kenmerken slagen landschap vertegenwoordigen deze een belangrijke informatiewaarde. Ook de karakteristieke patronen van het droogmakerijenlandschap dateren uit de ontginningsperiode (18^e en 19^e eeuw) en zijn om die reden van bijzondere betekenis.

In de cultuurhistorische hoofdstructuur van Zuid-Holland wordt het gehele buitengebied van Zoeterwoude aangeduid als landschappelijk van redelijke tot hoge waarde (lijnen en vlakken). De rand van de drooggemaakte Geer- en Kleine Blankaardpolder is aangeduid als landschappelijke contrastsituatie van zeer hoge waarde (rode ster in figuur 4).

De linten van Weipoort, Zoeterwoude en Westeinde worden aangeduid als nederzettingen van redelijke tot zeer hoge (Weipoort) waarde (gele, respectievelijk roze vlakken en lijnen in figuur 6).

Bebouwing

Het landelijk gebied ontleent aan de veelvuldig aanwezige bouwwerken en objecten een belangrijke waarde, waarbij met name de onderlinge relatie tussen de verschillende gebouwen en bouwwerken van belang is.

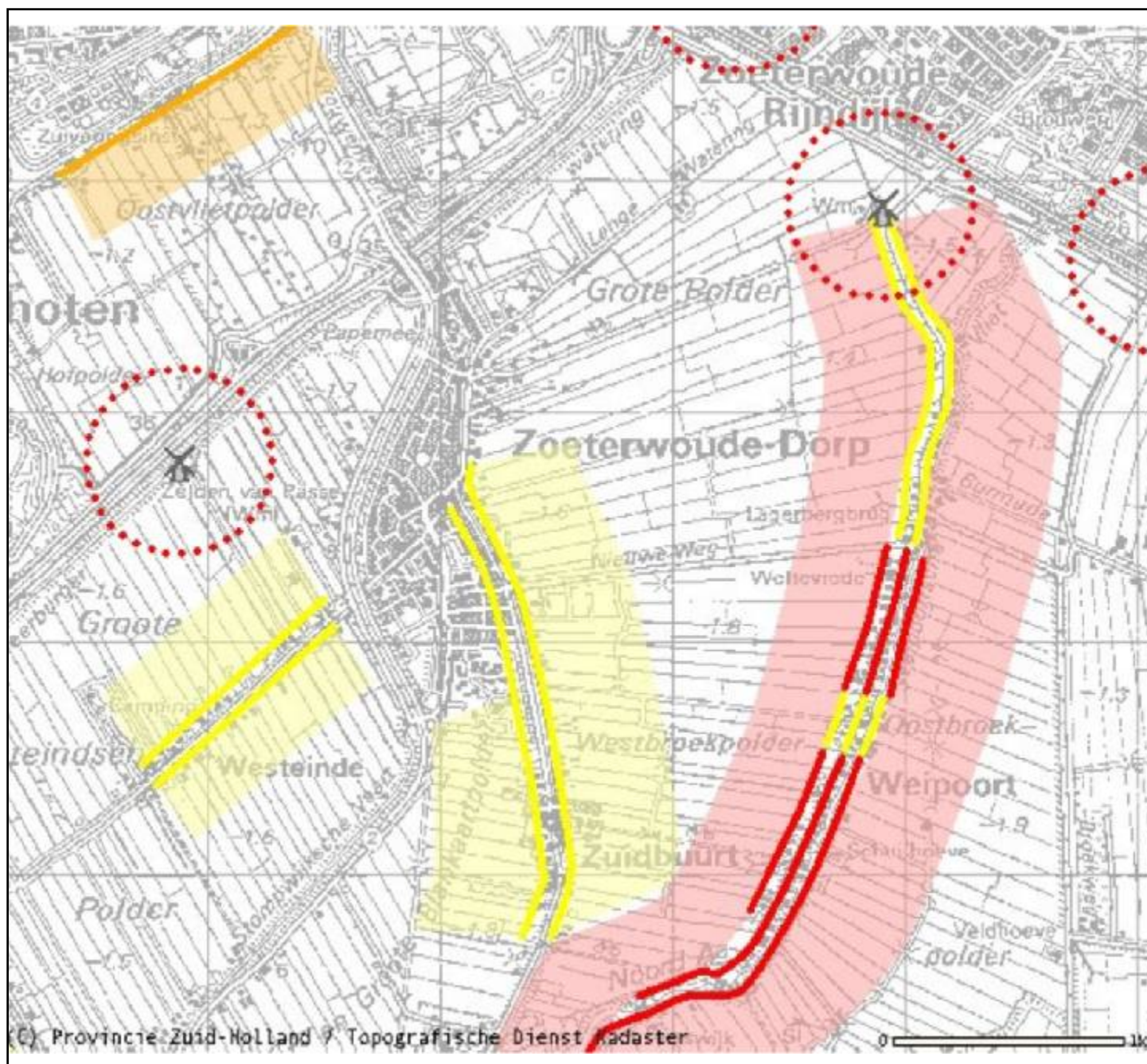
Binnen de cultuurhistorisch waardevolle bebouwingslinten zijn enkele rijksmonumenten aanwezig die vanwege ouderdom en streekeigen karakter bijzonder waardevol zijn. In het kader van het MIP zijn alle panden en/of complexen met monumentale, beeldbepalende, beeldondersteunende betekenis geïnventariseerd en gecategoriseerd (naar adres, bouwtype, en dergelijke). Verspreid door de linten staan alleen al circa 20 rijksmonumenten en circa 8 gemeentelijke monumenten. Verder zijn er 3 historische windmolens in het gebied. In bijlage 2 zijn de objecten aangegeven die binnen dit plangebied vallen. In het kader van het gemeentelijke monumentenbeleid zijn enkele gebouwen als gemeentelijk monument aangewezen, ook deze gebouwen zijn in de bijlage opgenomen.

Waardering

De waardering van de onderscheiden landschapstypen kan worden beschreven in termen van samenhang, herkenbaarheid en identiteit. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de samenhang tussen:

- grondgebruik en landschapsbeeld (koppeling van water-, wegen-, beplantings- en bebouwingspatronen);
- bodem, reliëf en grondgebruik (bebouwingslint Weipoort op de kreekrug, grasland in de natte veenpolders, stedelijke bebouwing op de oeverwal en strandwal buiten het plangebied).

Waar deze samenhang visueel ook herkenbaar is, draagt deze bij aan de identiteit van het gebied. De herkenbaarheid en identiteit worden verder bepaald door: de gaafheid en herkenbaarheid van oude landschapspatronen als afspiegeling van de ontstaansgeschiedenis (herkenbaarheid en gaafheid van de samenhangende water-, wegen-, beplantings- en bebouwingspatronen).

Figuur 6
Waardevolle nederzettingen

ligging plangebied

Nederzettingen kern:

- zeer hoge waarde
- hoge waarde
- redelijk hoge waarde

Nederzettingen lint:

- zeer hoge waarde
- hoge waarde
- redelijk hoge waarde

Relatie nederzetting - landschap

- zeer hoge waarde
- hoge waarde
- redelijk hoge waarde

- molenbiotoop
- traditionele windmolen

Ten slotte is ook de afwisseling van landschapstypen en contrasten daartussen (oeverwal, veengebied, droogmakerij) in een klein gebied en de internationale zeldzaamheid van deze landschapstypen van belang voor de waardering.

Op grond van alle genoemde aspecten wordt aan het hele plangebied een hoge waardering toegekend.

Kwetsbaarheden

Landschappelijke samenhang, herkenbaarheid en identiteit zijn vooral kwetsbaar voor veranderingen in het grondgebruik, de centrale factor in een cultuurlandschap. Behoud of versterking van de landschappelijke kwaliteit zal dan ook gestuurd moeten worden via het grondgebruik. Zo zal nieuw op te richten bebouwing en beplanting moeten passen binnen de aanwezige structuren en patronen.

Daarnaast is het landschap kwetsbaar voor aantasting van elementen en patronen, bijvoorbeeld door demping of vergraving van waterlopen of microreliëf of het verwaarlozen van karakteristieke beplanting en bebouwing.

De cultuurhistorische elementen en patronen zijn in alle gevallen waardevol omdat ze in beginsel onvervangbaar zijn. De kwetsbaarheden worden vooral bepaald door het feit of deze elementen en patronen nog een functie hebben. Zo ligt aantasting van de meeste historisch-geografische patronen niet voor de hand aangezien de wegen, waterlopen en bebouwingslinten nog altijd als zodanig functioneren. De slotenpatronen zijn eveneens weinig kwetsbaar aangezien deze nog altijd hun oorspronkelijke functie (aan- en afvoer van water) hebben.

Aantasting van de herkenbaarheid van de patronen vormt wel een bedreiging. In dit verband kan gedacht worden aan slootdempingen in combinatie met vervangend water elders, alsmede aan nieuwe wegen, bebouwing en omvangrijke beplantingen die niet passen binnen de bestaande patronen.

De archeologische waarden worden bedreigd door grondwerkzaamheden die samengaan met de aanleg van bijvoorbeeld wegen, bebouwing en watergangen of diepe grondbewerking. Ook peilverlaging is zeer schadelijk aangezien dit leidt tot het oxideren van organisch materiaal in de bodem.

De waardevolle gebouwde elementen kunnen worden aangetast door onzorgvuldige uitbreiding en restauratie, verwijdering of aantasting van omliggende beplantingen. Een andere mogelijke bedreiging vormt het oprichten van sterk contrasterende moderne elementen (bijvoorbeeld windturbines) in de nabijheid van historische bebouwing.

Verwachte ontwikkelingen

Agrarische bedrijven die hun functie blijven vervullen, zullen behoefte hebben de agrarische bebouwing uit te breiden of te moderniseren. Verder laat het provinciaal beleid toe dat (agrarische) bedrijven in het buitengebied bij bedrijfsbeëindiging en het slopen van vrijgekomen bedrijfsbebouwing een of meerdere nieuwe woningen mogen terugbouwen. Afhankelijk van de beeldkwaliteitseisen die hieraan gesteld worden (een beplantingsplan bijvoorbeeld), kan dit leiden tot zowel een toename als een afname van de visuele versterking van het landschap. Als gevolg van nevenactiviteiten of functieverandering bij (vrijkomende) agrarische bedrijfsbebouwing (ten behoeve van niet-agrarische bedrijvigheid of wonen), kan behoefte bestaan aan nieuwe elementen zoals maneges, paardenbakken, volkstuinten of kampeermiddelen. Deze nieuwe elementen kunnen, zonder voldoende sturing vanuit het beleid, de identiteit van het agrarisch landschap aanzienlijk aantasten, met name als gevolg van de grote diversiteit aan (deel)functies en de grote verscheidenheid aan inrichting en vormgeving van onbebouwde ruimten en gebouwde voorzieningen. Verandering en vernieuwing van de agrarische sector kan ook samengaan met herstel of versterking van de landschapsstructuur en ruimtelijke kwaliteiten, indien deze aspecten in voldoende mate betrokken worden in de ontwikkeling en uitvoering van bedrijfsplannen.

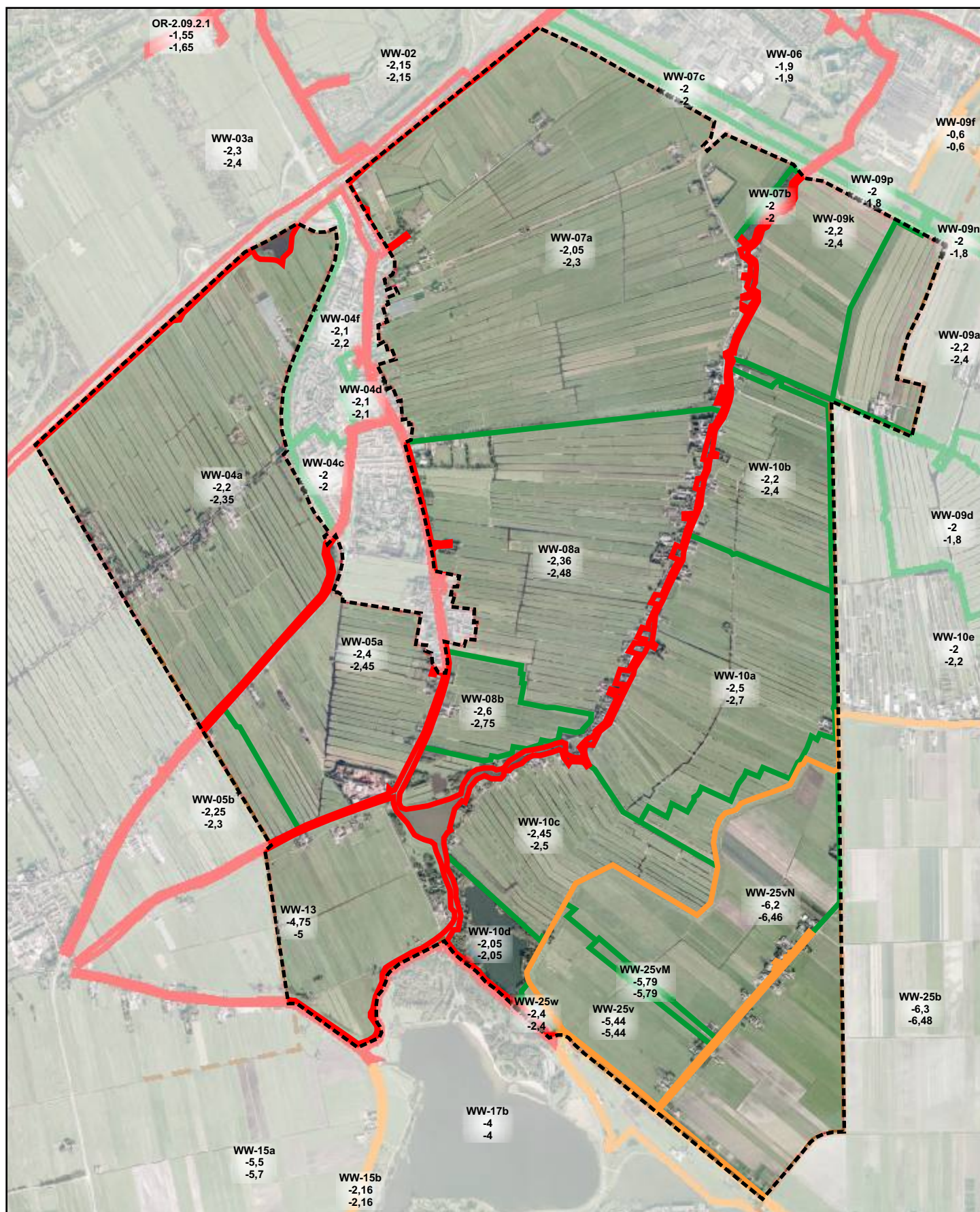
Het oprichten van sterk contrasterende moderne elementen in de nabijheid van streekeigen bebouwing kan de belevingswaarde van deze elementen sterk aantasten

Het landschapsbeeld wijzigt zich voorts als gevolg van veranderingen in de agrarische bedrijfsvoering. Afname van het graslandareaal en omschakeling naar andere teelten, zoals sierteelt of maïs, zal leiden tot een verandering van het landschapsbeeld. Een ontwikkeling naar sierteelt of tuinbouw kan bovendien leiden tot de bijbehorende glasopstanden en boog- en gaaskassen. Andere mogelijke ontwikkelingen die met het agrarisch grondgebruik samenhangen zijn het verdwijnen van opgaande beplantingen (erfbeplantingen, boomgaarden) en het dempen van sloten ter vergroting van agrarische percelen.

Verder is er mogelijk belangstelling bij individuele agrariërs of projectontwikkelaars voor de ontwikkeling van nieuwe landgoederen of buitenplaatsen. Dergelijke initiatieven kunnen een landschappelijke meerwaarde genereren indien strikte eisen worden gesteld aan de locatie, omvang en vormgeving van de gebouwen alsmede aan het ontwerp en het beheer van de buitenruimte. Indien dergelijke randvoorwaarden niet strikt worden gehanteerd, ontstaat het risico van een verdere verrommeling en verstedelijking van het open landschap.

Ten slotte maakt de ligging nabij grote stedelijke gebieden en de grote vraag naar recreatief uitloopgebied het gebied kwetsbaar voor de vestiging of uitbreiding van volkstuinen, manegeactiviteiten etc.

Samenvattend kan gesteld worden dat ook in agrarische gebieden het landschap verandert, hetgeen feitelijk niet nieuw is. Verandering van functies en grondgebruik hebben altijd geleid tot veranderingen in cultuurlandschappen; de veranderingen gaan alleen steeds sneller, terwijl de niet-agrarische inwoners en de kritische (stedelijke) recreant juist steeds meer aandringen op behoud van het "oorspronkelijke" landschap.

Figuur 7

Watersysteem

- ligging plangebied
- Boezemkade
- Polderkade
- Waterscheiding
- Gemeentegrens

Zolang de veranderingen passen binnen de eeuwenoude structuren (en deze structuren niet verwoesten, zoals bij ruilverkavelingen), hoeft verandering niet tot problemen te leiden en is er slechts sprake van de gebruikelijke veranderingen in een levend landschap. Oftewel: "het enige onveranderlijke aan het landschap is de verandering" (Frank Lloyd Wright, 1935).

2.2. Water

Grondwater

Het grootste gedeelte van het plangebied wordt aangeduid met grondwatertrap II, met een gemiddeld hoogste grondwaterstand die minder dan 0,4 m beneden het maaiveld ligt en een gemiddeld laagste grondwaterstand die tussen 0,5 m en 0,8 m beneden het maaiveld ligt. Het gebied aan weerszijden van de Weipoortsche Vliet heeft grondwatertrap III en heeft een gemiddeld hoogste grondwaterstand die minder dan 0,4 m onder het maaiveld ligt en een gemiddeld laagste grondwaterstand tussen 0,8 m en 1,2 m onder het maaiveld.

Ten zuiden van De Strook, in de droogmakerijen, geldt een wat sterkere ontwatering. Hier geldt met name grondwatertrap IV met een gemiddeld hoogste grondwaterstand die meer dan 0,4 m beneden het maaiveld ligt, terwijl de gemiddeld laagste grondwaterstand die varieert tussen 0,8 m en 1,2 m beneden het maaiveld. In het uiterste zuiden van het plangebied ligt een gedeelte met grondwatertrap VI, met een gemiddeld hoogste grondwaterstand die tussen 0,4 m en 0,8 m onder het maaiveld ligt en een gemiddeld laagste grondwaterstand die meer dan 1,2 m onder het maaiveld ligt.

Oppervlaktewater

Grofweg valt binnen het plangebied een tweedeling te maken tussen de droogmakerijen en de veenweidegebieden. De grens tussen beide deelgebieden wordt gevormd door de Ommedijksche Watering en De Strook. Ten zuiden hiervan liggen de droogmakerijen de Drooggemaakte Geer- en Kleine Blankaardpolder en Polder de Noordplas, deze worden door het Hoogheemraadschap aangemerkt als kwetsbaar gebied. Binnen het plangebied bevinden zich verschillende peilgebieden, de ligging is tezamen met de gehanteerd peilen weergegeven op figuur 7.

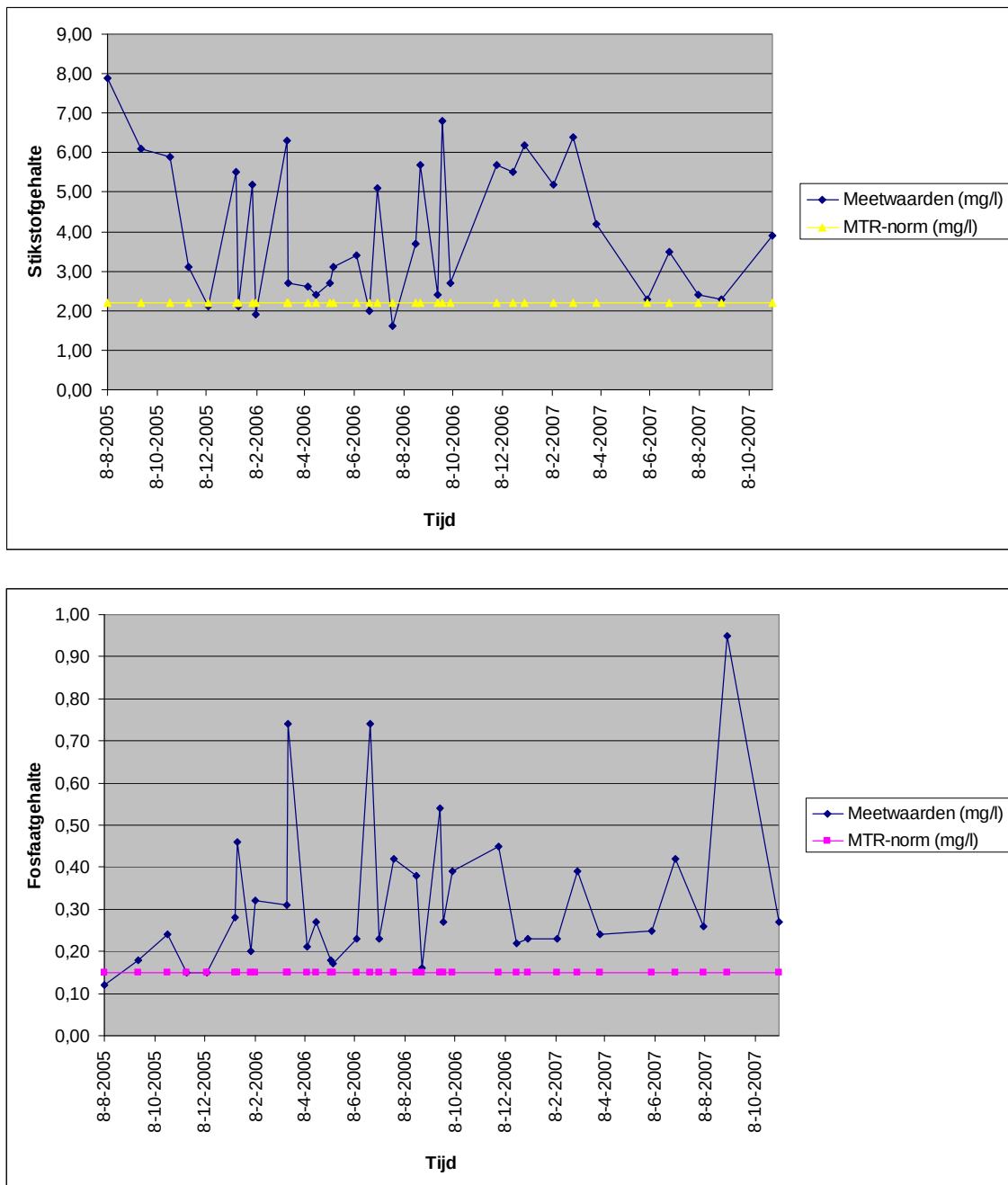
In het plangebied worden de Meerburgerwatering, Stompwuijsche Vaart, Ommedijksche Watering, Zuidbuurtsche water, Weipoortsche Vliet, Meerburger watering, Oude Rijn en Noord-Aa aangemerkt als boezemwateren. De boezem ligt opvallend hoger in het landschap, het boezempeil is bepaald op NAP -0,6 m.

De Drooggemaakte Geer- en Kleine Blankaardpolder en Polder de Noordplas worden door het Hoogheemraadschap aangemerkt als kwetsbaar gebied. Het gebied tussen beide droogmakerijen, rondom De Plas en de Noord-Aa, wordt aangemerkt als zeer kwetsbaar gebied. De Ommedijksche Watering, de Benthuiservaart en de verbinding daartussen worden als ecologische verbindingzone aangeduid.

Kwaliteit

In het gehele plangebied is de waterkwaliteit matig tot slecht als gevolg van overvloedig mestgebruik, veenoxidatie, verzilting en de zomerse aanvoer van gebiedsvreemd water. In de onderstaande figuren zijn de nitraat- en fosfaatgehalte weergegeven van de Weipoortse Vliet. Deze waarden zijn representatief voor het gehele plangebied. De gekleurde horizontale lijnen geven de zogenaamde MTR normen aan (Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau) die zijn gebaseerd op de kennis over de effecten van stoffen in het milieu en op de mens. Het MTR-niveau is de concentratie van een stof in bijvoorbeeld water waaronder geen negatief effect is te verwachten. De streefwaarde (SW) ligt meestal op een honderdste van het MTR. Het beleid is gericht op het behalen van deze SW. Met de hierin ingebouwde veiligheidsfactor kunnen naar verwachting eventuele cumulatieve effecten van gelijktijdig aanwezige stoffen worden vermeden. Nederland wil voor 2010 bereiken dat concentraties van prioritaire stoffen in het milieu niet hoger zijn dan de SW. Uit de onderstaande figuur blijkt dat de oppervlaktewaterkwaliteit vrijwel het hele jaar (ruim) boven de MTR-norm ligt.

Figuur 8 Nutriëntgehalten oppervlaktewater Weipoortse Vliet

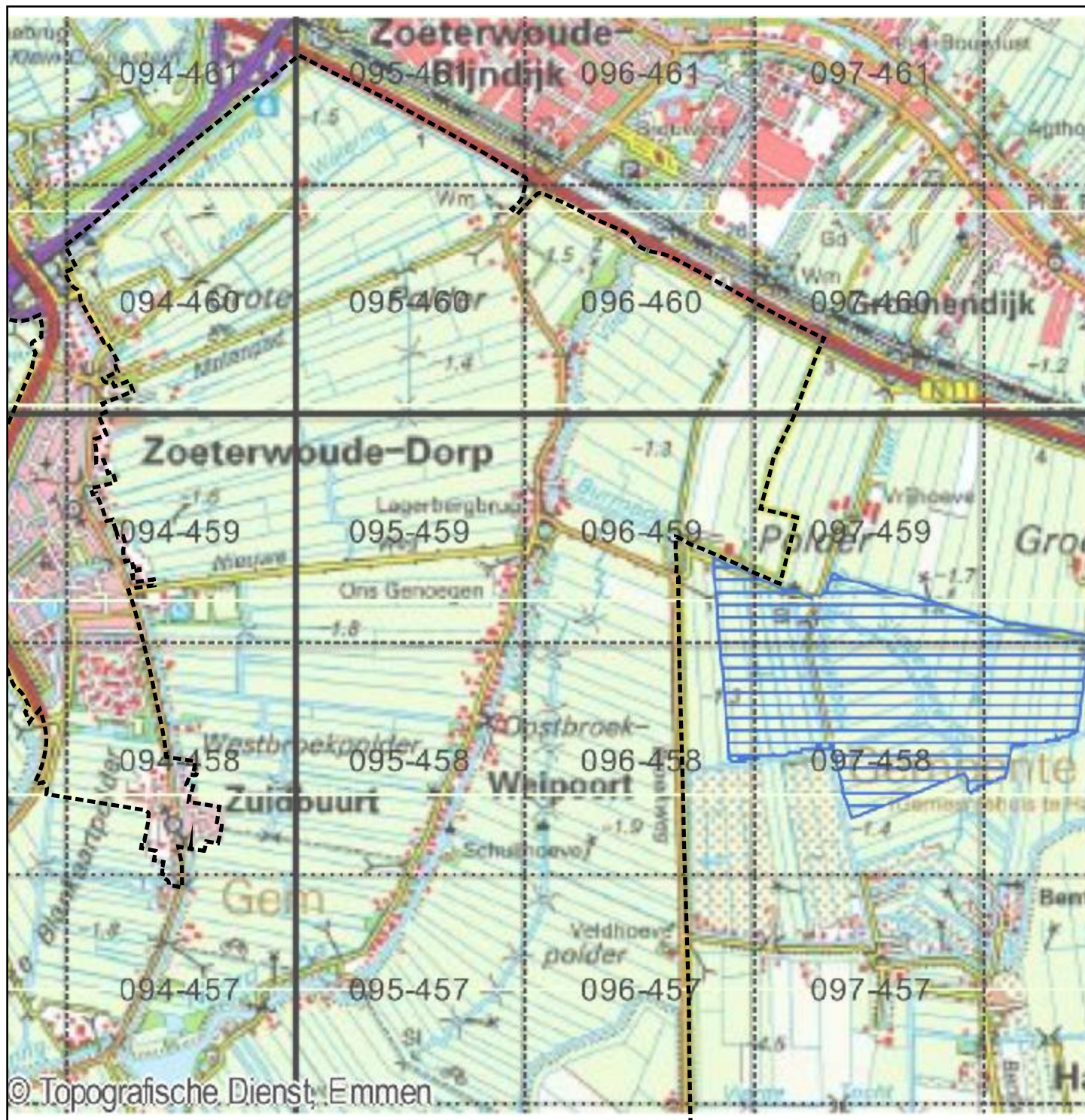

Hoogheemraadschap Rijnland, 2007

Autonome ontwikkelingen

Als gevolg van het oxiderende en inklinkende veen, daalt het maaiveld en verslechtert de waterkwaliteit verder. Naar verwachting krijgt de landbouw in de toekomst te maken met hogere waterpeilen, periodieke tekorten, verzilting en hogere kosten. Landbouw in zijn huidige vorm kan op termijn alleen voortbestaan indien dergelijke oplossingen niet beschikbaar gevonden worden voor de problematiek van veenoxidatie. Indien dergelijke oplossingen niet beschikbaar komen, dient gezocht te worden naar meer duurzame vormen van landgebruik.

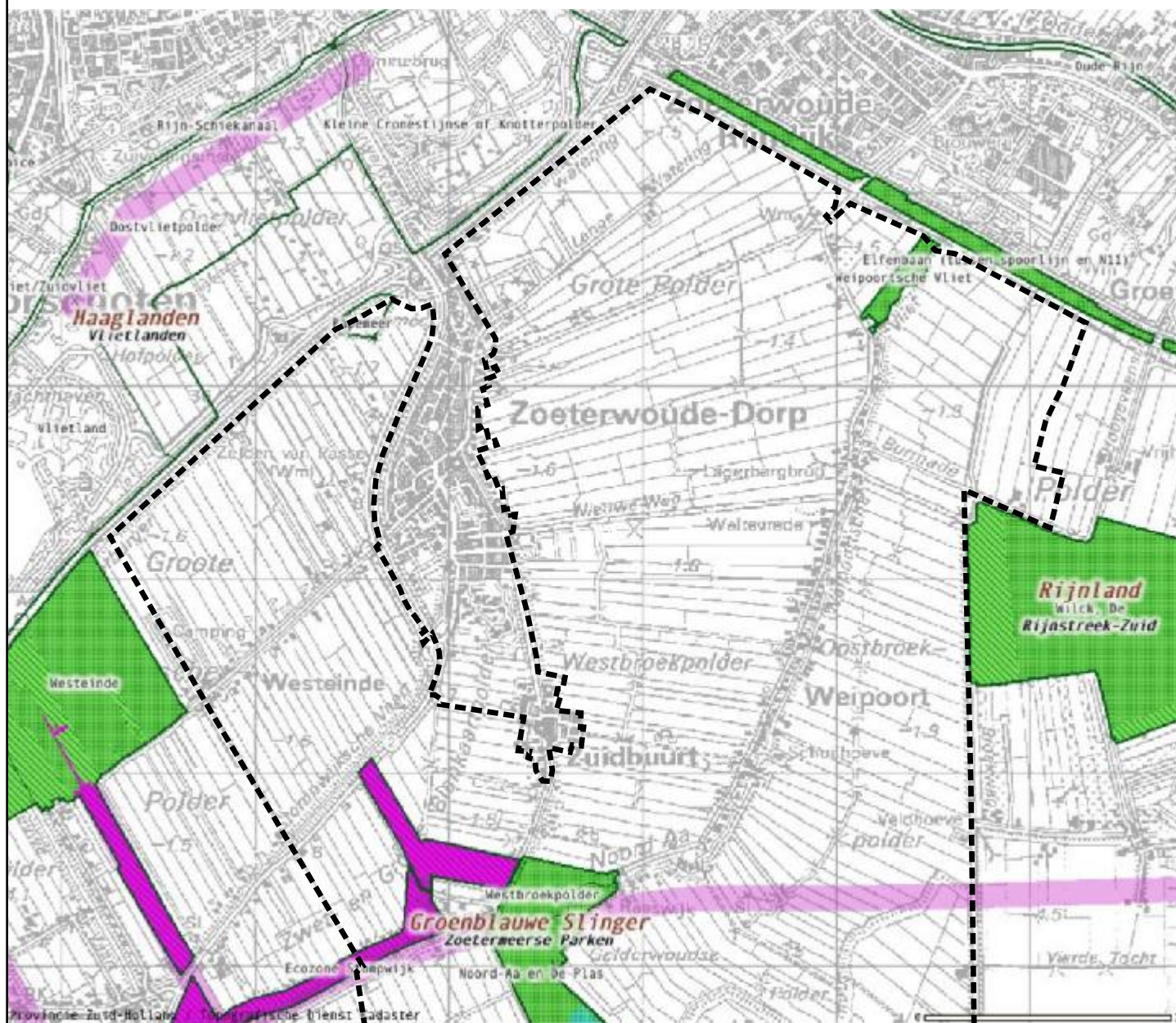
De kleiruggen in het gebied zullen relatief hoger komen te liggen bij voortgaande bodemdaling. Dit kan leiden tot aanpassing van de verkaveling en zelfs tot aanpassing van de geteelde gewassen. Ook kan hierdoor de wens ontstaan om de kreekruggen af te vlakken, vanuit landenschappelijk oogpunt is afvlakken van het reliëf echter ongewenst.

Figuur 9
Ligging Natura-2000-gebied de Wilck

- ligging plangebied
- Vogelrichtlijngebied De Wilck

Figuur 10
PEHS

 ligging plangebied

Daarnaast is het van belang om in de toekomst een overwogen keuze te maken ten aanzien van het peilbeheer. Vanuit waterhuishoudkundig oogpunt is het aan te raden geen verdere peilverlagingen door te voeren, hiermee wordt verdere bodemdaling voorkomen en ontstaat een meer duurzame situatie. Het stijgen van de zeespiegel vergroot het belang van het consolideren van de waterpeilen op het huidige niveau. Het peilbeheer heeft directe gevolgen voor de gebruikswijze van het plangebied. In hoofdstuk 4 wordt dit thema verder uitgewerkt.

2.3. Ecologie

Beschermde gebieden

Het buitengebied van Zoeterwoude vormt geen onderdeel van een natuur- of groengebied met een beschermde status, zoals een Natura 2000-gebied. Het buitengebied grenst wel aan het Vogelrichtlijngebied "de Wilck". Vanwege de externe werking van deze richtlijnen, dienen ook ontwikkelingen buiten dit natuurgebied getoetst te worden op hun gevolgen voor de te beschermen soorten en habitats. Deze status verplicht het gemeentebestuur er dus toe om bij de voorbereiding van een bestemmingsplan na te gaan of het plan tot aantasting van deze leefgebieden kan leiden.

Het gebied De Wilck bestaat uit vochtige en natte graslanden en is van betekenis als foerageergebied en vooral rustplaats voor kleine zwanen, die van hieruit ook in de omgeving van het gebied foerageren. Daarnaast is het gebied van enige betekenis als rust- en foerageergebied voor smienten.

Verder zijn in of nabij het plangebied enkele kleine natuurgebieden aanwezig, te weten de Weipoortse Vliet (langs de N11), het Noord-Aagebied, Papemeer en de Elfenbaan in het zuiden (zie ook figuur 10 PEHS). Grenzend aan het plangebied ligt het natuurgebied Westeindse polder.

Bijzondere en karakteristieke soorten

Het plangebied heeft een overwegend agrarisch grondgebruik met melkveehouderij als overheersende productietak. Langs de randen van het gebied liggen enkele natuurgebieden. Het agrarisch grondgebruik heeft veel van de huidige natuurwaarden in het verleden doen ontstaan, maar de laatste decennia is de vergaande intensivering van de sector verantwoordelijk voor een gestage afname van de natuurlijke kwaliteiten. Het tegennatuurlijke peilbeheer leidt tot oxidatie van het veen en vermesting van het oppervlaktewater. Door steeds vroeger en massaler te maaien, staan de nog aanwezige weidevogelpopulaties onder druk. Het regelmatig scheuren en herinzaaien van grasland laat geen ruimte voor de ontwikkeling van soortenrijke graslanden. Tevens belast dit bodem en oppervlaktewater met bestrijdingsmiddelen en grote hoeveelheden nutriënten die vrijkomen bij het scheuren van de grasmatten. Scheuren ten behoeve van het vernieuwen van de grasmatten is nooit aanlegvergunningplichtig aangezien het wordt beschouwd als gangbaar gebruik en beheer, behorend bij de agrarische bestemming.

De natuurwaarden worden onderstaand per soortengroep nader toegelicht.

Flora

De huidige floristische waarden van de graslanden in het plangebied zijn gering, hetgeen samenhangt met het intensieve agrarische grondgebruik. Soortenrijke oevervegetaties zijn plaatselijk wel aanwezig. Beschermde plantensoorten in het gebied zijn zwanenbloem en dotterbloem. Zwaar beschermde soorten zijn afwezig in het agrarisch gebied.

Kruidenrijke graslanden zoals hierboven bieden vanwege hun insectenrijkdom en schuilmogelijkheden goede overlevingskansen voor jonge weidevogels. Dergelijke graslanden komen echter niet meer voor op veehouderijbedrijven die willen concurreren op de wereldmarkt; de voedingswaarde van dit soort graslanden is te laag en reeds ver voordat het hierboven afgebeelde stadium is bereikt wordt de grasmast doodgespoten, gescheurd, geëgaliseerd en heringezaaid met het eiwitrijke engels raaigras. Jaarlijks wordt in Nederland op deze wijze gemiddeld 10% van alle grasland gescheurd (bron: Alterra, 2004). In veenweidegebieden wordt relatief weinig gescheurd aangezien dit leidt tot grote stikstofverliezen, kans op uitdrogen van de bovengrond en verlies aan draagkracht. Op veengrond is doorzaaien daarom een landbouwkundig goed alternatief (bron: Plant Research International Wageningen, 2002).

Amfibieën en reptielen

In het plangebied komen vier algemene amfibiesoorten in hoge dichtheden voor, te weten gewone pad, groene en bruine kikker en kleine watersalamander (alle wettelijk beschermd). In 2003 zijn de ringslang en de rugstreeppad aangetroffen langs de spoorlijn doch in 2005 niet. Met name de rugstreeppad is dermate mobiel dat er vanuit mag worden gegaan dat deze toch regelmatig aanwezig is.

Vissen

In de sloten van het plangebied zijn kleine modderkruiper en bittervoorn waargenomen. De laatste is een soort van de Rode Lijst, terwijl beide soorten worden beschermd door de Flora- en faunawet.

Zoogdieren

In het plangebied zijn algemene zoogdiersoorten aanwezig als veldmuis, haas, mol, bosmuis, huisspitsmuis, wezel en hermelijn (alle wettelijk beschermd). In en rond de bebouwingslinten worden regelmatig vleermuizen waargenomen en zijn naar verwachting ook vaste verblijfplaatsen aanwezig. Alle soorten vleermuizen zijn zwaar beschermd. Geen van de in het gebied aanwezige zoogdieren staat op de Rode Lijst.

Broedvogels

Het gebied herbergt nog relatief veel weidevogels (grutto, slobbeend (beide Rode Lijstsoorten), scholekster, kievit), maar de populaties zijn de afgelopen decennia gestaag afgenomen. Het gebied Wijk en Wouden, waar Zoeterwoude deel van uitmaakt, lijkt zich door effectief weidevogelbeheer de laatste jaren te onttrekken aan de landelijke trend van voortgaande achteruitgang. In 2005 is de Nationale Gruttoprijs voor groepsinitiatieven uitgereikt door het project Nederland Gruttoland aan de Vereniging voor Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer Wijk & Wouden. Bijzonder van het project in het Land van Wijk en Wouden is dat ook het bedrijfsleven (3M, Hei-

neken, JOBO Bouwers, VOF Groenendijk, Vestia, Grondstoffenbank Zuid-Holland en SNS Reaal groep) meewerkt aan het broedsucces van de grutto door het financieren van extra ruimte voor jonge grutto's. Mede daardoor is het broedresultaat van de grutto's in het Land van Wijk en Wouden relatief hoog. In tabel 2.1 zijn de weidevogelbroedparen van de afgelopen zes jaar weergegeven (bron: Agrarische Natuurvereniging Wijk en Wouden). Deze gegevens hebben betrekking op die percelen in Zoeterwoude, waar een SAN nestbeschermingscontract is afgesloten (totaal 470 ha van in totaal 1.700 ha grasland in Zoeterwoude).

Tabel 2.1 Broedgevallen weidevogels

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
							per 100 ha
kievit	244	228	241	246	212	172	36,6
grutto	80	110	107	78	78	68	14,5
tureluur	42	36	55	43	50	52	11,1
scholekster	38	60	81	62	61	49	10,4
slobeend	18	15	20	27	22	14	3,0
krakeend	3	3	3	2	2	3	0,6
zomertaling	4	3	2	2	1	1	0,2
veldleeuwerik		1	1			2	0,4
visdief				1	4	1	0,2

De grutto geldt veelal als kwaliteitsindicator voor weidevogelgebieden; gebieden met veel grutto's herbergen altijd ook veel andere weidevogels en vice versa. In Zuid-Holland wordt vanaf 20 paar per 100 ha gesproken van een goed weidevogelgebied. In de topjaren 2003 en 2004 behoorde Zoeterwoude tot deze categorie. In 2007 werd een dichtheid van 14,5 broedparen grutto per 100 ha behaald. Met iets later maaien moet een goede gruttoscore (boven de 20) echter blijvend mogelijk zijn.

Opvallend over de afgelopen vijf jaar is vooral de redelijke stabiliteit van de populaties van de Rode Lijstsoorten grutto en tureluur en de min of meer stabiele trend van de andere soorten, met uitzondering van de zomertaling. Deze stabiele trend wijkt af van de regionale en landelijke trend die vooral omlaag wijst. Het jaar 2007 laat ook in Zoeterwoude voor de meeste soorten overigens een scherpe terugval zien, conform het landelijke patroon als gevolg van het zeer droge voorjaar. Het landelijk uitstekende broedseizoen van 2006 vanwege het late voorjaar (bron: Limosa, 3-2007) is in de bovenstaande tabel daarentegen minder herkenbaar.

In de bebouwingslinten zijn typische erf- en struweelvogels aanwezig als spreeuw, witte kwikstaart, boerenzwaluw (Rode Lijst), heggenmus, winterkoning, merel, zanglijster, turkse tortel, houtduif, ekster en verschillende mezen- en vinkensoorten.

In de wintermaanden foerageren 's nachts grote aantallen smienten in de polder. In het nabijgelegen vogelrichtlijngebied de Wilck overwinteren relatief grote aantallen kleine zwanen.

Alle inheemse vogelsoorten zijn wettelijk beschermd. Verstoring van broedende vogels is streng verboden en feitelijk is maaien in het broedseizoen dus in strijd met de Flora- en faunawet.

Flora- en faunawet

In de onderstaande tabel is aangegeven welke soorten wettelijk beschermd zijn en in welke beschermingsregime zij vallen.

Tabel 2.2 Wettelijk beschermde soorten

vrijstellingsregeling Ffw licht beschermde soorten	ontheffingsregeling Ffw zwaar beschermde soorten	
categorie 1	categorie 2	categorie 3
zwanenbloem, dotterbloem, mol, egel, gewone bosspitsmuis, dwergspitsmuis, huisspitsmuis, hermelijn, wezel, bunzing, veldmuis, haas, rosse woelmuis, aardmuis, dwergmuis, haas, woelrat gewone pad, groene en bruine kikker, kleine watersalamander	alle inheemse vogels kleine modderkruiper	alle vleermuizen rugstreeppad bittervoorn ringslang

Autonome ontwikkeling

Binnen het plangebied is een verdere intensivering van het agrarisch grondgebruik aannemelijk hetgeen kan leiden tot een afname van de weidevogelpopulaties. Ook de huidige matige waterkwaliteit blijft dan een punt van zorg.

Agrarisch natuurbeheer is landelijk gezien onvoldoende effectief om deze afname te voorkomen (zie onder andere Alterra (2006): "Haalbaarheidsstudie nieuw weidevogelbeleid"). Bij de laatste herziening van de landelijke Rode Lijst van bedreigde vogels in 2004 zijn vrijwel alle soorten van agrarisch gebied toegevoegd aan deze lijst. Succesvol weidevogelbeheer staat of valt met een uitgestelde maaidatum (bron: Limosa, 3-2007), doch deze datum kan niet via het ruimtelijke ordeningsinstrumentarium worden gestuurd. Handhaving van de Flora- en faunawet zou dit wel kunnen afdwingen, doch in de praktijk staat de agrarische sector boven deze wet.

De afwijkende, meer stabiele weidevogeltrend in Zoeterwoude is in ieder geval opmerkelijk en verdient nadere studie. De huidige situatie is tevens reden voor grote voorzichtigheid om niet mee te gaan in de landelijke trend van verdere intensivering van het grondgebruik. De kennis en het enthousiasme van betrokkenen kan daarnaast ook benut worden om de agrarische veenweidenatuur in het algemeen en de weidevogelpopulaties in het bijzonder verder te versterken, zonder aanvullende regelgeving maar met extra financiële stimulansen.

Veehouderij is sfeerbepalend.

De westzijde van Zoeterwoude-dorp toont het verstoppjen van een dorp achter overvloedig groen.

Verwevenheid van landbouw en natuur.

Noordhoek van Zoeterwoude: infrastructuur (geluid, beweging) domineert de omgeving.

De kruising N206 en A4. Hier is een infrastructuurwereld aanwezig die van een andere orde is dan Zoeterwoude.

Ruimtelijke impressies

De N11 vormt met de spoorlijn een harde grens met de Grote Polder. De natuurstrook langs de N11 valt alleen de automobilist op.

De binnenwereld van de linten is zeer verschillend en wordt bepaald door architectuur en beheer.

Kassen hebben een verstorende invloed op de beleving van het veenweidelandschap in de omgeving.

Als erfafscheidingen en inrichting van erf en parkeerplaats rommelig zijn ontstaat voor voorbijgangers een negatief beeld.

Windturbines zijn groot en verkleinen het omringende landschap sterk.

Toegankelijkheid van het landschap is een kwaliteit. Soms is ontoegankelijkheid dit ook.

Zoeterwoude is een bijzonder gaaf stuk van het Groene Hart. Linten vormen overal aantrekkelijke randen voor de polders.

Hoogbouw in de omgeving, maakt de stad vanuit vele plekken in het landschap zichtbaar.

De goede toegankelijkheid is een kwaliteit.

Historische linten met authentiek karakter.

Stadsfuncties bepalen de sfeer met name langs de infrastructuur.

Heldere relatie tussen schaal van het lint en de schaal van het weidelandschap.

De Noord Aa is matig toegankelijk vanuit de Weipoort. Kwaliteiten blijven buiten bereik.

Er ontbreken aantrekkelijke (bijv historische) routes naar Leiden.

De polder is doorgangsgebied tussen de linten. Er zijn weinig verblijfplekken.

De overgang van de veenweide polders naar de droogmakerijen valt van een afstand nauwelijks op.

2.4. Recreatiewaarden

Het landschap van weiden en linten is aantrekkelijk voor recreanten. Het landschap is rijk be-deeld met recreatiestructuren, vooral fietspaden. Door de aanwezigheid van kerkepaden zijn verschillende korte wandelingen en fietstochten mogelijk tussen de linten. Tussen de linten be-staan meer verbindingen dan tussen Zoeterwoude-Dorp en Leiden. Ook verbindingen naar de Oude Rijnzone zijn beperkt.

Vrijliggende wandelpaden zijn er weinig (hoewel vrijliggende fietspaden ook als wandelpad worden gebruikt). Een onderzoek van de ANWB in het Land van Wijk en Wouden heeft aange-toond dat daar wel behoefte aan is. De gebiedscommissie Land van Wijk en Wouden en de agrarische natuurvereniging trachten werken momenteel aan een netwerk van wandelpaden over boerenland. Inmiddels is daarvan 22 km gerealiseerd. Er zijn ook plannen voor een mountainbikeroute, die deels door Zoeterwoude loopt.

Er is in Zoeterwoude één "officiële" kanoroute, samengesteld door de provincie Zuid-Holland en de kanobond (NKB). Deze "Vlietlandroute" gaat voor een deel over de Meerburgerwetering en omvat een rondje om de Drooggemaakte Geer- en Kleine Blankaardpolder. Langs het Molen-pad (in de Grote Polder) ligt sinds enkele jaren een ruiterspad. Verder is er in het gebied een tweetal skeeleroutes aanwezig, te weten de Slingerlandroute (11,2 km) en de Molenpadroute (12,7 km)

Op verschillende plekken in de linten bevinden zich recreatieve functies zoals kaasboerderijen en (mini)campings. Minicampings zijn er bij de Zuidbuurt en in de Drooggemaakte Geer- en Kleine Blankaardpolder. Bij het bosje langs de Weipoortsevlief is een paalkampeersplaats. Aan het Westeinde is een grote camping voor vaste seizoenplaatsen. Verder is er de mogelijkheid van de Groene Hart Logies, een samenwerkingsverband van ondernemers in het Groene Hart die een keten van luxe, kleinschalige verblijfsaccommodaties veelal op agrarische bedrijven in het Groene Hart vertegenwoordigen (onder het Keurmerk Groene Hart Logies).

Kaasboerderijen zitten ook op al deze plekken en bovendien aan de Laan van Oud Raadwijk. Het (relatief) grote aantal zelfkazende boeren, vaak met verkoop aan huis, vormt een trekpleis-ter in het kader van recreatief medegebruik.

Toekomstige ontwikkelingen

Verandering toeristisch-recreatieve vraag

Maatschappelijke ontwikkelingen als vergrijzing en individualisering leiden tot een verandering in de toeristisch-recreatieve vraag. Door de vergrijzing neemt het aantal korte vakanties toe. De groep ouderen is niet gebonden aan het hoogseizoen, gaat relatief veel in eigen land op vakan-tie, vraagt een goede kwaliteit van voorzieningen en heeft redelijk veel geld te besteden. Door het groter aantal korte vakanties neemt het aantal recreatiebewegingen toe.

Er is verder een trend tot algehele kwaliteitsverbetering van verblijfsrecreatie. Mensen willen bijvoorbeeld ruimere standplaatsen en meer ruimte eromheen. Dit betekent dat er meer opper-vlakte nodig is. De verblijfsrecreatie wil bedrijfsnatuurplannen opstellen. Hierin zijn plannen op-genomen voor meer natuur om de verblijfsobjecten heen en is aandacht voor het beter schei-den van afvalstromen.

Aan de hoge bezoekersaantallen voor boerderij 't Geertje is te zien dat er een markt is voor re-creatie op en rond de boerderij. Er zijn meer van dergelijke boerderij-initiatieven te verwachten, al dan niet als agrarische nevenfunctie.

De interesse voor het platteland uit zich onder andere in de behoefte aan landschapscampings (middenin een mooi landschap en vlak bij de natuur en niet teveel mensen bij elkaar). Om hier op in te spelen, is het van belang dat het huidige recreatieve aanbod in ieder geval op niveau blijft en waar mogelijk verbeterd wordt en dat het landschap aantrekkelijk en toegankelijk blijft.

Figuur 11
Recreatieve voorzieningen

3. Beleidskader

37

In dit hoofdstuk wordt een samenvatting gegeven van het relevante rijks-, provinciale- en (inter)gemeentelijk beleid. Gezamenlijk vormen deze het kader voor het Structuurvisie buitengebied.

3.1. Rijksbeleid

Nota Ruimte

Het landelijk gebied van Zoeterwoude maakt deel uit van het Groene Hart, dat in de Nota Ruimte is aangewezen als Nationaal Landschap. Het beleid voor de Nationale Landschappen stelt:

"Landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten van Nationale Landschappen moeten behouden blijven, duurzaam beheerd en waar mogelijk versterkt worden. In samenhang hiermee zal de toeristisch-recreatieve betekenis moeten toenemen. Binnen Nationale Landschappen is daarom "behoud door ontwikkeling" het uitgangspunt voor het ruimtelijk beleid. Nationale Landschappen moeten zich sociaaleconomisch kunnen ontwikkelen, terwijl bijzondere kwaliteiten van het gebied worden behouden of versterkt".

Binnen de landbouw is het beleid gericht op handhaving en versterking van een duurzame, grondgebonden landbouw. Onder een duurzame landbouw wordt landbouw met aandacht voor milieu, dierenwelzijn, landschap, natuur en water verstaan. Agrarische bedrijven zullen niet alleen agrarische productie leveren, maar ook "groene diensten" (de agrariër als beheerder van het landelijk gebied). Vrijkomende, voormalig agrarische bebouwing kan worden benut voor hergebruik door kleinschalige, in het gebied passende functies die bijdragen aan het behoud en het versterken van de ruimtelijke kwaliteit. De vrijkomende bebouwing, die niet de gewenste kwaliteit bezit, dient te worden gesloopt. Mogelijkheden worden geboden om in ruil voor de sloop van overvloedige bebouwing, één (of meerdere) woningen te realiseren.

In het rijksbeleid is het realiseren van een duurzaam watersysteem een speerpunt. Dit betekent dat gestreefd wordt naar een watersysteem dat zoveel mogelijk de natuurlijke situatie (zonder ingrepen van de mens) benadert. Het beleid is onder andere gericht op het behouden en vergroten van de ruimte voor water, het waar mogelijk vasthouden van water en het verbeteren van de waterkwaliteit. De waterbeheerder speelt hierbij een belangrijke rol.

Op nationaal niveau is daarnaast het voltooiën en beschermen van de ecologische hoofdstructuur van belang.

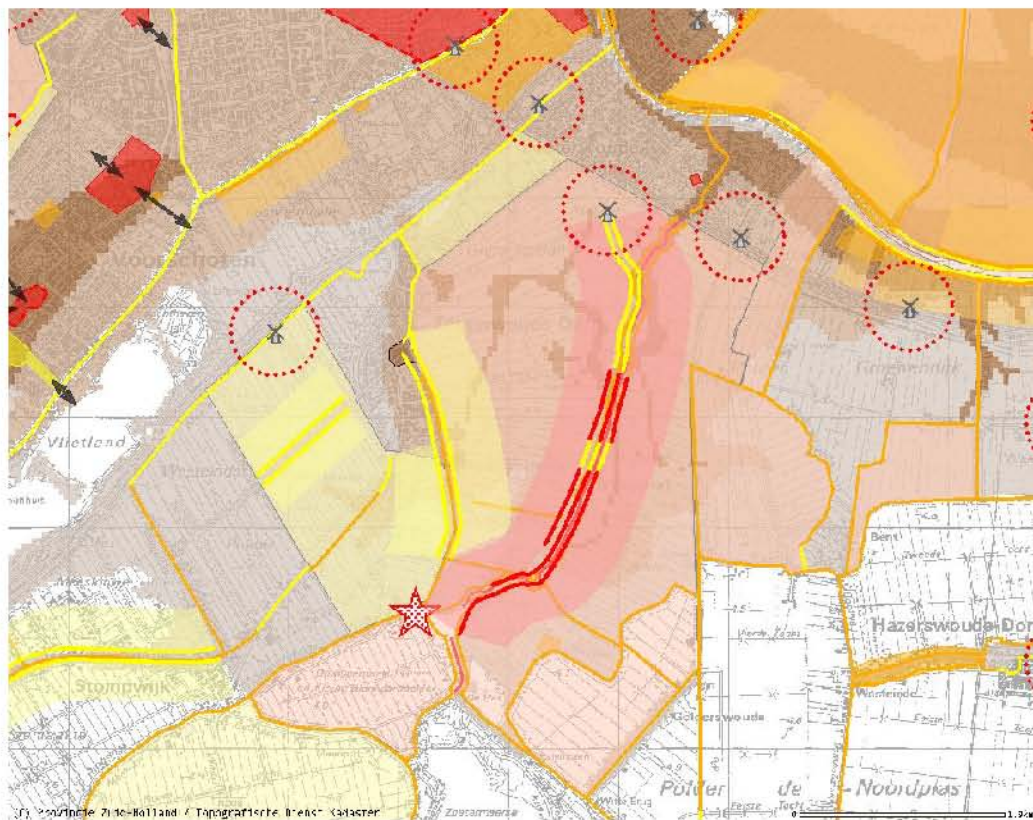
De Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een netwerk van droge en natte natuur. Op provinciaal niveau is dit uitgewerkt in de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS).

Rijk, provincie en gemeenten zijn verantwoordelijk voor bescherming, instandhouding van de aanwezige bijzondere waarden en kenmerken en voor de ontwikkeling van nieuwe verbindingen.

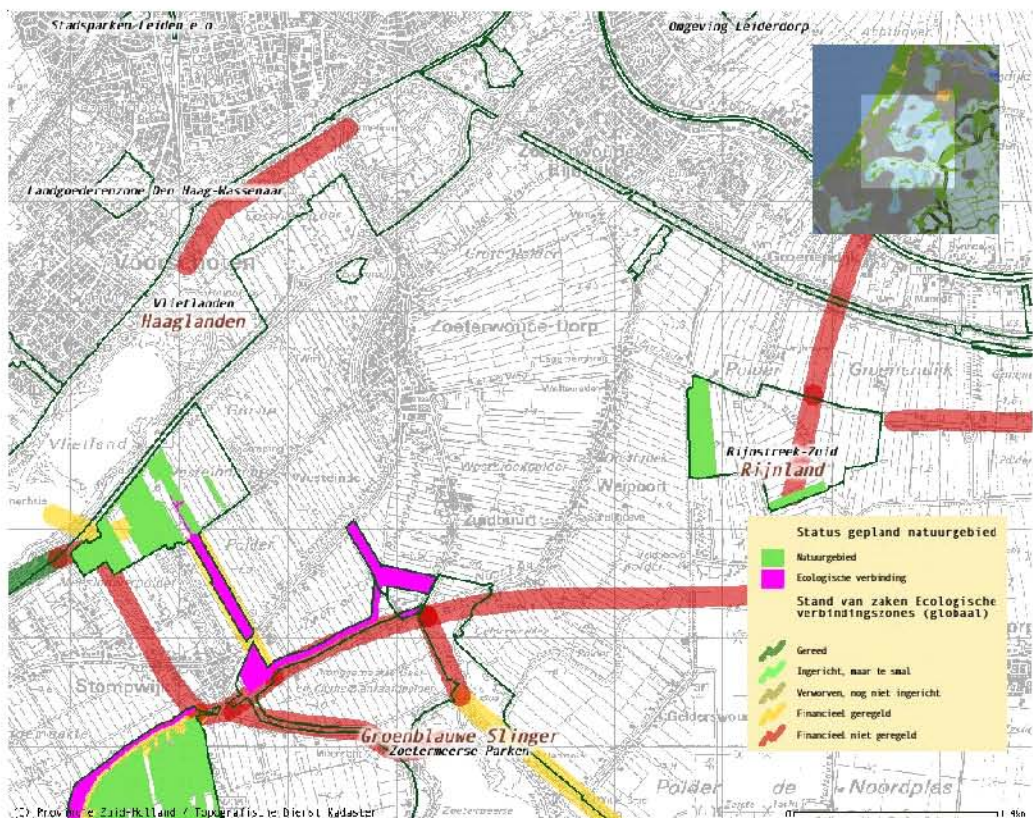
Agenda voor een Vitaal Platteland, ministerie van LNV

In de Agenda voor een Vitaal Platteland (AVP) wordt aangegeven dat het kabinetsbeleid is gericht op een leefbaar platteland en op een vitale en duurzame agrarische sector. Men wil op samenhangende wijze een duurzame en concurrerende landbouw, een vitale natuur, een vertrouwd platteland en een duurzaam beheer en gebruik van water met de wensen van de burger op het gebied van wonen, werken en vrije tijd combineren.

Cultuurhistorische HoofdStructuur Zuid-Holland

- traditionele windmolen
molenbiotoop
- Nederzetting, kern**
 - zeer hoge waarde
 - hoge waarde
 - redelijk hoge waarde
- Nederzetting**
 - zeer hoge waarde
 - hoge waarde
 - redelijk hoge waarde
- Relatie nederzetting - landschap**
 - zeer hoge waarde
 - hoge waarde
 - redelijk hoge waarde
 - verspreide bebouwing
- Landschappelijke contrast situatie**
 - zeer hoge waarde
 - hoge waarde
 - redelijk hoge waarde
- Historisch - landschappelijke lijn**
 - zeer hoge waarde
 - hoge waarde
 - redelijk hoge waarde
- Historisch - landschappelijk vlak**
 - zeer hoge waarde
 - hoge waarde
 - redelijk hoge waarde
 - terrein van zeer hoge archeo. waarde
 - terrein van hoge archeologische waarde
- Trefkans verwachting**
 - zeer grote kans op archeo. sporen (stads- of dorpskern)
 - redelijke tot grote kans op archeo. sporen
 - lage kans op archeologische sporen

Provinciale Ecologische HoofdStructuur

Nota Belvédère, Ministerie van OCW, LNV, VROM en VenW

Deze nota geeft de visie van het kabinet weer op de wijze waarop met de cultuurhistorische kwaliteiten bij de toekomstige inrichting van Nederland moet worden omgegaan. Tevens wordt aangegeven welke maatregelen daartoe moeten en kunnen worden getroffen. Belvédère geeft vooralsnog geen eigen (bindend) beleid aan, maar moet doorwerken op de andere beleidsvelden.

Voor het plangebied is het Belvédèregebied "Zoeterwoude-Weipoort" van belang. Voorgesteld wordt de cultuurhistorische identiteit van dit gebied in stand te houden door de aanwezige waarden te beschermen in streek- en bestemmingsplannen.

Volgens de Nota Belvédère heeft het gebied Zoeterwoude archeologische en historisch geografische basiswaarden. De nota vraagt aandacht voor:

- beeldkwaliteitplan Zoeterwoude uitbreiden voor het buitengebied;
- kwaliteit bewaken bij sluipende ontwikkelingen die het totale landschapsbeeld aantasten;
- eventuele verstedelijking inpassen in cultuurhistorische structuren.

Beschermde panorama's langs de snelweg

Voor de Nederlandse snelwegomgeving stelt minister Cramer een structuurvisie op. De provincies krijgen het primaat voor de uitwerking van het beleid van de snelwegpanorama's. Zij gaan de kwaliteit van het zicht vanaf de snelweg uitwerken, in samenhang met de uitwerking van de kernkwaliteiten voor de nationale landschappen en binnen het hieraan gekoppelde "ja, mits-regime". De structuurvisie is onderdeel van het beleidsprogramma Mooi Nederland. Volgens planning stelt de ministerraad de structuurvisie in het najaar van 2008 vast.

De snelwegpanorama's, karakteristieke gebieden langs de snelweg die beschermd zijn omdat ze zeldzaam en waardevol zijn, liggen langs de A1 (Eemland; IJsselvallei), A2 (Venen-Vecht), A4 (Wijk en Wouden), A7 bij Wijde Wormer-Oostzaan, A9 (Noord-Kennemerland), A12 (Wiericke), A28 bij Groningen en A29 (Hoeksche Waard).

Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)

Het Nationaal Bestuursakkoord Water is een overeenkomst tussen het Rijk, de provincies, het InterProvinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Unie van Waterschappen. Het beleid van WB21 en KRW zijn belangrijke pijlers van het akkoord. Partijen verplichten zich hiermee om gezamenlijk te werken aan een Nederland dat kan leven met water. Het akkoord benadrukt de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het op orde krijgen en houden van het totale watersysteem. De opgave voor de langere en korte termijn is in beeld gebracht, instrumenten zijn benoemd en het tijdpad is uitgestippeld. Daarmee is niet zozeer een fase afgesloten, maar wordt het vervolg van een inhoudelijk, procedureel en financieel omvangrijke operatie mogelijk gemaakt, concreet:

- het NBW heeft tot doel om in 2015 het watersysteem op orde te hebben en daarna op orde te houden anticiperend op veranderende omstandigheden, zoals onder andere de verwachte klimaatverandering, zeespiegelstijging, bodemdaling en toename van verhard oppervlak;
- het NBW bevat taakstellende afspraken ten aanzien van veiligheid en wateroverlast (te veel) en procesafspraken ten aanzien van watertekorten, verdroging, verzilting (te weinig), water(bodem)kwaliteit, sanering waterbodems (in lijn met het Tienjaren-scenario) (te vies) en ecologie (ecologisch te arm water);
- de aanpak en uitvoering van maatregelen vindt gefaseerd plaats; uitwerking van veiligheid en het voorkomen van wateroverlast vindt waar nodig en mogelijk, ook gelet op de financiële middelen, plaats in een integrale werkwijze waarbij de aanpak van watertekorten, te-gengaan van verdroging en verdere verbetering van de waterkwaliteit worden betrokken.

Direct zal worden gestart met de uitvoering van het maatregelenprogramma voor de korte termijn (2003-2007) inclusief de hiertoe benodigde aanpassing van bestaande plannen en op basis van de beschikbare financiële middelen.

Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)

De Kaderrichtlijn Water is sinds 2000 van kracht en schrijft voor dat in 2015 alle waterlichamen een "goede ecologische toestand" (GET), en voor sterk veranderde/kunstmatige wateren een "goed ecologisch potentieel" (GEP) moeten hebben bereikt. De chemische toestand moet voor

alle waterlichamen (natuurlijk en kunstmatig) in 2015 goed zijn. In april 2005 is het "Werkprogramma WB21-KRW 2005/2009" vastgesteld. Omdat zowel het beleid van Waterbeheer 21^e eeuw (WB21) als de KRW zich richten op 2015 worden beide sporen gecombineerd.

Kabinetsstandpunt Anders omgaan met Water, Waterbeleid in de 21^e eeuw

Het Rijk heeft met dit kabinetsstandpunt het advies van de Commissie Waterbeheer 21^e eeuw (WB21) omarmd. Men deelt de zorg dat het huidige watersysteem niet in staat is om klimaatverandering, bevolkingsgroei en economische groei goed op te vangen. Het waterbeheer moet veranderen om Nederland in de toekomst, wat water betreft, veilig, leefbaar en aantrekkelijk te houden. Belangrijk in de nieuwe aanpak is het realiseren van veerkrachtige watersystemen die weer de ruimte krijgen, het niet afwentelen van knelpunten in tijd of plaats, de drietrapsstrategie "vasthouden, bergen, afvoeren", en de ruimte die nodig is voor de wateropgave te reserveren.

Vierde Nota Waterhuishouding

Het Rijk streeft naar het hebben en houden van een veilig en bewoonbaar land en het in stand houden en versterken van gezonde en veerkrachtige watersystemen, waarmee een duurzaam gebruik blijft gegarandeerd. Stedelijk waterbeheer is één van de speerpunten, waarbij men streeft naar een meer duurzame omgang met het water in de stad. Van belang zijn het doen van onderzoek naar de knelpunten in het stedelijk waterbeheer, het ontwikkelen van een gemeenschappelijke visie van gemeenten en waterbeheerders en meer aandacht voor het afkoppelen van verhard oppervlak en infiltratie in de bodem.

3.2. Provinciaal beleid

Streekplan Zuid-Holland West

Op provinciaal niveau is het streekplan Zuid-Holland West richtinggevend. Het ruimtelijk beleid van de provincie is gericht op verbetering van het woon- en leefmilieu in Zuid-Holland West door een verdergaande ruimtelijke en functionele differentiatie. Die wordt verkregen door het scheiden van stedelijke eenheden en het versterken van de groene en blauwe kwaliteiten in de tussenliggende landelijke gebieden. Het groenblauwe raamwerk speelt in dat concept een centrale rol. Dit raamwerk omvat internationale, nationale, regionale en stedelijke groene gebieden en wateren, inclusief de verbindingen ertussen. De landelijke gebieden hebben een belangrijke functie in de sfeer van openluchtrecreatie en bieden ruimte aan duurzaam waterbeheer

Zoeterwoude maakt deel uit van het Agrarisch gebied plus, een agrarisch gebied met natuurwaarden, landschappelijke waarden en cultuurhistorische waarden. De recreatieve functie van het gebied wordt versterkt. Grondgebonden veehouderij staat in dienst van een duurzame, multifunctionele inrichting van het gebied en een nieuw verband tussen stad en land. Verbreding van landbouwfuncties kan, in de sfeer van agrotourisme en zorglandbouw. Kleinschalige (verblijfs)recreatieve voorzieningen zijn in dit kader mogelijk. Voor recreanten zal de toegankelijkheid van het gebied worden verbeterd. De provincie zet een sectoraal stimuleringsbeleid in voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

- Bij natuurontwikkeling gaat het om het behoud van natuurgebieden en realiseren van de groene verbinding ertussen.
- De cultuurhistorische waarden in Zoeterwoude bestaan in grote lijnen uit de verkavelingspatronen, de ruimtelijke kwaliteit in de bebouwingsstroken en de kernen, de kerkenpaden en de molenbiotopen.
- Een thematisch kaartje vermeldt een watertekort in Zoeterwoude. In de tekst wordt de ontwikkeling van blauwe functies voor Zoeterwoude niet van toepassing geacht.
- Er is sprake van ontwikkeling van bedrijvigheid en woningbouw bij de verbreding van de A4 ter hoogte van Leiden, Zoeterwoude-Rijndorp en Leiderdorp.
- Infrastructuur en knopen: er komt een bovenregionale knoop Rijn-Gouwelijn bij de kruising met de A4.
- Windenergie: Studielocaties voor windenergie langs de N11 vanaf de A4 tot aan de oostelijke gemeentegrens van Zoeterwoude en langs de A4 tussen het Papemeer en de plek van het voormalige tankstation.
- Oostelijk deel van gemeente Zoeterwoude is milieubeschermingsgebied voor stilte.

Regels voor Ruimte

Deze nota vormt het beoordelingskader van Gedeputeerde Staten voor gemeentelijke ruimtelijke plannen. De nota gaat over het planvormingsproces en daarnaast worden toetsingscriteria geformuleerd op het gebied van:

- economie, mobiliteit en samenleving;
- landelijk gebied;
- milieu;
- water;
- cultureel erfgoed.

In de paragraaf landelijk gebied worden behandeld natuur en landschap, het agrarische gebied plus waartoe Zoeterwoude behoort, recreatie, Ruimte-voor-Ruimte en landgoederen.

Nota Ruimte-voor-Ruimte

Als uitvoeringsinstrument voor het ruimtelijk beleid heeft de provincie de Nota Ruimte-voor-Ruimte opgesteld. Het doel van de Ruimte-voor-Ruimteregeling is het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit in het landelijk gebied door sloop van (agrarische) bedrijfsgebouwen, die de gewenste landschappelijke waarde tenietdoen. Om dit te bereiken mag in ruil voor de sloop van de bedrijfsgebouwen één of meer compensatiewoningen worden gebouwd. Ontstening staat in de regeling centraal. De Ruimte-voor-Ruimteregeling bevat een vergelijkbare regeling voor sanering van verspreid glas.

Stuurgroep Groene Hart: uitwerking in Ontwikkelingsprogramma en Uitvoeringsprogramma

De provincies Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland hebben de regie bij het verder invullen en uitvoeren van het beleid voor het Groene Hart. In het Ontwikkelingsprogramma Groene Hart (november 2005) zetten de provincies, verenigd in de Stuurgroep Groene Hart, de lijnen uit voor de ontwikkeling van het gebied. Doel is om het Groene Hart te ontwikkelen als een landschappelijk mooi, ecologisch waardevol en economisch vitaal gebied. Landschappelijke, sociaaleconomische en toeristisch-recreatieve functies van het Groene Hart stellen ieder hun eigen eisen aan die ontwikkeling.

De provincies willen vanuit deze visie in de komende periode vooral werken aan de volgende thema's:

- het Groene Hart nationaal en internationaal op de kaart;
- Groene Hart kwaliteit bij wonen en werken;
- transitie van veenweidegebieden;
- een nieuwe toekomst voor de droogmakerijen.

In het Ontwikkelingsprogramma is dit uitgewerkt in 10 projecten die als "iconen" een voorbeeldfunctie voor andere initiatieven hebben.

Voor de veenweidegebieden en droogmakerijen ligt het accent de komende jaren op het creëren van condities voor duurzaamheid en leefbaarheid. De positie van de landbouw staat daarbij nadrukkelijk op de agenda. Waar gebieden natter worden ontstaat ruimte voor natuur en recreatie. In specifieke gebieden is er een perspectief voor agrariërs voor overgang of verbreding van traditionele landbouw naar natuur- en landschapsgerichte of recreatieve bedrijven.

In het Uitvoeringsprogramma 2007-2013 (oktober 2006) is een samenhangend maatregelenpakket opgenomen om de ambities voor het Groene Hart waar te maken. Het programma bestaat uit:

- iconen: voorbeeldprojecten met een reëel zicht op uitvoering;
- kandidaat-iconen: projecten met de potentie om icoon te worden;
- potentiële iconen: projecten die kunnen doorgroeien tot icoon.

Recreatienota 2000+, Het plan van aanpak 1999 en 2000

Er hoeft in dit gebied weinig geïnvesteerd te worden in nieuwe grote voorzieningen, het is veel meer een kwestie van verbetering van de kwaliteit, de bereikbaarheid (goede verbindingzones, water-, fiets- en voetverbindingen van en naar steden) en de promotie van de diverse activiteiten en voorzieningen.

Ecologische verbindingzones in Zuid-Holland, aanwijzingen voor inrichting en beheer

Streefbeeld voor verbindingzones in de Provinciaal Ecologische Hoofdstructuur (PEHS). Het rapport is leidraad, informatie kan dienen als uitgangspunt voor een nadere uitwerking per locatie. Er is sprake van beoogde natuurontwikkeling:

- Rijnstreek Noord - Rijnstreek Zuid, een beoogde zone van moerasedementen op de rand van de gemeentegrens (Polder Groenendijk, nabij de N11);
- een aaneengesloten moerasverbinding van Noord-Aa in noordoostelijke richting, naar Boskoop/Reeuwijk.
- Vanaf Vlietland verbinding via ecotunnel onder A4, aansluitend op moerasverbinding naar de Noord-Aa en ecozone Stompwijk.

Verordening stiltegebieden

Binnen de gemeente Zoeterwoude ligt het "Stiltegebied tussen Zoetermeer en Leiden, deelgebied 1". Dit bestaat uit de Drooggemaakte Geer- en Kleine Blankaartpolder, Westbroekpolder, Oostbroekpolder, het westelijk deel van de Gelderwoudse Polder.

Nota zorg in het buitengebied

Voor zorg als nevenactiviteit van de boer (zorgboerderij), zijn recent de mogelijkheden verruimd. Er mag op een zorgboerderij gebouwd worden mits het binnen het agrarisch bouwperceel plaatsvindt en geen negatieve effecten ontstaan voor agrarische bedrijfsvoering van omringende bedrijven en voor de verkeersafwikkeling. Een van de randvoorwaarden is dat "vernieuwbouw" een streekeigen karakter heeft.

De Groenblauwe Slinger

Tussen de Rotterdamse en de Haagse agglomeratie ligt een S-vormig gebied waar men een waterrijk natuurgebied wil realiseren ten behoeve van de ecologie en de recreatie. Zoeterwoude ligt in dit gebied. De voor Zoeterwoude belangrijke uitspraken zijn:

- groen blauw lint (circa 15 tot 50 m), op de grens van Veen en Droogmakerij;
- groene en recreatieve verbindingen tussen steden en tussen steden en groengebieden;
- beleving van waardevolle cultuurhistorie door gebieden recreatief toegankelijk te maken.

Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006-2010 (2006)

Dit vastgestelde beleidsplan betreft een concretisering van het streven van de provincie naar duurzaamheid. In dit plan is het provinciale beleid voor milieu en water, en ook voor natuur en landschap geïntegreerd. Rekening is gehouden met het beleid vanuit de KRW en het NBW. De provincie wil met het beleidsplan een leef- en investeringsklimaat realiseren dat gezond, groen en veilig is. Een duurzame ontwikkeling van stedelijk en landelijke gebied wordt voorgestaan door het toepassen van de lagenbenadering. Het beleidsplan bevat de randvoorwaarden vanuit onder meer de ruimtelijke wateropgave en aspecten van veiligheid (risico's van wateroverlast en overstroming).

3.3. Regionaal beleid

Land van Wijk en Wouden, uitvoeringsprogramma

De gemeente Zoeterwoude maakt onderdeel uit van het Land van Wijk en Wouden. Voor het Land van Wijk en Wouden is een integrale gebiedsvisie en een uitvoeringsprogramma opgesteld. Deze visie en het bijbehorende uitvoeringsprogramma zijn gericht op het versterken van de identiteit van het landschap, het beter faciliteren van de stedelijke uitloofunctie en het verbeteren van de relatie tussen stad en land. Dit programma uit 2003 noemt enkele concrete doelen die in 2007 behaald moesten zijn:

- behoud en verbetering van openheid en zichtlijnen;
- verbeteren relatie stad-platteland;
- het gebied beter toegankelijk maken vanuit de steden Leiden, Alphen en Zoetermeer;
- de multifunctionele verbindingen door het gebied moeten verbeterd en ontwikkeld worden;
- de natuurwaarden moeten zijn toegenomen;
- sluit de bebouwing in het buitengebied beter aan bij het landschap;

- het waterbergend vermogen moet zijn vergroot.

Het programma noemt tevens enkele ruimtelijke projecten waarmee deze doelen behaald moeten worden. Dit zijn onder andere:

- watervoorraadbeheer door de landbouw;
- bouwen in streekstijl;
- project Groen Blauw lint langs steilrand;
- project recreatieve toegankelijkheid omgeving Leiden;
- project agrarische natuurscan;
- project Tijdnood in de polder, pilot groene diensten;
- project Inrichtingsplan Molenpad;
- project Wandelpad Grote Polder (Molenpad-Nieuwe Weg).

Landschapsbeleidsplan Leidse regio 2001

Zoeterwoude maakt deel uit van het Samenwerkingsorgaan Leidse Regio (thans regio Holland-Rijnland). Met het Landschapsplan Leidse Regio biedt het Samenwerkingsorgaan een gezamenlijk beleidskader voor een integrale en duurzame ontwikkeling van het landelijk en stedelijk gebied. De visie van het landschapsbeleidsplan stelt water en groen als sturende principes bij de ruimtelijke ontwikkelingen in de Leidse Regio. Ontwikkeling van bestaande en nieuwe functies moeten gebaseerd worden op de draagkracht van het watersysteem, de bodem en de kwaliteit van de groene ruimte. Het landschapsplan is gebaseerd op de bescherming van zogenaamde "parels" en "lijsten". De bijzondere gebieden met landschappelijke en cultuurhistorische waarde (de parels) worden beschermd en behouden. Dit wordt bereikt door in de randen (de lijsten) te investeren in een groene duurzame inrichting. Daarnaast zijn er de ontwikkelingsgebieden waar gestreefd wordt naar landschapsvernieuwing en waar er ruimte is voor nieuwe ontwikkelingen zoals landbouw en verstedelijking. Een van de parels is het landschap van Zoeterwoude en Weipoort. Relevante lijsten zijn onder andere de stadsrand van Leiden, de grens tussen Zoeterwoude en Hazerswoude-Dorp en de overgang naar de Oude Rijnzone. Om de economische waarde van het gebied te versterken, wordt er ingezet op recreatie en toerisme zoals agrotourisme in Weipoort en op verbreding en verdieping van de landbouw. Rond Zoeterwoude ziet men kansen in hoogwaardige melkveehouderijen met neveninkomsten uit recreatie en zorglandbouw. De volgende projecten worden benoemd:

- regionaal overzicht opbouwen van projecten op het gebied van natuur landschap recreatie en toerisme;
- ontwikkeling regionaal groenfonds ten behoeve van financiering van projecten;
- overgang veenweidegebied en droogmakerijen inrichten en beheren;
- toekomst waterbeheer uitwerken, maatregelen en effecten;
- op peil houden productieomstandigheden agrarische structuur;
- toeristisch en recreatief transferium N11.

Raamplan Herinrichting Leidschendam, 1^e Uitvoeringsmodule, oktober 2004

Het Raamplan geeft in hoofdlijnen aan hoe de Landinrichtingscommissie het gebied in samenwerking met andere instanties wil gaan inrichten. De realisatie van het Raamplan wordt nader uitgewerkt in inrichtingsplannen en door middel van uitvoeringsmodules worden de bijbehorende financiën verplicht. De volgende maatregelen op of nabij Zoeterwouds grondgebied:

- realiseren van een ecologische verbinding (deel van de Groenblauwe Slinger) langs steilrand in de Gelderwoudse Polder;
- aanleggen van een vrijliggend fietspad langs de Geerweg en deze verbinden met een bestaand fietspad door de Zwet- en Groote Blankaartpolder door een fietsbrug over de Ommedijkse Wetering;
- aanleggen van wandelpad langs steilrand (in de Gelderwoudse Polder) en voetbrug over Benthuizervaart;
- maken van een trekpontje voor voetgangers en fietsers over de Noord-Aa, voor een verbinding tussen de Weipoortseweg en de Geerweg.

Waterbeheersplan 2006-2009

In het Waterbeheersplan wordt het motto van Rijnland geconcretiseerd: "droge voeten en schoon water". Dat is een behoorlijke opgave, zeker gezien de toekomstige ontwikkelingen, maar in het Waterbeheersplan beschrijft Rijnland hoe het waterbeheer de komende jaren wordt vormgegeven. In het Waterbeheersplan is de missie en ambitie van het Hoogheemraadschap voor het watersysteem en het beheer daarvan geconcretiseerd in de vorm van strategische doelen: het waarborgen van veiligheid tegen overstromingen, het realiseren van voldoende water en het bereiken van gezonde watersystemen. Het waterbeheersplan anticipeert op het nog in ontwikkeling zijnde

Keur van het Hoogheemraadschap

De Keur is een vastgestelde verordening waar gedoogplichten, geboden en verboden in staan. In dit kader is het van belang te weten dat langs hoofd- en overige watergangen een zone ligt van respectievelijk 5 m en 2 m ter bescherming van het profiel en onderhoud. Ook langs waterkeringen ligt een zone voor bescherming en onderhoud van de waterkeringen. Voor het realiseren van bouwwerken en het uitvoeren van werken binnen deze zone dient ontheffing van de Keur te worden aangevraagd.

3.4. Gemeentelijk beleid

Toekomstbepaling Zoeterwoude

Zoeterwoude heeft in de nota Toekomstbepaling Zoeterwoude (2002) opnieuw vastgelegd dat het gemeentelijk beleid gericht is op het behoud van het landelijke, groene en dorpse karakter: "Zoeterwoude, weids, groen en ondernemend".

Dit betekent behoud van de bestaande ruimtelijke kwaliteit en de daarmee samenhangende natuurlijke, cultuurhistorische en landschappelijke waarden in de gemeente en met name de openheid van de veenweidegebieden. Daarbij past ook het bieden van ruimte voor recreatie aan bezoekers uit het omliggend stedelijke gebied.

De gemeente wil haar positie als Groene Hartgemeente verstevigen en de functie van het landelijk gebied als (extensief) recreatiegebied voor de inwoners van de omliggende Leidse en Haagse regio versterken.

Beeldkwaliteitsplan Zoeterwoude, een inventarisatie van de belangrijkste karakteristieken

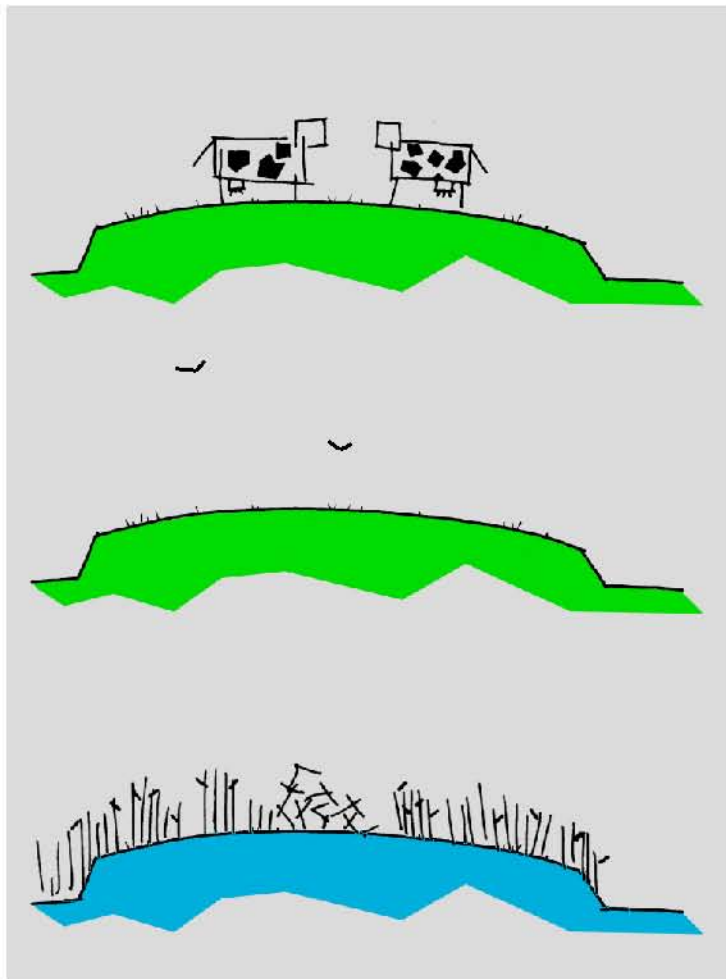
Het beeldkwaliteitsplan uit 2001 gaat uit van een indeling in aandachtsgebieden binnen Zoeterwoude-Dorp, consolidatiegebied (de linten), ontwikkelingsgebied (industriegebied) en regulier beleidsgebied. Genoemd wordt dat de interactie tussen het stedelijk en landschappelijk weefsel van belang is. Dit blijkt uit zichtlijnen maar ook bijvoorbeeld uit de constatering dat het aanzien van de wetering zeer bepalend is voor het beeld van de Noordbuurtseweg, het Watertje en de Zuidbuurtseweg. Dit geldt ook voor de vormgeving van de weg die samen met de wetering een eenheid kan vormen.

Over de Westeindseweg wordt geconstateerd dat de transparantie van het lint en de kwaliteit van de bebouwing beeldbepalend zijn. Dit betekent dat nieuwe gebouwen (die soms op een kavel mogen worden gebouwd) moeilijk inpasbaar zijn. Terugliggende situering wordt in zo'n geval aanbevolen.

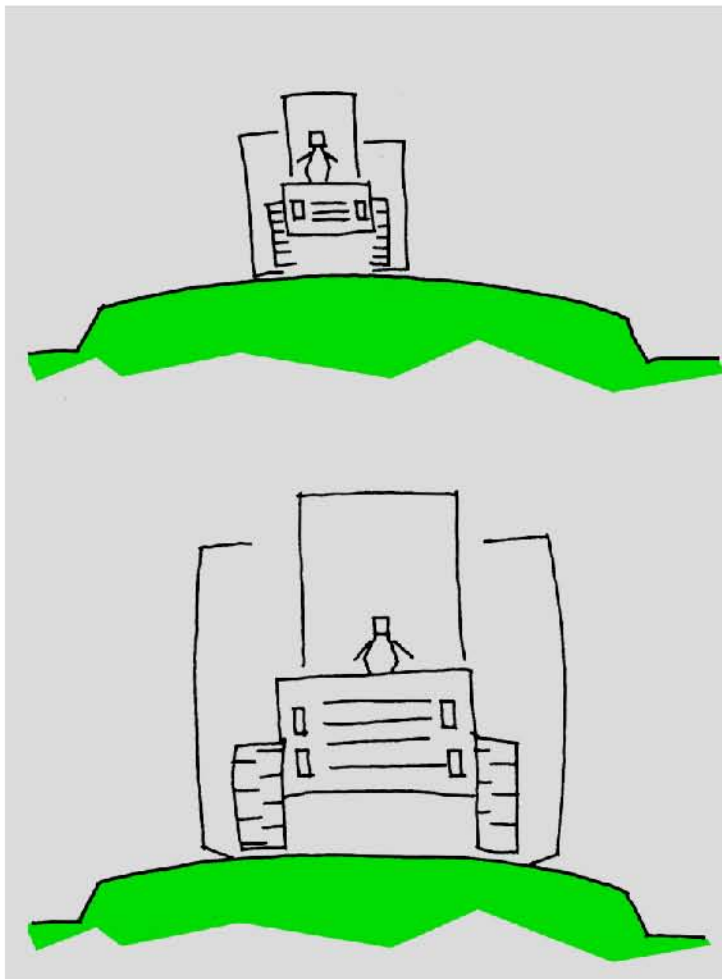
Kenmerkend voor de Weipoortse Weg is dat er een grote diversiteit is in het lint ten zuiden van de Nieuwe Weg. Er zijn vele verrassende plekken. Dit biedt volgens het Beeldkwaliteitsplan redelijk ruime marges voor nieuwe ontwikkelingen. De balans tussen bebouwing en groen is een aandachtspunt. Het lint van Gelderswoude wordt gekenmerkt door het zeer landelijke karakter. Zodat voorzichtigheid met nieuwe "stedelijke" invloeden geboden is.

Bestemmingsplan buitengebied Zoeterwoude

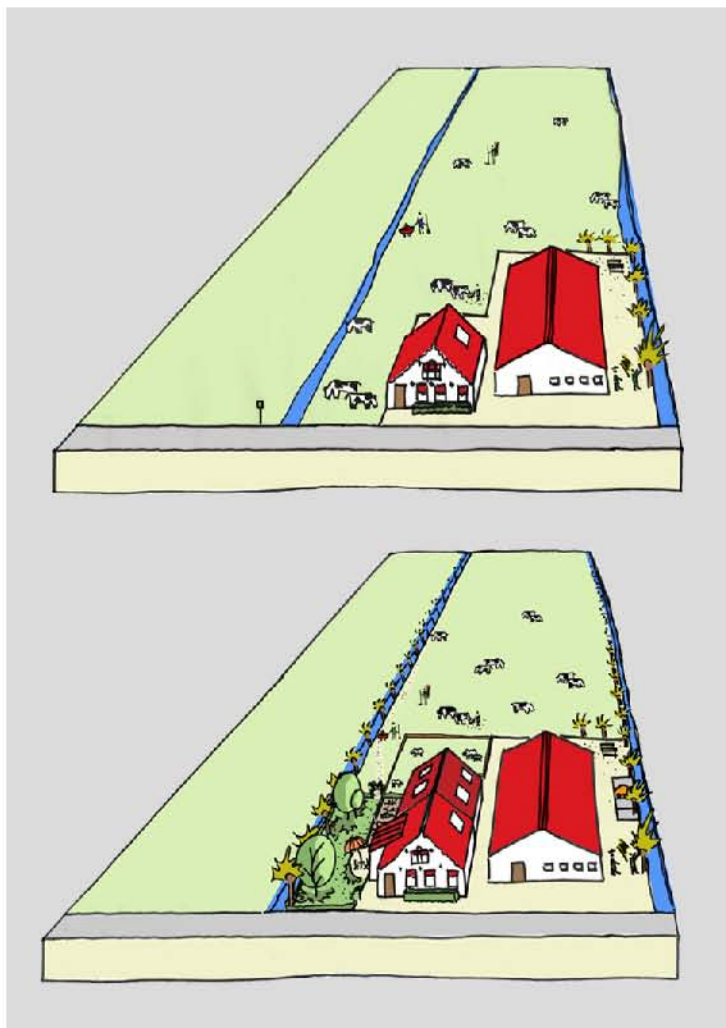
Het bestemmingsplan is er in grote mate op gericht de bestaande landschappelijke kwaliteit vast te houden. Hierbij worden de bestaande functies zoveel mogelijk ondersteund zonder dat grote functionele veranderingen worden voorgestaan. Intensivering van functies wordt binnen de perken gehouden. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen agrarisch gebied met landschappelijke en natuurlijke waarden (Aln) en agrarisch gebied.

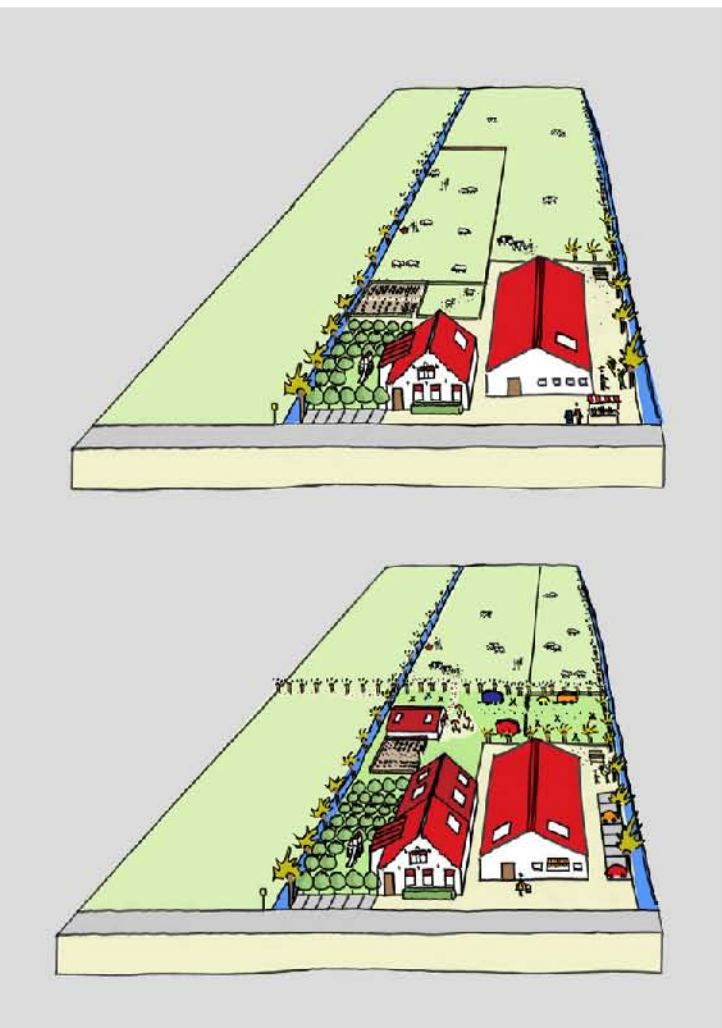
koeien uit de wei en natuurontwikkeling

schaalvergroting in de landbouw

boerderijen met diverse verbrede functies

In het eerstgenoemde gebied is het omvormen van grasland naar andere teelten aanlegvergunningplichtig. Daarnaast zijn diverse andere maatregelen vergunningplichtig. Een groot deel van het agrarisch gebied bestaat uit veehouderij. Hiervan is een groot gedeelte Aln. Bij agrarische bedrijven zijn maximaal 10 kampeerstandplaatsen toegestaan. Het bestemmingsplan benoemt nog een apart beleidsveld: de aanwezigheid van een stiltegebied in het gebied tussen Nieuwe Weg, Zuidbuurtseweg, Broekweg, het plan Noord-Aa en inclusief de Drooggemaakte Geer- en Kleine Blankaartpolder.

Welstandsnota, 2004

Het landelijk gebied wordt beschreven als een gebied met hoge landschappelijke waarden. Dominant zijn de linten. Opvallend in het landschap is het water in sloten en vaarten. Verspreide bebouwing is veelal agrarisch. De gebouwen staan in de lengterichting van de kavel en zijn zo meestal lange slanke gebouwen met kopgevels. Veel grote hooibergen. Dit maakt het gebied tot een consolidatiegebied waar vooral getracht wordt waarden te handhaven. Bij nieuwbouw wordt specifiek advies gegeven over de plaats op de kavel, massa en vorm, gevelkarakteristiek, detaillering kleur en materiaal. Ook de landelijke linten zijn consolidatiegebied.

4. De ruimtelijke opgaven

49

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen binnen de diverse ruimtelijke functies nader geanalyseerd met bijzondere aandacht voor de sterke verweving van functies die zo typisch is voor het veenweidegebied. Daarbij worden opgaven benoemd waar het Structuurvisie buitengebied een antwoord op kan formuleren.

Landbouw

Met de blijvende verschuivingen in (mondiale) afzetmarkten zullen de perspectieven voor de landbouw voortdurend veranderen. Naast de blijvende rol van de agrarische sector als voedselproducent zijn er drie scenario's mogelijk in de landbouw in Zoeterwoude.

1. Schaalvergroting in bedrijfsomvang en in het grondgebruik

Dit leidt tot minder boerderijen die meer land bewerken. Het leidt tevens tot de neiging om grotere machines in te zetten in zoverre deze nog functioneren op de veenbodem en in zoverre ze de bedrijven in de linten met smalle wegen kunnen bereiken. Schaalvergroting vraagt om herverkaveling om een gunstige huiskavel te behouden. Als dit niet lukt, zal het moeilijker worden om de koeien in de wei te houden. Bij schaalvergroting zal ook gevraagd worden om een lager peil in tegenstelling met wat vanuit bodembehoud en natuur wenselijk is. Volgens het agrarisch ontwikkelingsplan "Meerwaarde uit melk" van de WLTO en de agrarische natuurvereniging (Soldaat, de Bruin, 2004), zal schaalvergroting sowieso plaatsvinden, óók in het geval dat andere ontwikkelingen, zoals onder 2 beschreven, met succes worden ingezet.

2. Andere ontwikkelingen ter versterking van de agrarische functie

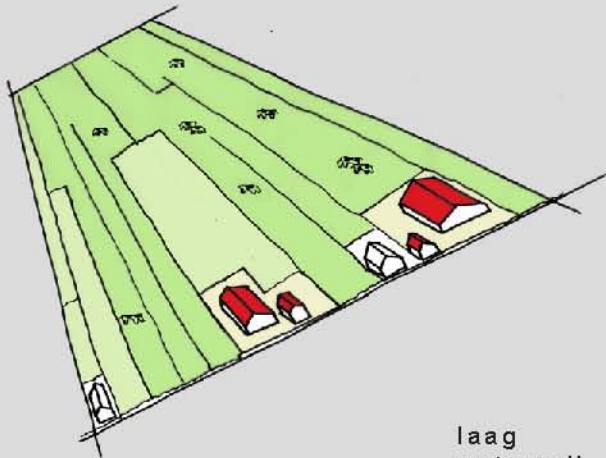
Het agrarisch ontwikkelingsplan zet, naast schaalvergroting, nog drie andere perspectieven op een rij: Regio Marketing, Regionale Verwerking en omschakeling naar Biologische Landbouw. Steun voor de landbouw kan ontstaan wanneer mensen hun waardering voor koeien in het veld willen uitdrukken in productprijzen of andere bijdrages. Dat wil zeggen wanneer er manieren gevonden worden om met consumentensteun de huidige landbouwkundige werkwijze voort te zetten. Regio Marketing is zo'n werkwijze. Dit scenario biedt volgens het agrarisch ontwikkelingsplan het meeste perspectief voor het gebied. De kans dat hierbij het landschap op lange termijn niet verandert is overigens klein.

3. Verbreding van de agrarische bedrijfsvoering

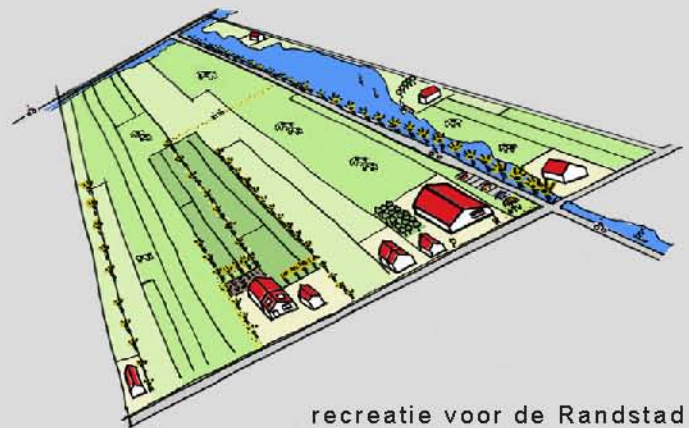
Verschuivingen zijn denkbaar naar productveredeling, natuurbeheer, landschapsbeheer, recreatieactiviteiten, landwinkels, verblijfsrecreatie en zorgfuncties. Deels gaat het om commercieel verhandelbare producten en diensten, deels om collectieve diensten, ook wel bekend onder de naam "groene en blauwe diensten". De laatste diensten worden deels vergoed via het huidige systeem van het Programma Beheer (SAN), deels wordt gezocht naar nieuwe vormen van financiering, bijvoorbeeld via een gebiedsfonds.

Er zijn dus diverse ontwikkelingen denkbaar en dit is met onzekerheden omgeven. Wat is er in het landschap van de mogelijke veranderingen in de landbouw te zien?

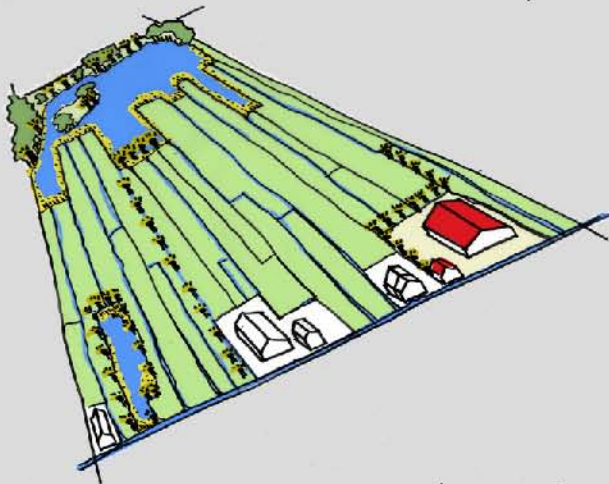
- Landelijk is er de trend dat koeien uit de wei verdwijnen. De verwachting is dat deze trend in Zoeterwoude minder hard doorzet dan landelijk. Vanwege schaalvergroting, kostenbesparing en efficiënt gebruik van koeienmest kan echter ook hier de druk ontstaan om de dieren binnen te houden.
- De agrarische en de gemeentelijke wens om per boerderij 20% van het land te mogen omzetten naar bouwland ten behoeve van het telen van ruwvoeder gewassen anders dan grasland (conform het provinciaal beleid) in plaats van 5%, kan leiden tot maïspercelen die de openheid van polders verminderen, de veenoxidatie sterk doen toenemen, archeologische waarden aantasten, de waterkwaliteit verder doen verslechteren en het leefgebied voor weidevogels van de Rode Lijst verkleinen.
- Bij schaalvergroting zullen de schaalverschillen tussen gebouwen in de linten toenemen.

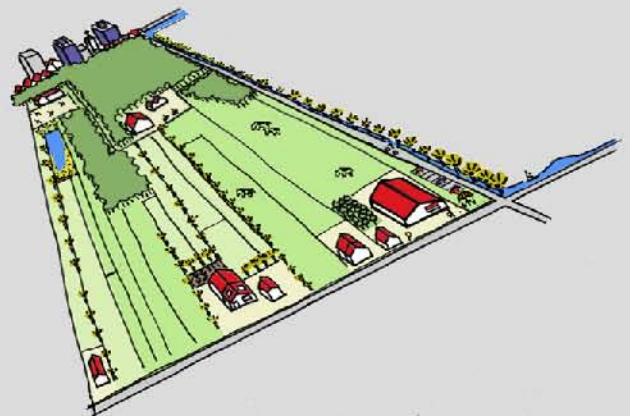
laag
waterpeil

recreatie voor de Randstad

hoog waterpeil

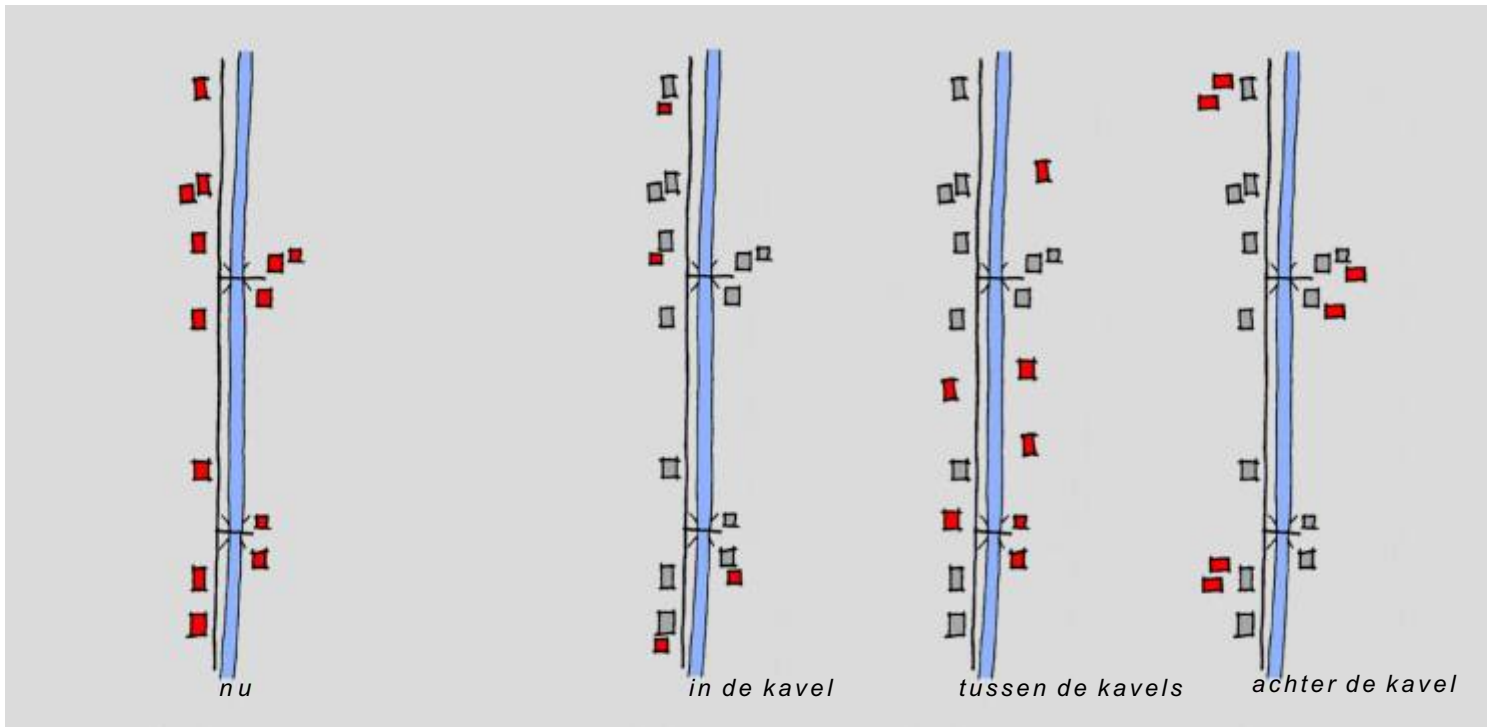
stedelijk uitlooptgebied

verschuiving van functies in de landbouw en in het landschap

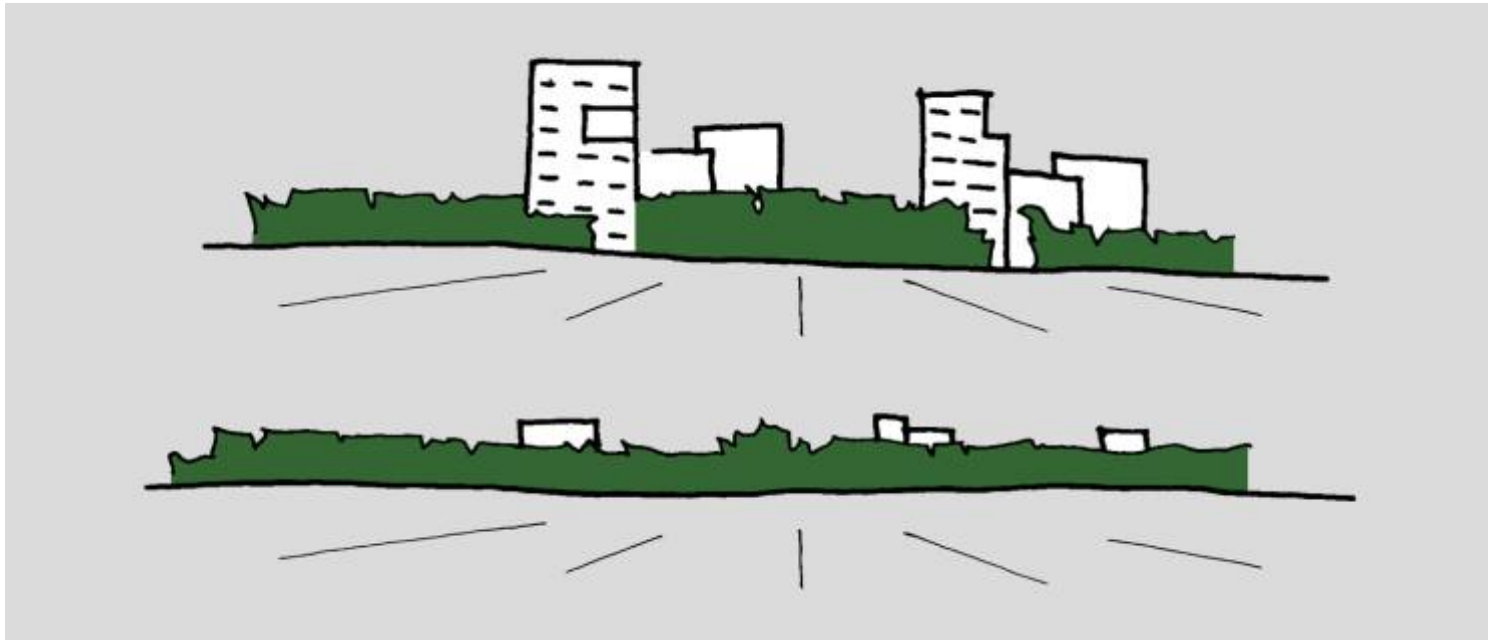
- De variatie aan activiteiten in de linten zal toenemen door nieuwe ontwikkelingen op het terrein van zorg, kleine detailhandel, vrijetijdsactiviteiten en recreatief verblijf. Sommige veranderingen zullen de landschapskwaliteit versterken (paden, erf verfraaiing ten behoeve van logies). Andere kunnen deze verzwakken (verdichten van erven, parkeervoorzieningen, bordreclames).
- Boerderijen krijgen een niet-agrarische functie. Met de verwachte toenemende schaalvergroting, zullen in de komende jaren wellicht enkele boeren stoppen met hun huidige bedrijfsvoering en overgaan op andere activiteiten. Ook verkoop van gebouwen aan niet-agrariërs is denkbaar. Het kan leiden tot meer woonfuncties en tot het ontstaan van andere functies zoals recreatie en zorg die in het provinciale beleid ondersteund worden. Ook de komst van paarden en bijbehorende paardenbakken past bij deze trend.
- Agrarisch natuurbeheer is goed ontwikkeld in Zoeterwoude. Het gebied heeft onder andere met het winnen van de landelijke Gruttoprijs in december 2005 bewezen dat het opvalt in Nederland in zijn omgang met het agrarische weidelandschap, waarvan de grutto de ambassadeur is. Te verwachten is dat het huidige animo blijft. Wel zal het afhangen van de mate waarin het blijft passen in de agrarische bedrijfsvoering en van de mate waarin deze activiteit maatschappelijke waardering ondervindt, met name in de vorm van beheersvergoedingen.
- Over de hoeveelheid agrarisch groen in het plangebied (en in het gehele Groene Hart) moeten duidelijke afspraken worden gemaakt, bijvoorbeeld in de vorm van een Agrarische hoofdstructuur of een "boerengraspact" waarin het areaal boerengras voor de komende 25 jaar wordt gegarandeerd. Aan dit boerengraspact mag vervolgens niet meer worden getornd, zodat planologische zekerheid wordt geboden aan de boeren.
- Een ander mogelijk instrument is een onafhankelijke regionale grondbank die land aankoopt van projectontwikkelaars en van boeren die stoppen met hun bedrijf. De grondbank moet vervolgens zorgen dat die grond (opnieuw) voor melkveehouderijbedrijven beschikbaar komt en daarbij een bijdrage levert aan het "boerengraspact".

Natuur en beplanting

- Weidevogels vormen een belangrijke ecologische kwaliteit van het gebied. Blijvende aandacht is nodig om deze kwaliteit te behouden en extra inspanningen zijn vereist om verloren gegane waarden te herstellen (zie ook hierboven).
- Naast agrarische natuur zijn er inspanningen voor verbindingzones (zie kaartje PEHS). De verwachting is dat er in de komende jaren zones zullen worden aangelegd die kleine zoogdieren naar nieuwe leefgebieden kunnen leiden. Dit zorgt voor een versterking van de bestaande natuurwaarden in de natuurgebieden die verbonden worden, maar vormt tevens een risico voor de bestaande weidevogelpopulaties. Recent predatieonderzoek door SOVON wees uit dat kleine marterachtigen verantwoordelijk zijn voor 15% van alle predatie van weidevogels. Het markeren van nesten in het kader van agrarisch natuurbeheer wijst deze predatoren de weg en vergroot daardoor de predatiekans met 30 tot 35% (bron: Teunissen, 2005).
- De zones leveren daarnaast kansen op om aantrekkelijke stroken te maken in het landschap met variatie aan kruidenbepantingen en meer water. Bij kruisingen met of gekoppeld aan paden kunnen de stroken ook recreatieve betekenis krijgen. De provinciale aanduiding van verbindingzones is abstract en nog niet geheel afgestemd op de lokale situatie (Zuid-Holland, 1996). Voor dit landschapsplan is deze afstemming noodzakelijk en kan de traceringsgeoptimaliseerd worden.
- Uitbreiding van opgaande beplanting wordt in Zoeterwoude slechts beperkt wenselijk geacht. Er wordt gestreefd naar een meer open landschap. Dit kan botsen met de recreatieve wens voor afwisseling en beschutting in het landschap en met de voorkeur van weidevogels voor een zo open mogelijk landschap.
- De beplanting in de linten is historisch en landschappelijk waardevol. De beplanting kan onder druk komen als gevolg van schaalvergroting, verandering van functies en verwaarlozing van het beheer.

nieuwbouwprincipes in de linten

invloed van de stadranden op Zoeterwoude

Recreatie en toegankelijkheid

- De ontsluiting van het buitengebied van Zoeterwoude is goed. De ontsluiting van het gebied vanuit de stedelijke omgeving is echter beduidend minder. Er is reeds aandacht voor verdere recreatieve ontsluiting van het landschap vanuit Leiden en Zoetermeer. Het gaat dan om nieuwe kruisingen van de snelweg. Nabij het kruispunt A4/N11 is sprake van een mogelijk recreatief transferium. De ideeën hiervoor zijn nog niet uitgewerkt.
- Binnen het gebied kan de ontsluiting verder verbeteren met paden door het boerenland en nieuwe pleisterplaatsen in het landschap die plaatselijk het landschap tot verblijfplek kunnen maken.
- De hoge bezoekersaantallen voor boerderij 't Geertje bewijzen dat er markt is voor recreatie op boerderijen. Te verwachten is dat er meer initiatieven ontstaan op boerderijen die al dan niet een agrarische functie hebben. Hierbij zullen afwegingen gemaakt moeten worden over verkeersdrukke, over het gewenste ruimtelijk beeld en afstemming tussen naburige functies (recreatie, landbouw, natuur).
- Vlietlandzone.

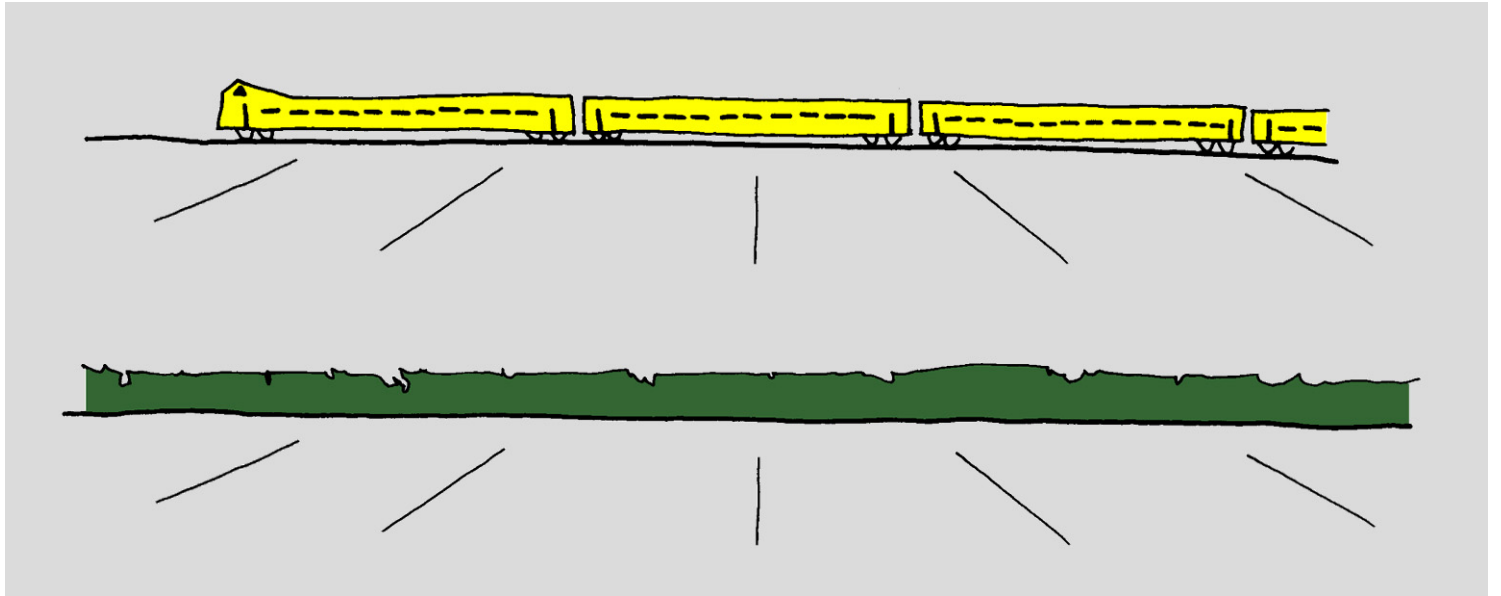
Invloed door bebouwing

- Op de erven zullen hier en daar aanvragen voor nieuwbouw ontstaan. Dit kan leiden tot transformatie van bestaande bebouwing, of tot nieuwbouw op de plaats van schuren. Als boerderijen hun landbouwfuncties verliezen, zal het karakter in ieder geval plaatselijk verschuiven van landbouw naar landelijk wonen of naar andere functies.
- In de linten van Zoeterwoude-Dorp bestaan initiatieven voor kleine bebouwingsprojecten, onder meer gekoppeld aan sanering van glastuinbouw. Dit kan de linten en de overgang naar het open landschap veranderen. Het lint, dat bestaat uit kralen van groen en (agrarische) gebouwenensembles, kan plaatselijk gedomineerd worden door nieuwe bebouwing als er nieuwe wijkjes ontstaan. De effecten hangen sterk samen met de omvang en met de wijze van stedenbouw die dan gekozen wordt.
- De functionele grens met Leiden (de grens tussen stad en buitengebied) zal deels veranderen. De Meerburgerpolder, tussen de Oude Rijn en de spoorlijn, zal bebouwd worden. Dit heeft mogelijk ook zijn weerslag op Zoeterwoude-Rijndijk. Er kunnen meer functionele relaties ontstaan tussen de stadsrand en het Land van Wijk en Wouden (recreatie), maar dit is niet automatisch het geval. Een transformatie van het bedrijventerrein Grote Polder naar bijvoorbeeld kantoorfuncties is op lange termijn mogelijk wanneer de rand met het polderlandschap als een positieve vestigingsfactor wordt uitgebuit. De kwaliteit die de rand van Zoeterwoude-Rijndijk uitstraalt zal invloed hebben op de sfeer en de kwaliteit van het Land van Wijk en Wouden.
- Het instituut Swetterhage zal in de komende jaren transformeren naar meer geïntegreerd wonen. Swetterhage ligt in een apart stuk dorpsrand, de zuidzijde van Zoeterwoude die is ingepakt in weelderig groen. Een uitbreiding hier zal een nieuwe aanblik van Zoeterwoude bieden vanaf de Zuidbuurtseweg en de N206. Hier ligt de uitdaging om een stadsrand te maken met een organische overgang naar het veenweidelandschap.

Infrastructuur

Ter plaatse van het westelijke uiteinde van de Elfenbaan zal mogelijk een rangeerterrein worden ontwikkeld met een groot aantal opstelsporen en een werkplaats naast de N11. Dit gaat ten koste van de mogelijkheid om de N11 en de natuurstrook ernaast een goede aansluiting te geven op de omgeving van de A4. Vanuit de Grote Polder zal er zicht ontstaan op treinen. Het risico bestaat dat er straks minder behoefte zal zijn om in dit gebied in groen te investeren wanneer de randen rommeliger worden, lichthinder zal ontstaan en dus ook de waardering voor de polder afneemt.

Verder wordt de A4 verbreed en plaatselijk verdiept. Dit zal de doorstroming op de weg vergroten. Waarschijnlijk wordt ook, daar waar hij niet verdiept aangelegd wordt, de dominantie van de weg op de omgeving vergroot. Tegelijk ontstaan kansen voor inpassing en herinrichting van de omgeving van de weg, bijvoorbeeld in de vorm van stroken met water en riet.

laten zien of verbergen van mogelijke treinopstelplaats

Windturbines

In het landschap van het Groene Hart kunnen windturbines verschijnen. In Zoeterwoude staan er twee met een masthoogte van circa 60 m en een derde turbine is gepland. Op korte afstand ontstaan daardoor schaalcontrasten: objecten in de omgeving en de landschapsruimte om de turbine heen lijken kleiner.

Turbines op grotere afstand hebben dit effect niet, maar leiden tot een beeld van een drukker, voller landschap. Het contrast stad en open weideland verzwakt.

Waterbeheer

Volgens het Hoogheemraadschap van Rijnland zijn er geen actuele grootschalige kwantitatieve wateropgaven in het gebied die relevant zijn voor het landschapsplan. Momenteel werkt het Hoogheemraadschap aan een wijziging van het watersysteem van de gehele Oostbroekpolder (peilvak WW-10). Als gevolg van deze wijziging zal de bestaande wateropgave in het peilvak WW-10a worden opgelost.

In het plangebied bestaan wel uitdagingen als gevolg van de Kaderrichtlijn Water. Gezien de discussies in andere delen van het Groene Hart over veiligheid, waterkwaliteit, veenoxidatie en wateroverlast of watertekort, is echter wel te verwachten dat op de lange termijn het landschap zal veranderen als gevolg van een veranderende waterhuishouding. Feit is namelijk dat ook in Zoeterwoude het veen oxideert en inklinkt en dat het maaiveld daalt ten opzichte van de zeespiegel (die bovendien stijgt). Hieronder wordt kort aangegeven welke ontwikkelingen mogelijk op het landelijk gebied van Zoeterwoude afkomen.

De grenzen van het watersysteem

Het watersysteem is decennialang aangepast aan de eisen van de landbouw. De grenzen van wat mogelijk en verantwoord is, zijn hierbij telkens verder opgerekt, dankzij technische hoogstandjes en de bereidheid om een hoge prijs te betalen. Inmiddels groeit het besef dat dit watersysteem, hoe geavanceerd ook, zeer kwetsbaar blijft en steeds grotere inspanningen vergt om veiligheid te garanderen. Nadelige bijverschijnselen – zoals verdroging en inklinking – gaan steeds meer opspelen. Bovendien zijn er klimaatsveranderingen gaande waardoor het watersysteem in de toekomst nog meer water moet verwerken dan nu het geval is. Een klimaat met meer neerslag, of met grotere extremen zoals heftige regenval in korte perioden, leidt tot grotere pieken in de wateraanvoer door de grote rivieren. Door de zeespiegelrijzing kan het rivierwater moeilijker in zee uitstromen. Ook regionale watersystemen die overtollig water op de rivieren of op zee moeten lozen, worden hierdoor gehinderd. Bij geringe afwijkingen van gemiddelde situaties ontstaat er al overlast, om nog te zwijgen van de extreme situaties die door de voorspelde klimaatsverandering zullen toenemen in ernst en frequentie. Kortom, de rek is uit het watersysteem, en dat terwijl er in de toekomst meer dan ooit rek nodig is.

Meer ruimte voor water, vooral in de winter en het tegengaan van bodemdaling zijn richtinggevend voor de inrichting van het watersysteem van de 21^e eeuw. Dit zal gevolgen hebben voor het landgebruik.

Europese regelgeving

Ten slotte zal implementatie van Europese wet- en regelgeving ingrijpende gevolgen hebben voor de Nederlandse landbouw in het algemeen en die in de veenweidegebieden in het bijzonder. Het gaat hier in het bijzonder om de Europese Nitraatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water. Met de Commissie is afgesproken dat Nederland in 2009 voldoet aan de norm van maximaal 50 mg nitraat in het bovenste grondwater. Voor fosfaat zal in 2015 evenwichtbemesting worden gerealiseerd. Dat betekent dat er dan evenwicht zal zijn tussen de hoeveelheid fosfaat die op het land wordt gebracht en de opname daarvan door de gewassen. Daarmee wordt een belangrijke stap gezet in het realiseren van de milieudoelen van de Europese Kaderrichtlijn Water.

De Europese controle op deze regelgeving zal streng zijn. Zo is in oktober 2003 de Nederlandse regering op haar vingers getikt door het Europese Hof omdat ons land de Europese Nitraatrichtlijn te vrijzinnig had uitgewerkt. Het Hof eist van Nederland dat het de richtlijn naar behoren uitvoert. Dat betekent dat het nog maar pas ontwikkelde mestbeleid opnieuw moet. De uitspraak van het Hof maakt duidelijk hoeveel – of hoe weinig – speelruimte de Nederlandse regering heeft om omwille van binnenlandse agrarische belangen af te wijken van de Europese afspraken. De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt resultaatverplichtingen (zoals beper-

king van de hoeveelheden nitraat en fosfaat in het oppervlaktewater). De te realiseren gehalten zijn ongeveer gelijk aan de MTR-normen (maximaal 0,15/0,20 mg fosfaat per liter en maximaal 2,0 mg nitraat per liter) die in Zoeterwoude momenteel niet gehaald worden (zie paragraaf 2.2). Deze KRW-normen moeten in 2015 zijn bereikt. Mocht dit echter niet lukken, dan moet worden aangetoond waarom dit, ondanks het opgestelde en uitgevoerde pakket maatregelen niet gelukt is. Als deze verklaring toereikend is, kan "Brussel" een "herkansing: van 6 of 12 jaar geven. Zo niet, dan kan er uiteindelijk een boete volgen.

5. De Structuurvisie buitengebied

57

5.1. Visie

De ontwikkelingen die geschetst zijn hebben effecten op verschillende termijnen. De korte termijn en de lange termijn hebben uiteraard veel met elkaar te maken. Ten aanzien van deze termijnen zijn meestal heel verschillende beleidsdiscussies nodig. De Structuurvisie buitengebied moet enerzijds te vertalen zijn in maatregelen op de korte termijn en anderzijds richtinggevend zijn voor strategische keuzes voor de langere termijn. Verder moeten keuzes op de korte termijn de langetermijnkeuzes niet in de weg staan.

De korte termijn

Het landschap moet blijven zoals het is. Het landschap is op de meeste plekken mooi en de aanwezige functies zijn redelijk gezond en – zeker op korte termijn – perspectiefvol. Relaties tussen het rurale landschap en de stad zullen waarschijnlijk positief veranderen omdat geïnvesteerd wordt in stad-landverbindingen. Vele inwoners en gebruikers van het landschap van Zoeterwoude zullen de bovenstaande uitspraak onderschrijven. Hiermee zijn er weinig redenen te vinden waarom hier geanticipeerd moet worden op grote veranderingen. Dit neemt niet weg dat een alert en proactief RO- en landschapsbeleid gevraagd is. Windturbines, industrie, verstedelijkingsbeleid of landbouwregelgeving kunnen wel degelijk op korte termijn het perspectief veranderen. Als er bedreigingen ontstaan, moeten de vanzelfsprekende kwaliteiten van het landschap van Zoeterwoude niet te vanzelfsprekend zijn, op een wijze dat ze niet eens meer opvallen. Sleetsheid moet worden voorkomen. Het gemeentelijk beleid moet waarden in stand proberen te houden en tegelijk investeren in de landschapskwaliteit opdat ook burens en passanten de kwaliteiten herkennen. Dit is met name actueel in het rurale landschap langs de A4 en ten noorden van Zoeterwoude-Dorp tegen de N11. Hier moet voorkomen worden dat een achterkant van het landschap ontstaat. Integendeel, hier moet een voorkant van het landschap ontstaan met evidente groene kwaliteiten die gezien en gebruikt worden door burens en passanten.

De volgende acties worden onderscheiden:

- het stimuleren van de iconen van het veenweidelandschap: gras en koeien;
- het versterken van de basis van het veenweidelandschap: bodem en water;
- inwoners en bezoekers een hoogwaardig en toegankelijk landschap bieden;
- inwoners en bezoekers een hoogwaardige recreatieve infrastructuur bieden;
- begeleiden van de ruimtelijke verandering in de linten, zowel wat betreft vorm als de activiteiten die plaatsvinden;
- gedifferentieerde ontwikkeling van de verschillende linten en deelgebieden hierbinnen;
- stimuleren dat geïnvesteerd wordt in natuur en beplanting;
- dorps- en stadsranden met kwaliteit en met oog voor kwaliteit;
- inpassing van of omgang met nieuwe grootschalige ontwikkelingen;
- communicatie over de kwaliteit van het landschap.

De lange termijn

Het landschap zal niet blijven zoals het is. Vooral wanneer wordt gekeken naar de langere termijn moet de gemeente ervan uitgaan dat de landbouw niet automatisch op eigen kracht de hoeder van het landschap zal blijven. Dit is geen motie van wantrouwen, wel een waarschuwing dat landschapsbeheer niet vanzelf gaat en dat de gewenste bijdrage van de landbouw aan het landschap gekoesterd en ondersteund moet worden. Landschapsbeheer moet ergens uit betaald worden. Middelen hiervoor kunnen ontstaan via sponsoring, directe gemeentelijke bijdragen (Gebiedsfonds, belasting), subsidiëring door Rijk of EU of door ze te koppelen aan ruimtelijke veranderingen zoals nieuwbouw aan de RijnGouweLijn en Oude Rijn Zone. Op de duurzaamheid van deze financieringsstromen heeft de gemeente weinig zicht. Vergoedingen kunnen ook door landbouwers worden georganiseerd als onderdeel van bedrijfsstijl en marketing. Enerzijds moet de gemeente agrarisch beheer stimuleren. Anderzijds zal de gemeente moeten blijven afwegen hoeveel ontwikkelingsruimte aan agrariërs gegeven moet worden en hoe hierin valt te reguleren.

Figuur 12
De Visie

 woonbebouwing	 uitbreiding Zwethof	 nieuwe paden	 doorzichten
 industrie	 ecologische verbinding	 nieuwe gebiedstoegang	 recreatie-ontwikkelingsgebied
 boezemwater	 natuurgebied	 natuurvriendelijke oever	 landschapsontwikkelingsgebied
 opgaande beplanting	 vrijliggende fietspaden	 brede natuurvriendelijke oever & groene lijst	 stadrand

Bron: Royal Haskoning, 2007

rbw

Financiële input vanuit een Gebiedsfonds dient op het juiste schaalniveau te opereren: het betreffende gebied dient groot genoeg te zijn om vele potentiële gelddonoren te interesseren terwijl tegelijk het gebied een heldere eenheid en identiteit dient te zijn die bij mensen appelleert aan een herkenbaar gebied dat men wil behouden. Het regioniveau van het Land van Wijk en Wouden is daarvoor geëigend. Zoeterwoude bevat de fraaiste onderdelen van dit gebied en binnen dit gebied kan Zoeterwoude haar positie ontwikkelen als parel van het Land van Wijk en Wouden. Dit betekent dat de gemeente een bijzondere verantwoordelijkheid heeft als gids in de omgang met het veenweidelandschap.

5.2. Planvoorstellen

Het gemeentelijk beleid voor het buitengebied dient in te zetten op:

Het stimuleren van de iconen van het veenweidelandschap: gras en koeien

- Koesteren van een historisch landschap van gras en koeien, waar mogelijk in combinatie met weidevogels. Dit betekent ook het waar mogelijk en gewenst faciliteren van agrariërs en vrijwilligers die het landschap onderhouden (planologisch of financieel). Een regionale groundbank en een boerengraspact kunnen daarin een rol spelen door het bieden van planologische zekerheid aan de melkveehouderijbedrijven en door het beschikbaar houden van vrijkomende gronden voor deze sector.
- Het blijven toewerken naar arrangementen om agrariërs maximaal en blijvend te committeren aan het veenweidelandschap. De agrariërs hebben een prachtig landschap gemaakt. Zoeterwoude dient ervan uit te gaan dat de instandhouding van dit landschap – in de huidige wereldmarkt – niet meer vanzelfsprekend is. Als landschapsbeheer, met gras, mooie slootkanten, vogels en grazende koeien, niet meer economisch haalbaar blijkt te zijn, wordt medefinanciering van landschapsbeheer een noodzaak. Een deel van de gewenste financiële instrumenten bestaat reeds, zoals de SAN die nog meer benut zou kunnen worden. Een duurzaam beheer van het landschap dient ook financiering te vinden in regionale structuren. Als de kwaliteit van het agrarische cultuurlandschap in de stedelijke omgeving wordt beleefd zal hier ook langdurig draagvlak voor financiering gevonden moeten worden. In het Land van Wijk en Wouden is de landbouwstrategie Regio-marketing (Soldaat, de Bruin 2004) benoemd als een optimale strategie. Een breed pakket van producten en diensten kan dan verhandeld worden onder een gebiedskeurmerk. De strategie is ook vanuit landschapsontwikkeling wenselijk omdat het landschap hier economisch onderdeel kan worden van de markt. Het biedt de mogelijkheid om te komen tot een aantrekkelijke combinatie van landbouwfuncties, natuur en recreatief gebruik en zorgt voor maatschappelijk draagvlak.
- Wanneer meer agrariërs zoeken naar alternatieve verdiensten in het recreatieve en toeristische circuit kan dit een geleidelijke doch ingrijpende verandering van het landschapbeeld opleveren. In het agrarische gebied met natuur- en landschapswaarden dient het accent te liggen op nevenactiviteiten die bijdragen aan het behoud van de genoemde waarden, groenblauwe diensten. De gemeente zal een dergelijke transformatie begeleiden door proactief te verkennen waar functionele veranderingen toe zouden kunnen leiden en hoe ze daarop dient te reageren (zie "begeleiden veranderingen in de linten"). Een optie hierbij is om toe te werken naar een specialisatie op het gebied van bijvoorbeeld toerisme en zorgfuncties. Met een specialisatie kan een nieuw imago ontstaan dat aansluit bij het huidige agrarische landschap. Tevens kunnen ondersteunende faciliteiten ontwikkeld worden die met de huidige verspreide initiatieven niet haalbaar zijn, bijvoorbeeld landschapsontwikkeling en recreatieaanbod gericht op een specifieke vorm van toerisme of aangepast vervoer voor meerdere zorgboerderijen. Zo'n verkenning zal onderdeel moeten zijn van een regionale benadering.

Het telen van ruwvoeder gewassen anders dan grasland

De gemeente streeft ernaar om agrariërs ruimte voor bedrijfsontwikkeling te geven (schaalvergroting en verbreding). Dit impliceert onder meer ruimte voor het telen van ruwvoeder gewassen anders dan grasland. Terughoudendheid is hierbij echter op zijn plaats vanwege de grote nadelen van het scheuren van grasland ten behoeve van de teelt van ruwvoeder gewassen

anders dan grasland op veengrond. Een verruiming van het areaal voor het telen van ruwvoeder gewassen anders dan grasland zal grote schade aanrichten aan de veenbodem doordat de oxidatie van het veen aanzienlijk versneld wordt. Daarnaast leidt de extra uitspoeling van mineralen tot een sterke aantasting van het slootmilieu. Verder broeden de kritische weidevogels, waaronder de grutto, zelden of nooit op bouwlandpercelen. Daarnaast betekent bijvoorbeeld maïsteelt een aantasting van het open landschap. Bij de teelt op veengrond loopt de boer bovendien het risico dat de grond tijdens de oogst te nat is voor de zware machines.

Naar verwachting zal slechts een beperkt aantal agrarische bedrijven daadwerkelijk behoefte hebben aan en kiezen voor het op eigen gronden telen van ruwvoedergewassen anders dan gras in het open veenweidegebied. Dit heeft enerzijds te maken met de ongeschiktheid van beschikbare gronden voor het telen van ruwvoedergewassen anders dan gras en anderzijds door de beperkte beschikbaarheid van goede graslandgronden. In de toekomst wordt wellicht het telen van ruwvoeder gewassen anders dan grasland interessant in het veenweidegebied door de ontwikkeling van nieuwe rassen en of teelttechnieken.

Om een passend antwoord te kunnen geven op de vraag naar ruwvoedergewassen, wordt voorgesteld om ten aanzien van telen van ruwvoedergewassen anders dan gras aan te sluiten bij het provinciaal beleid zoals verwoord in de Nota Regels-voor-Ruimte. In dit beleid wordt de ruimte geboden voor het telen van ruwvoedergewassen anders dan gras voor maximaal 20% van het bedrijfsoppervlakte.

Maïsteelt is voor het veenweidegebied nauwelijks een optie; de omstandigheden zijn veelal te nat en het scheuren van de grasland versnelt de autonome bodemdaling aanzienlijk.

Lopik, mei 2007

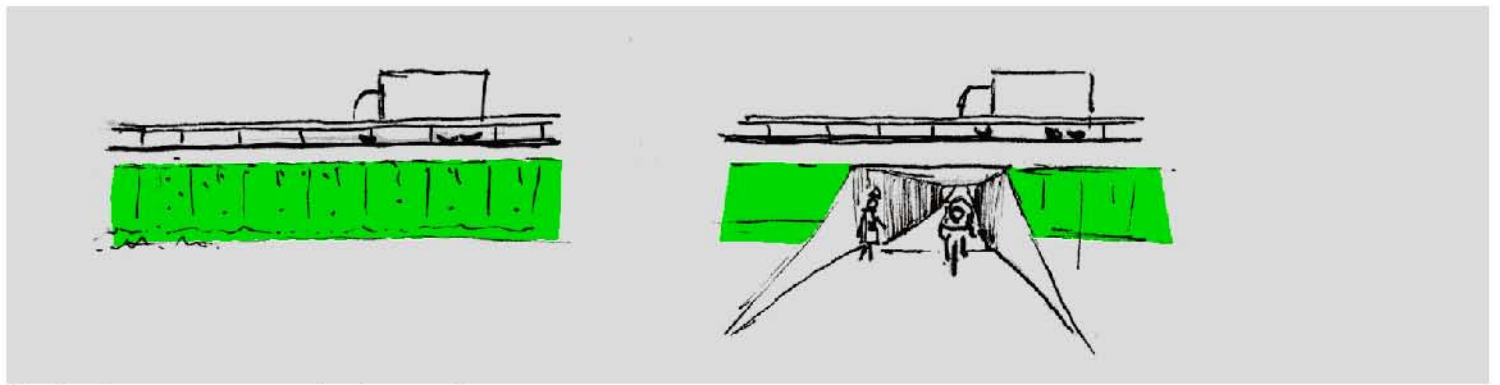
Het versterken van de basis van het veenweidelandschap: bodem en water

- De kleiruggen die in het landschap zichtbaar worden, moeten worden gezien als aardkundige waarden die het behouden waard zijn. Afvlakken van het reliëf is ongewenst.
- Aanwezig en zichtbaar houden van water in het landschap. In stand houden van het afwaterings- en boezemstelsel en van de fysieke ondergrond klei en kwetsbaar veen. Om al te grote bodemzakking te voorkomen, dient het waterschap geen verdere peilverlagingen (ten opzichte van het maaiveld) toe te staan.

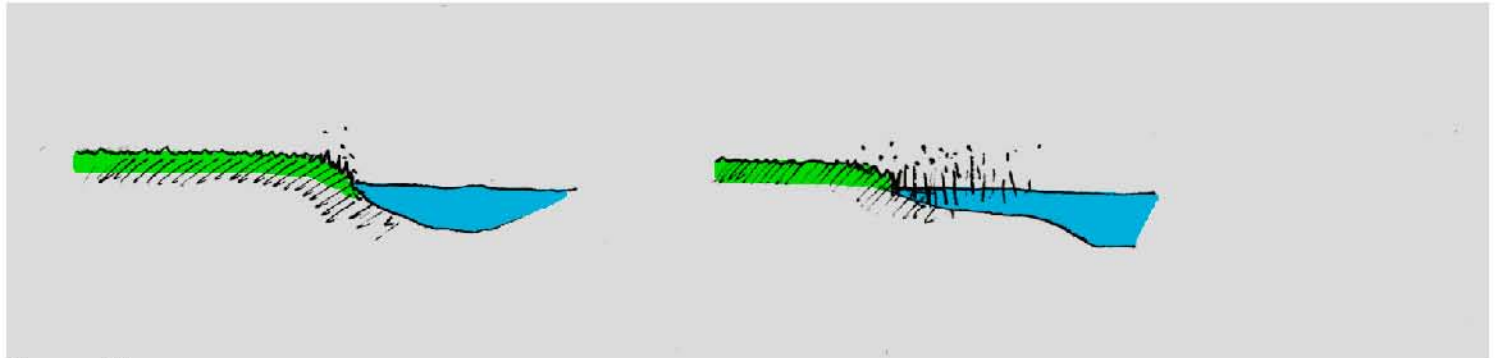
Inwoners en bezoekers een hoogwaardig en toegankelijk landschap bieden

- Ontwikkeling van natuurwaarden en landschapselementen in een landschapsontwikkelingszone langs de snelweg vanaf de Hofweg, langs de A4 tot aan de N11 en hier langs de N11 tot en met de omgeving van Weipoort. Zo'n ontwikkeling kan bijdragen aan een aantrekkelijk en gewaardeerd agrarisch landschapsbeeld vanaf de snelweg. De bedoeling gaat echter verder: in de omgeving van grote infrastructuur, met geluidshinder en zicht op verkeer en bebouwing, liggen slijtage van landschapskwaliteiten en verrommeling op de loer. Juist hier is investeren in het landschap gewenst. Deze zones liggen in het zicht en vormen het visitekaartje van Zoeterwoude naar passanten. Bovendien zijn het entreegebieden met in potentie intensief gebruikte routes voor stadsrecreanten. Hier kan de aanwezigheid van koeien, weidevogels, natuurlijke oevers en mooie landschapsbeelden bezoekers afleiden van het verkeersrumoer op de achtergrond. Hier moet het veenweidelandschap zich op zijn best laten zien. Actieve boeren zijn in dit wensbeeld cruciaal. Investeringsen kunnen plaatsvinden vanuit het Gebiedsfonds en met stimuleringsmaatregelen vanuit gemeente of provincie. Concreet kan gedacht worden aan:
 - ontwikkelen van toegangspoorten vanuit Leiden en Zoeterwoude-Rijndijk. Als de kwaliteit van de kruising met de snelweg hoog is, wordt het voor recreanten aantrekkelijk hiervan gebruik te maken. Ter plaatse van de Miening kan een tunnel een korte en aantrekkelijke verbinding vormen naar de Vrouwenweg. Ook in de oksel van N11 en A4 is een verbinding met kwaliteit belangrijk;
 - een fiets- en wandelpad dat de toegangspoort verbindt met de Laan van Oud Raadwijk en waar een wandelpad op aansluit vanuit het Molenpad;
 - wandelpaden en -routes door het boerenland;
 - verbrede natuurvriendelijke oevers nabij paden en langs kavelsloten. Landschappelijk gezien zijn hier twee soorten natuuroevers: oevers van sloten langs paden die een nieuw tracé vormen door het landschap. Deze worden gemarkeerd met oevers tot 5 m breed. Natuurstroken en paden langs achterkanten van kavels, of die andere landschappelijke grenzen markeren, kunnen opvallender worden gemaakt met bredere oevers tot 10 m. Voorbeelden zijn de Middelwetering, tussen het Molenpad en Nieuwe weg, en de achterzijde van kavels bij de Zwet en de Strook;
 - brede rietstroken langs de snelweg conform het Landschapsbeleidsplan Leidse Regio;
 - kruidenrijke en vogelrijke graslanden. Het gaat hierbij om diverse soorten weidebeheer die in overleg met agrariërs ontwikkeld kunnen worden. Het doel is om faunistisch en floristisch rijke weilanden te krijgen waarin de seizoenen bovendien fraai zichtbaar zijn;
 - enkele poelen die ook kunnen functioneren als rustplek langs een wandel- of fietsroute. Wanneer een poel en rustplek dicht bij een lint of een weg ligt kan hier kleinschalige beplanting, zoals knotbomen, bij worden geplaatst. De bovenstaande ontwikkelingen passen overal in Zoeterwoude. Ze verdienen echter prioriteit in de landschapsontwikkelingszone.

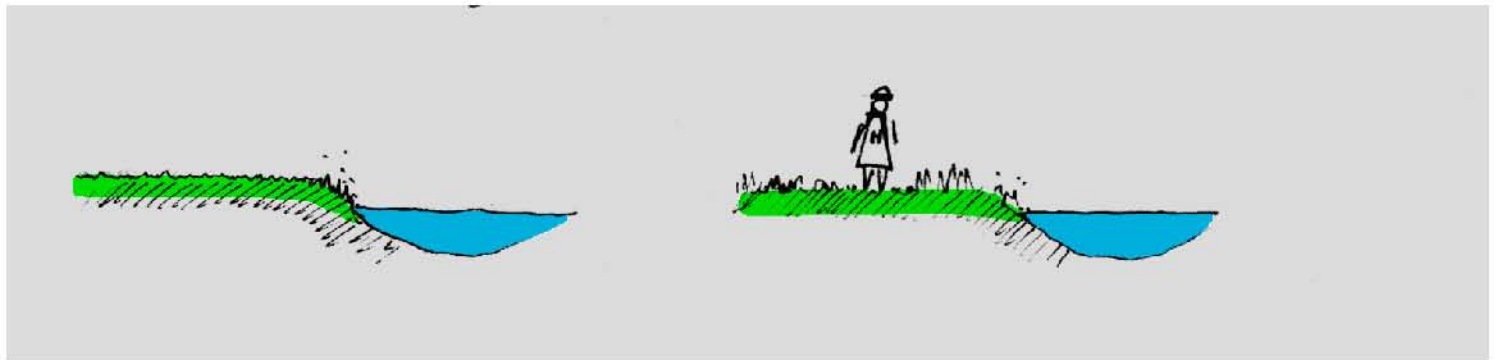
Stimuleren van recreatie in de nabijheid van Leiden nabij de carpoolplaats A4. Om onnodige verkeersspreiding te voorkomen is hier een concentratie van recreatievoorzieningen gewenst voor mensen uit Leiden en de Oude Rijn Zone, dicht bij deze stedelijke gebieden. Het gaat er vooral om op deze plek ruimte te bieden voor initiatieven die de schaal van de linten dreigen te overstijgen. Dit past op deze plek binnen de hiervoor benoemde ontwikkeling naar een landschapsontwikkelingszone. Er kunnen recreatieve functies ontstaan die passen in een landelijke omgeving en die bijdragen aan een aantrekkelijk landschap. De functies kunnen ondersteunend zijn voor de toegangspoorten naar het landschap die hierboven zijn beschreven. Ook kan er mogelijk een culturele attractie ontstaan (bijvoorbeeld museum) in de setting van een natuurlandschap en/of kleinschalige horeca. Cruciaal is dat er een goede inpassing plaatsvindt in dit open weidelandschap. Hierbij gaat het om vormgeving en niet om het verstoppen van activiteiten. Iets nieuws mag best gezien worden als het goed is. Voor deze ontwikkeling is het snelweggeluid een aandachtspunt, waarvoor langs de A4 mogelijk geluidsvoorzieningen kunnen worden getroffen. Tevens moet ter plaatse een goede verkeersafwikkeling worden gerealiseerd.

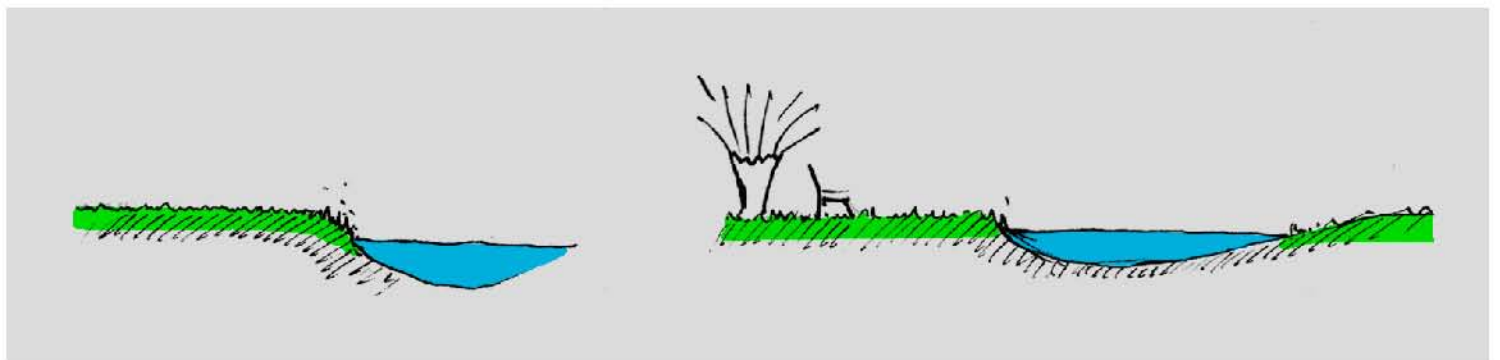
Onderdoorgang naar Zoeterwoude

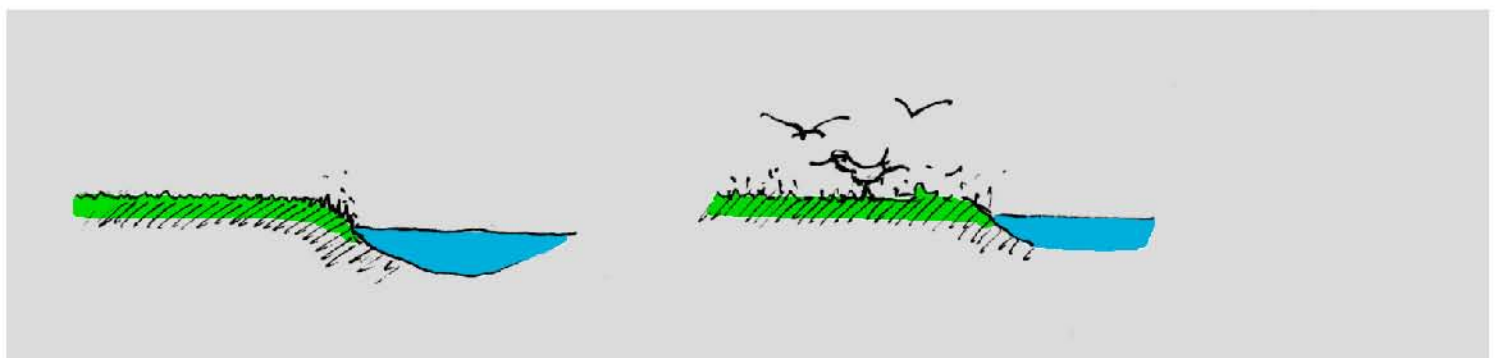
Natuurlijke oevers

Wandelpad

Rustplek

Weidevogel natuur

In de linten vinden her en der recreatieve initiatieven plaats. Recreatieve functies in de linten stimuleren het recreatieve gebruik van het landschap en passen ook in het streekplan van de provincie. Planologische regels zullen moeten blijven reguleren dat activiteiten van individuele ondernemers niet onevenredig het kwetsbare open landschap veranderen. Het gaat dan om het bewaken van bebouwingsmassa's, mogelijke geluids- en zichthinder afkomstig van activiteiten, beschermen van groene kwaliteiten, beeldkwaliteit en verkeersintensiteiten (zie hiervoor de beschrijving van de linten).

Inwoners en bezoekers een hoogwaardige recreatieve infrastructuur bieden

- Verbeteren van de recreatieverbindingen naar Leiden en Zoeterwoude-Rijndijk, conform Uitvoeringsprogramma LvW&W en Landschapsbeleidsplan LR. Het landschap van Zoeterwoude is gebaat bij kwalitatief goede toegangspoorten vanuit Leiden. Een recreatieve kruising met de (verbrede) A4 ter hoogte van de Miening zou een grote verbetering betekenen. Zowel voor het realiseren van een kwalitatieve verbinding met Leiden als om de Miening weer de betekenis en de verbindende functie te geven die het vroeger had. Een verbinding naar de Vrouwenweg kan mogelijk gekoppeld worden aan de wateronderdoorgang. Ook een verbinding met Polderpark Cronestein is hier mogelijk. Een snelwegkruising los van de N206 zou voor de recreatieve fietser de gevoelsmatige afstand tot Leiden (en vice versa) aanzienlijk kunnen verkleinen. Het verbetert de recreatieve toegankelijkheid van Zoeterwoude en kan leiden tot meer recreatief verkeer. Een andere mogelijkheid ligt in de oksel van A4 en N11 waar, door deze infrastructuurknoop heen, een aantrekkelijke verbinding met Leiden en met de Oude Rijn kan ontstaan. Deze verbinding is reeds in voorbereiding.
- Behoud en versterking van recreatieroutes. Het gaat om kerkepaden, Molenpad en recentere paden (zoals het Zwetpad). Paden kunnen meer betekenis krijgen door ze landschappelijk te versterken met verbrede waterlopen en natuurvriendelijke oevers langs de paden. Daarnaast kan er aan het Korte Kerkepad en Lange Kerkepad een rustplek (bank, info-bord) gekoppeld worden.
- Nieuwe paden door het boerenland in de landschapsontwikkelingszone (zie boven). Klompenpaden, waarvoor weinig investeringen nodig zijn en geen pad hoeft te worden gemaakt, dienen overal gestimuleerd te worden, mits het gaat om op elkaar aansluitende paden in een zekere spreiding. Wel is hierbij afstemming met weidevogelbeheer noodzakelijk. Openstelling in het voorjaar is dan ongewenst.
- Ontsluiting voor voetgangers en fietsers met een zelfbedieningspont over de Noord-Aa kan hier een fraai gebied toegankelijk maken en kan tevens een recreatieve belevenis worden.
- Een fietspad is wenselijk langs de Broekweg en de Geerweg. Nu is de verkeersdruk zo hoog dat fietsen gevaarlijk is. Een fietspad langs de Broekweg kan mogelijk gecombineerd worden met een ecologische verbinding (onderdeel van het Groen Blauwe Lint; "zie natuur en beplanting").

Begeleiden van de ruimtelijke verandering in de linten, zowel wat betreft vorm als de activiteiten die plaatsvinden

- Ondersteunen van de vitaliteit van de linten door hier, onder voorwaarden zoals welstandsregie en het bewaken van effecten op aanwezige flora en fauna, kleinschalige veranderingen toe te staan in de gebouwen en op het erf. Denkbaar zijn verandering in gevelindeling, beplanting op erf, nieuwe functies in schuren, enkele parkeerplaatsen, een nieuwe oprit en het creëren van een extra wooneenheid binnen authentieke agrarische gebouwen als ze aan het woonhuis vastzitten.
- Behouden van de kwaliteiten van de linten door ruimtelijke veranderingen te toetsen op vorm en uitstraling door de welstand.
- Behouden van de kwaliteiten van de linten door functionele veranderingen te toetsen op verkeershinder voor recreatief verkeer en op fysieke belasting van de wegen.
- Aanleg en beheer van (opgaande) beplanting in de linten dient gestimuleerd te worden. Dit kan vanuit gemeentelijk beheer en door subsidiëring uit het Landschapsfonds. Het kan door bij functiewijzingen in de linten een beplantingsplan te vragen en hiervoor stimulanzen aan te bieden (voorbeelden, aandachtspunten, deskundig advies, subsidiëring).

- De Ruimte-voor-Ruimteregeling van de provincie biedt plaatselijk mogelijkheden om (niet-historische) agrarische bebouwing te vervangen door burgerbewoning. Dit kan ook in Zoeterwoude. In de landschappelijk en cultuurhistorisch meest waardevolle linten (Weipoort 3 en 4 en Westeinde en linten Zoeterwoude 1-5) dient hier zeer terughoudend mee te worden omgegaan. Deze linten hebben een agrarische sfeer en hier zijn de doorzichten vanaf de weg, die gehinderd kunnen worden door woningen, belangrijk. Verbouw van bouwwerken zal weinig invloed hebben. Als een agrarisch gebouw zijn agrarische functie niet kan vervullen is een woonfunctie een logisch alternatief mits de ruimtelijke structuur van het lint niet negatief verandert. Niet agrarische ontwikkelingen dienen binnen de bebouwingscontouren te blijven. Een nieuwe functie, zoals een burgerwoning, mag geen belemmering zijn voor de agrarische bedrijfsvoering van naastgelegen bedrijven. Nieuwbouw van een burgerwoning ten koste van agrarische opstallen is wat anders. Dit kan positief zijn wanneer hiermee een landschapsverstorend bouwwerk weggehaald kan worden in ruil voor een subtiele toevoeging van een woning, of wanneer juist een nieuw doorzicht gecreëerd kan worden vanuit de weg naar het landschap.
- Paardenbakken zijn in veel agrarische gebieden in opmars. Ook in Zoeterwoude zijn nieuwe aanvragen denkbaar. Paardenbakken hebben vooral een grote invloed op het landschap wanneer grasland omgezet wordt in grote zandbakken. Een paardenwei op gras houdt een relatief kleinere verandering in. Aangezien verwacht wordt van agrariërs dat ze grasland in stand houden dient dat ook van particulieren verwacht te worden. Paardenbakken dienen via bestemmingsplanbepalingen beperkt te worden. Ook omheining met masieve hekken heeft grote invloed op het landschap en is ongewenst. Door middel van voorlichting zal duidelijk gemaakt moeten worden wat wenselijke omheining is, zoals bijvoorbeeld het graven van sloten als duurzame afbakening van paardenweides. Het bestemmingsplan moet dat uiteraard dan mogelijk maken. Uitgegraven grond kan op het perceel worden gebracht.

Afzonderlijke ontwikkeling van de verschillende linten en deelgebieden hierbinnen
(voor de ligging van de deelgebieden, zie figuur 4)

Weipoort

Weipoort dient zichtbaar te blijven als een afwisselend lint van groen en met een menging van historische en moderne bebouwing. Het graduele verschil tussen een gebied met veel verkeer in het noorden en een rustig gebied in het zuiden draagt bij aan een diverse landschapsbeleving. In dit lint staat de balans tussen historie en hedendaagse ontwikkeling onder druk. Speciale aandacht dient er te zijn voor kwaliteit en omvang van het groen.

Weipoort 1 (Wei 1)

Weipoort 1 maakt deel uit van een landschapsontwikkelingszone. De ontwikkeling hier dient bij te dragen aan versterking van natuur en extensieve recreatie in deze zone. Dit deel van het lint en zijn bebouwing is minder historisch dan de rest van het lint. Uitzondering is de molen die een mooie blikvanger is en de in het landschap aanwezige kleiruggen. Het historische beeld is hier nauwelijks een referentie. Dit biedt ruimere mogelijkheden voor transformaties van functies en voor verandering van de gebouwen binnen de kavels. Het lint dient transparant te blijven, met zicht vanuit en naar de Grote Polder. De elzensingel ten noorden van de weg, ooit de grens van een tuinbouwbedrijf, zou beter kunnen plaatsmaken voor beplanting dichtbij het erf. Het populierenbos markeert de Weipoortse Vliet en heeft ook betekenis als groenelement tegenover de Heinekenfabriek. Bij herplant kan er weer populier worden aangeplant. Deze boom heeft inmiddels zijn plek hier verworven en past ook in het nutskarakter (gras, water, weg en bedrijven) van dit deel van het landschap. Deze keuze is ook een reactie op de grote achteruitgang van de populier in Nederland.

Weipoort 2 (Wei 2)

Behoud van het historische karakter is hier aandachtspunt. De verkeersdruk is dominant. Er is hier weinig groen vergeleken met het zuidelijk deel van de Weipoort. Bij (recreatie)ontwikkelingen in het lint dient aanleg van opgaande beplanting in het lint gestimuleerd te worden. Enige verkeersaantrekkende werking lijkt hier niet bezwaarlijk. Het terugdringen van sluijverkeer dient aandacht te krijgen.

Weipoort 3 (Wei 3)

Behoud van het historische karakter is hier aandachtspunt. Aandacht voor het behoud van bestaande groenelementen. Toename van de verkeersdruk is niet wenselijk. Terughoudend dient hier te worden omgegaan met de Ruimte-voor-Ruimteregeling om het agrarisch karakter en de huidige doorzichten te behouden.

Weipoort 4 (Wei 4)

Behoud van de historische kwaliteiten voor het gehele lint zoals hierboven beschreven. Toename van de verkeersdruk is niet wenselijk, wel is een betere ontsluiting voor wandelaars en fietsers gewenst evenals het behoud van het besloten groene en blauwe karakter van dit gebied. Terughoudend dient hier te worden omgegaan met de Ruimte-voor-Ruimteregeling om het agrarisch karakter en de huidige doorzichten te behouden.

Zoeterwoude-Dorp

Het lint van Zoeterwoude-Dorp, dat bestaat uit de Miening, de Noordbuurtseweg en de Zuidbuurtseweg, is verweven met het dorp Zoeterwoude en met de verkeerscirculatie binnen Zoeterwoude-Dorp. Er zijn grote verschillen tussen delen van het lint die onder meer te maken hebben met zichtmogelijkheden over het omringende landschap. Aandachtspunten zijn de beleving van de eenheid van het lint en de zichtbaarheid van het landschap vanuit het lint. De eenheid van het lint hangt sterk samen met de verkeerssituatie en de profilering van de weg in het lint. Zichtlijnen naar het landschap dienen behouden te worden en waar mogelijk, bij verandering in bebouwing, gecreëerd te worden.

Zoeterwoude-Dorp 1 (ZWD1)

De Miening is een eenzijdig bebouwingslint aan de weg met aan de zuidzijde van de woningen de vaart. Het is een wat rommelige weg met meerdere karakters: woonstraat, ontsluitingsweg voor bedrijvigheid, recreatieve route. De recreatieve functie staat onder druk vanwege de matige aansluiting op de route tussen Leiden en Zoeterwoude-Dorp. De beleving van het veenlandschap is niet optimaal door bedrijvigheid die hier langs de weg ligt. Uitgaande van natuurvoorstellen die hierboven voor dit gebied zijn gedaan, kan er worden ingespeeld op de beleving van het veenlandschap.

Zoeterwoude-Dorp 2 (ZWD2)

Dit deel van het lint dient zijn kwaliteiten te behouden. Veel van de bebouwing en de vaart zijn van goede kwaliteit. Op grote delen van dit lint ontbreekt contact met het landschap erachter. Plaatselijk staat achter het lint bebouwing. Het gebrek aan zichtlijnen is jammer. Immers dit lint biedt in potentie de optimale beleving van de identiteit van Zoeterwoude: een aangenaam dorp dat nog direct in contact staat met zijn veenweidelandschap. Zichtlijnen naar het landschap dienen te worden behouden en waar mogelijk, bij verandering in bebouwing, te worden gecreëerd.

Zoeterwoude-Dorp 3 (ZWD3)

In een deel van het lint gaat het vooral om behoud van de zichtlijnen die er zijn. Het lint dient niet te verdichten. Mogelijk kan er bij veranderingen in het lint gestimuleerd worden dat er meer zicht op het landschap ontstaat. Er kan toegestaan worden gebouwen hoger te laten worden mits er in de breedte ruimte wordt vrijgemaakt. Uiteraard dient dit te passen binnen welstandsregie. We adviseren hier met de Welstandsorganisatie richtlijnen voor te ontwikkelen. Het sportcomplex bevat veel beplanting. Op termijn is het beter om hier meer lage beplanting toe te passen, met name aan de oostrand van het complex. Hiermee voegt het zich beter in het landschap.

Zoeterwoude-Dorp 4 (ZWD4)

Dit deel van het lint is eigenlijk geen echt lint omdat lintbebouwing ontbreekt. Langzaam verkeer rijdt hier laag ten opzichte van de vaart en heeft weinig zicht op de polder. Een hoger gelegen fietspad zou deze beperking opheffen. Het instituut Swetterhage heeft dichte groene achterkanten die nieuwsgierig maken en contrasteren met het open landschap. Hier dient bij uitbreiding van Swetterhage een meer open beeld te worden ontwikkeld. Hier kan een beeld ontstaan van een instituut dat aansluiting zoekt bij het landschap met natuur en water en dat tegelijk zicht naar het landschap openhoudt en ook zicht vanuit het lint naar dit landschap.

Zoeterwoude-Dorp 5 (ZWD5)

Het zuidelijk deel van het lint bestaat uit de Zuidbuurt met open stukken ten oosten en ten westen ervan. De Zuidbuurt dient grotendeels te blijven zoals het is. Mogelijk kan er nog meer worden ingespeeld op het nabije landschap en kan het nog meer dan nu een plek worden waar wandelingen starten en recreatiefaciliteiten aanwezig zijn.

Westeinde

Het Westeinde is een sfeervol lint door zijn combinatie van landelijke woonsfeer, agrarische bedrijvigheid en zicht op het open landschap. Dit zicht dient gekoesterd te worden. Tevens dient te worden gelet op de schaal van activiteiten die er plaatsvinden. Een grote camping aan het eind van een doorlopende smalle weg levert een grote verkeersdruk op in het lint en heeft daarmee negatieve invloed op de leefbaarheid hier. We adviseren hier geen uitbreiding toe te staan. Terughoudend en alert dient hier te worden omgegaan met de Ruimte-voor-Ruimteregeling omdat dit hier tot verkeersdruk leidt, tot verandering van het historische en agrarische karakter zal leiden en doorzichten kan verminderen. Vanwege verkeersdruk is de ontwikkeling van verkeersaantrekkende recreatiefuncties hier niet wenselijk. De weinig ruimtelijke mogelijkheden betekenen ook dat er weinig bedreigingen ontstaan voor de natuurwaarden van de weidevogelrijke Westeindse Polder. Beheer dient hier wel op te blijven gericht.

Gelderswoude

Gelderswoude is een agrarisch lint met een relatief lage dichtheid van bebouwing en grote diversiteit in grondgebruik en dus in gebruik van agrarische bebouwing. Als hier een transformatie naar burgerbewoning plaatsvindt, dient gelet te worden op de uitstraling van gebouwen in dit open lint en de invloed op het historisch en agrarisch karakter. Als begeleiding hiervan dient geïnvesteerd te worden in beplanting zoals deze in andere linten in Zoeterwoude voorkomt. Langs de Gelderwoudseweg (niet langs de Broekweg) is wegbeplanting denkbaar, als dit mogelijk is in het talud. Met wegbeplanting kan de overgang naar de droogmakerijen worden gemarkeerd. Mogelijk kan hierbij boomcompensatie toegepast worden voor ingrepen elders in Zoeterwoude.

Geerpolder

De Geerpolder is klein en gevoelig voor grote schaalveranderingen. Het is wenselijk om de eenheid van de polder te bewaren. Bij veranderingen aan infrastructuur dient rekening gehouden te worden met de ringvormige weg. Bebouwing aan het water is karakteristiek. Extra aandacht is nodig voor de beeldkwaliteit van de recreatieve boerderij nabij de verbinding met Zoetermeer. Met een zorgvuldige (her)inrichting van het terrein dat zichtbaar is vanaf de weg, onder andere de parkeerplaats, kan een grotere beeldkwaliteit worden behaald.

Stimuleren dat geïnvesteerd wordt in natuur en beplanting

- Stimuleren van de ontwikkeling van verbrede soortenrijke oevers.
- In eerste instantie is dit gewenst in de landschapsontwikkelingszone, zoals in de noordzijde van de Grote Polder. Het kan hier gecombineerd worden met paden.
- In de tweede plaats is het ontwikkelen van rijke oevers wenselijk langs overige wandel- en fietspaden door de polders.
- Ten slotte is het positief als ook langs de overige oevers en kavelranden gewenste natuurontwikkeling plaatsvindt.
- Rietstroken langs oevers, van minstens 10 m breed, kunnen iets bijdragen aan de oevers langs de snelweg. Ze horen idealiter bij de boezemvaart of bij sloten die over grote afstand de weg volgen. Zo zorgt een rietkraag voor een gouden lijst om het stedelijk gebied (Landschapsbeleidsplan LR). De aanleg is kostbaar en wordt vooral haalbaar geacht in een koppeling met de aanleg of uitbreiding van infrastructuur of in combinatie met waterbeheerdoelen. Bij uitvoering moet erop gelet worden dat dergelijke stroken op logische plekken beginnen en eindigen, zoals bij de aansluiting en kruising van een groot boezemwater.
- Blijven inzetten voor weidevogelbeheer. Dit betekent allereerst het op peil houden van de weidevogelwaarden die er nu zijn in de Westeindse Polder en de Oostbroekpolder en in mindere mate in de Grote Polder, de Geerpolder en de Westbroekpolder. Daar waar bestaande of nieuwe wandelroutes door belangrijk weidevogelgebied gaan moet toegankelijkheid in het broedseizoen beperkt worden. Ook gelden dergelijke beperkingen voor "ver-

brede" activiteiten die vanaf boerderijen ondernomen worden. Planologische ontwikkelingen moeten getoetst worden op hun effect op de aanwezige flora en fauna.

- Ontwikkeling van ecologische verbindingen. Wij adviseren om hierin enkele keuzes te maken die afwijken van de ecologische visie die we aantreffen in de PEHS en de Groen Blauwe Slinger. Hierover is het zinvol om in gesprek te gaan met de provincie. Wij adviseren om een ecologische verbinding vanuit de Noord-Aa te maken langs de Ommedijkse Watering. Een verbinding binnen het grondgebied van Zoeterwoude, naar de Stompwijkse vaart, is ons inziens niet nodig omdat het hier niet aansluit op een ecologische verbinding. Beter is een kruising van de N206 over grondgebied van Stompwijk te laten plaatsvinden nabij de Nieuwe Vaart (Ecozone Stompwijk).

De recreatieve en ecologische verbinding (Groen Blauwe Slinger) langs de Gelderwoudse Polder onderschrijven we. Nu is voorgesteld een verbinding met de Wilck onderlangs de rand met het veen, in de droogmakerij (polder de Noordplas). Een verbinding die van veen naar droogmakerij en dan weer omhoog naar een natuurgebied in het veen moet is niet effectief. We adviseren de verbinding aan te leggen in de hoog gelegen veenweidepolder. Een ecologisch effectieve verbinding is waarschijnlijk het best te maken door een ecologische verbinding te maken langs de Broekweg naar de Wilck. Bovendien kan hier een aantrekkelijke zone langs deze weg ontstaan. Een verbinding langs de Broekweg is mogelijk complex omdat het raakt aan vele koppen van kavels die nu eindigen op de Broekweg en die van veel verschillende grondeigenaren zijn. Mogelijk kan een combinatie worden gemaakt met een fietspad langs de Broekweg.

- Hoge boombeplanting is niet wenselijk in het open weidelandschap. Dit betekent niet dat grote bomen waardeloos zijn. Ze passen fraai in de linten en zelfs het populierenbos aan de Weipoortse Vliet is inmiddels karakteristiek. In het veenweidelandschap moeten geen hoge laanbeplantingen worden toegepast. Dit is wel denkbaar langs de Gelderwoudseweg op de rand van een droogmakerij. Voor compensatie van bomen in Zoeterwoude is weinig ruimte. Alleen ter instandhouding van geriefhoutbosjes of op plaatsen waar van oudsher dergelijke bosjes bestonden is aanplant van bomen positief voor het landschap. Bomen op erven dienen gestimuleerd te worden. Aandachtspunt hierbij is dat bomen niet gebruikt moeten worden om erven te verstoppert achter dichte singels. Hoge boombeplanting heeft nadelige effecten op de weidevogelpopulatie.

Dorps- en stadsranden met kwaliteit en met oog voor kwaliteit

- Het vinden van nieuwe woonlocaties in het landelijk gebied is nu geen onderwerp voor discussie.
- Bebouwingsclusters achter de linten hebben een grote uitstraling naar het open landschap. Het vervangen van een glastuinbouwkas achter een lint door woningen dient daarom met grote zorg te gebeuren.
- De bebouwingsranden van Leiden en Zoeterwoude-Rijndijk zullen ook in de toekomst sferbepalend zijn in grote delen van het Zoeterwoudse landschap. Te verwachten is dat de bebouwing in Leiden en Zoeterwoude-Rijndijk groter en dominanter wordt als gevolg van de knooppontontwikkeling en de uitstraling die dit kan hebben op bestaande bebouwing in Zoeterwoude-Rijndijk. Bijzondere aandacht vraagt de toekomstige stadsrand achter de spoorlijn en de N11 met een voorkant naar het agrarische landschap. Relevante bouwstenen in dat kader zijn een recreatief transferium en aantrekkelijke routes die aansluiten op woon- en werklocaties hier. Zicht wordt al geïmpliceerd in de naam van het project Verde Vista Meerburg. Wanneer er zicht op het agrarische landschap ontstaat en wanneer dit de kwaliteit van de rand van Leiden en Zoeterwoude-Rijndijk mede bepaalt, zal dit ook draagvlak opleveren voor investeringen in de kwaliteit van dit landschap. Daarbij moet gelet worden op een balans in maatvoering van enerzijds open polder en anderzijds een beperkte bebouwingsmaat in de stadsrand om de gevoelsmatige schaal van het open landschap te behouden. Dit lijkt ons op termijn de beste garantie voor een duurzame band tussen stad en land.

Inpassing of omgang met nieuwe grootschalige ontwikkelingen

- Ontwerp van opstelsporen en werkplaats. Er is weinig informatie over het toekomstige aanzien van de opstelsporen en werkplaats. De ontwikkeling hiervan roept een bezwaar op: het conflicteert met een gewenste entreepoort voor recreanten. Juist de aansluiting van de Elfenbaan (ecologische zone langs de N11) op de Meerburgerwetering biedt een kans om hier een recreatieve entree te realiseren. Dit is mogelijk niet te realiseren als hier de Elfenbaan ingevuld wordt met opstelsporen en een werkplaats. Als er wel een rangeerterrein met werkplaats komt dan dient hiervoor een goede inpassing te komen. Dit betekent een goed landschapsontwerp (en natuurcompensatie) door de provincie en de gemeente. Bij zo een ontwerp zijn belangrijke aandachtspunten: de bouwwerken die verschijnen (bij voorkeur minimaal) en de beleving van het open natuurlandschap (met continuïteit van de Elfenbaan).
- De ruimtelijke impact van grote windturbines (groter dan 50 m) is zo groot dat plaatsing van enkele grote windturbines in een historisch veenweidelandschap niet verstandig is vanuit landschapsperspectief. Het is verstandig om een evenwicht in maat en schaal te behouden in de polder. De oude boerderijen in de linten moeten referentiematen blijven voor nieuwe ontwikkelingen, niet de grote maten van een turbine. Landschapsplanning vergt keuzes maken. Dit betekent regionaal kiezen voor enerzijds windturbinelandschappen met een interessante aanwezigheid van een groot aantal windturbines. En elders kiezen voor een landschap zonder windturbines. Zoeterwoude is geen logische plek voor grote windturbines. De gemeente houdt derhalve vast aan het besluit om met uitzondering van de reeds geplande turbine de plaatsing van meer windmolens niet toe te staan.

Verlichting beperken

Lichtvervuiling heeft een verkleinende en verstorende invloed in het open landschap. De invloed ervan is groot. Verlichting op industriegebieden dient beperkt te worden. Ook langs wegen moet verlichting alleen toegepast worden waar dat voor veiligheid belangrijk is. Langs recreatieve paden is verlichting niet nodig.

Communicatie over de kwaliteit van het landschap

De gemeente zal de kwaliteit van het landschap ondersteunen door in haar communicatie naar burgers over het landschap uit te gaan van haar eigen trots op dit landschap en mensen ook aan te spreken op hun trots op dit landschap. Daarnaast gaat het om het zichtbaar maken van de voorbeeldfunctie van de gemeente, goede informatievoorziening over het landschap en zorgen voor aanwezige expertise hierover bij de gemeente. De gemeente zal bewoners en initiatiefnemers – iedereen die zich met het landschap bezighoudt – ondersteunen en uitdagen.

6. Nadere uitwerking op lange termijn

71

In het vorige hoofdstuk zijn keuzes gemaakt ten aanzien van de gewenste ontwikkeling van de verschillende functies in het gebied (landbouw, water, natuur, landschap, recreatie). Deze keuzes zijn per deelgebied uitgewerkt.

In het voorliggende hoofdstuk worden enkele thema's meer algemeen uitgewerkt, zonder gebiedsgerichte invulling. Het betreft:

- een nieuwe plattelandseconomie;
- keuzes in het waterbeheer;
- mozaïekbeheer;
- Boeren voor Natuur.

In de afsluitende paragraaf worden de mogelijkheden voor Zoeterwoude aangegeven en wordt uiteengezet hoe de beleidskeuzes uit dit Structuurvisie buitengebied in het bestemmingsplan kunnen worden uitgewerkt.

6.1. Naar een nieuwe plattelandseconomie

De landbouw zal niet op eigen kracht de hoeder van het landschap kunnen blijven. Landschapsbeheer gaat echter niet vanzelf en de bijdrage van de landbouw aan het landschap moet gekoesterd en ondersteund worden. Anderzijds zal de gemeente moeten blijven afwegen hoeveel ontwikkelingsruimte aan agrariërs gegeven moet worden en hoe hierin valt te reguleren. Tevens zal landschapsbeheer ergens uit betaald moeten worden. Middelen hiervoor kunnen ontstaan via sponsoring, directe gemeentelijke bijdragen (Gebiedsfonds, belasting), subsidiëring door rijk of EU of door ze te koppelen aan ruimtelijke veranderingen zoals nieuwbouw aan de RijnGouweLijn en Oude Rijn Zone of het project Zwethof.

Hieronder wordt aangegeven welke concrete keuzes daarbij moeten worden gemaakt, welk instrumentarium beschikbaar is en hoe een nieuwe plattelandseconomie kan worden gerealiseerd.

Natuur en landschap waren altijd bijproducten van het agrarisch grondgebruik. De plattelandseconomie van het veenweidegebied draaide en draait om de productie van melk. Om te kunnen concurreren op de wereldmarkt, was en is voortdurende intensivering noodzakelijk met ernstige schade voor natuur, landschap en milieu van het veenweidegebied. Datzelfde veenweidegebied vormt echter nog steeds een hooggewaardeerd woon- en recreatiegebied, sectoren van de regionale economie waarin vele miljoenen omgaan, maar waarvan slechts een marginaal deel terecht komt bij de beheerders van de groene omgeving (in dit gebied vooral de landbouw). In de nieuwe plattelandseconomie zal daarom een veel groter deel van deze miljoenen bij de beheerders terecht moeten komen; het bedrag dat vrijkomt door het afkomen en/of een kleine verhoging van lokale belastingen en huizenprijzen dient direct doorgesluisd te worden naar een regionaal groenfonds waarmee boeren en natuurbeheerders betaald worden om bij een hoger waterpeil pas half juni of nog later te maaien en hun grasland niet meer te scheuren.

Inmiddels zijn er landelijk verschillende initiatieven voor de financiering van groenblauwe diensten door de agrarische sector gestart, die als verkenning kunnen dienen voor een meer complete transformatie naar een nieuwe plattelandseconomie. Van alle partijen (waaronder de Europese Commissie) vergt dit een omslag in het denken, een andere manier van (samen)werken en voor een deel van de bewoners en recreanten ook bescheiden financiële offers.

Het resultaat is echter alle moeite ruimschoots waard: een blijvend aantrekkelijke woon-, werk- en recreatieomgeving met een gezond, veerkrachtig watersysteem, een boeiend, deels historisch landschap en een immens rijke natuur waar ook komende generaties van kunnen genieten. Agrariërs kunnen een rol spelen in het beheer van al dit moois, maar de productie van natuur en landschap dient dan (ook financieel) gelijkwaardig te zijn aan de productie van voedsel.

Groenblauwe diensten

Agrarische bedrijven zijn de belangrijkste beheerders van het Nederlandse landschap, aangezien ze 65% van Nederland in eigendom en beheer hebben. Naast het produceren van voedsel en andere vermarktbare producten, leveren ze ook andere diensten aan de samenleving. Voor zover het gaat om diensten op het gebied van landschap, natuur, waterbeheer en recreatief medegebruik, worden deze diensten aangeduid als groenblauwe diensten. Groenblauwe diensten zijn dus activiteiten op het gebied van natuur, water, landschap (inclusief cultuurhistorie) en toegankelijkheid die de kwaliteit van het landelijk gebied verhogen. De diensten gaan verder dan waartoe de beheerder wettelijk is verplicht en worden vrijwillig, meestal tegen een vergoeding, uitgevoerd. Op bedrijfsniveau maken dergelijke vergoedingen momenteel veelal een (zeer) klein deel uit van de totale omzet.

6.2. Waterbeheer: Kiezen uit drie peilstrategieën

De toekomst van het buitengebied van Zoeterwoude wordt, zoals in elk veenweidegebied, in belangrijke mate bepaald door de keuzes die worden gemaakt ten aanzien van het waterbeheer. Het op wereldschaal unieke West-Nederlandse veenweidegebied bestaat bij de gratie van het ontwateren van veengrond. Dit betekent per definitie een daling van de bodem door oxidatie van het veen. Handhaving van het bestaande ontwateringsniveau vergt daarom een voortdurende peilverlaging hetgeen de bodem weer verder doet dalen, etc.

In deel 1 van het tweede Structuurschema Groene Ruimte (SGR2) wordt gesteld dat het veenweidelandschap moet worden behouden en dat het daarvoor nodig is de drooglegging te verminderen. In dat kader zijn drie strategieën ontwikkeld te weten beperkte drooglegging, actieve vernatting en passieve vernatting. Een keuze tussen deze strategieën is ook voor het landelijk gebied van Zoeterwoude aan de orde en wordt hieronder toegelicht (bron: Gerritsen, 2002).

Actieve vernatting (peil stijgt ten opzichte van NAP)

Bij deze strategie verdwijnt de landbouw en wordt het peil verhoogd tot maaiveldniveau. Weiden maken dan plaats voor moerassen en open water. De landschappelijke gevolgen zijn daardoor groot doordat het historische landschap geheel verdwijnt. De veenoxidatie komt echter vrijwel tot stilstand en archeologische sporen blijven behouden. De natuurwaarden die gebonden zijn aan grasland maken plaats voor natuur van open water en moeras(bos).

Passieve vernatting (peil blijft gelijk ten opzichte van NAP)

In deze strategie wordt uitgegaan van het staken van de voortdurende peilaanpassingen. Bij een dalend maaiveld worden de gronden dus steeds natter totdat de maaiveld daling vrijwel stopt bij een ontwatering van 10 cm. Verder wordt een flexibel, seizoensgebonden peil gehanteerd waarbij percelen in de winter plasdras staan en in de zomer geleidelijk opdrogen tot een peil van -40 cm. Voor weidevogels is een dergelijke situatie ideaal en ook de natuur van sloten en oevers zal van een dergelijke peilbeheer profiteren, dit alles onder de voorwaarde dat sprake blijft van (zeer extensief) graslandbeheer. In dergelijke omstandigheden valt echter niet meer rendabel te boeren en feitelijk betreft het hier reservaatbeheer waarvoor momenteel een vergoeding geldt van € 910 per ha per jaar.

Bij een vast peil van -35 cm valt beter te boeren en een dergelijk peil is redelijk effectief om bodemdaling tegen te gaan. Uitgaande van een extensief graslandbeheer, gaan ook de natuurwaarden van het veenweidegebied er aanmerkelijk op vooruit ten opzichte van de huidige situatie en blijft het landschap behouden. Berekend is dat bij een dergelijke variant er voor agrarische bedrijven nog altijd sprake is van een inkomstenderving van € 275 per ha per jaar.

Beperkte drooglegging (peil daalt ten opzichte van NAP)

Deze strategie gaat uit van een maximale drooglegging van 60 cm beneden maaiveld, hetgeen grotendeels neerkomt op de huidige situatie. De landschappelijke gevolgen zullen daardoor gering zijn. Bij deze drooglegging verdwijnt 6 tot 12 mm veen per jaar zodat het nog enkele eeuwen duurt alvorens het veenpakket geheel verdwenen is. Eventuele archeologische sporen in de bodem oxideren mee en verdwijnen. Het maaiveld zal steeds lager komen te liggen en de kosten voor het waterbeheer zullen voortdurend toenemen om schade aan gebouwen en wegen te voorkomen.

Voor de natuurwaarden in het veenweidegebied betekent deze strategie een voortzetting van de geleidelijke aftakeling van de biodiversiteit. Door de veenoxidatie spoelen verder grote hoe-

veelheden mineralen uit naar het oppervlaktewater waardoor de kwaliteit altijd matig tot slecht zal blijven. De taakstellende normen van de Kaderrichtlijn Water voor 2015 worden niet gehaald. Bij een drooglegging van 60 cm is relatief intensief beheer mogelijk waarbij veelal in de eerste week van mei gemaaid kan worden, hetgeen (veel) te vroeg is voor overleving van weidevogelkuikens. Het lage grondwaterpeil maakt de bodemfauna (vooral regenwormen) voor de volwassen weidevogels moeilijk bereikbaar.

Water- en nutriëntenhuishouding van een veenweidepolder, Hoogheemraadschap Rijnland en Alterra, 2004

De ecologische toestand van poldersloten van het veenweidegebied laat te wensen over als gevolg van een overmatige concentratie van stikstof (N) en fosfaat (P) in het water. Om de oorzaken hiervan nauwkeurig in kaart te brengen is in 2004 door Alterra en het Hoogheemraadschap van Rijnland het Veenweideproject in de Vlietpolder bij Hoogmade opgestart. De resultaten van dit onderzoek zijn vastgelegd in het rapport "Veen, Water en Vee. Water- en nutriëntenhuishouding van een veenweidepolder".

De nutriëntenhuishouding van een veenpolder blijkt complexer dan bij de start van het onderzoek werd gedacht. De bijdrage van de landbouw aan de vervuiling blijkt minder dan verwacht. Kort samengevat komt het er op neer dat als gevolg van de ontwatering van de veengrond de meeste meststoffen in de sloot terecht komen als gevolg de afbraak van organische stof en de bijdrage van veenwater. De bemesting doet daar 's winters en 's zomers nog en schep bovenop en inlaatwater doet dit ook in de aanvoersituatie. Slootpeilen en waterbeheer spelen dus naast bemesting een belangrijke rol in de kwaliteit van het water.

Om de waterkwaliteit in veenweidegebieden te verbeteren aan de ene kant en de belasting van de boezem aan de andere kant te reduceren moet er een combinatie gemaakt worden van:

- maatregelen voor bemesting (niveau en tijdstip);
- de ontwatering van de percelen (peilbeheer);
- en in mindere mate het inlaatbeheer (waterbeheer).

De landbouw kan een bijdrage leveren door het tijdstip en niveau van bemesting van de graslanden af te stemmen op de veengronden. Op deze manier kunnen melkveehouders direct invloed uitoefenen op de af- en uitspoeling van meststoffen naar het oppervlaktewater en grondwater.

De waterbeheerder stelt waterpeilen in een polder vast en komt hiermee tegemoet aan de eisen die de functie op het land eraan stelt, in dit geval melkveehouderij op veengrasland. De consequentie ervan is dat N en P vrijkomen uit organisch materiaal, deels uitspoelen naar de sloot, en daarnaast veenwater in het open water terechtkomt. Alleen integraal waterbeheer kan een oplossing bieden voor de waterkwantiteit en -kwaliteit. Peilbeheer wordt waterbeheer. Waterpeilen in de sloot blijken van groot belang voor de waterkwaliteit. De waterbeheerder dient voldoende aandacht te schenken aan het onderhoud en de inrichting van de watergangen, onder andere onderhoud en diepteschoon. Dit waterbeheer is een sturende factor in het inlaatwater, de afbraak van organische stof in de bodem en de bijdrage van veenwater aan de belasting van de sloot. Er is dus geen sprake van een achtergrondbelasting van een natuurlijke oorsprong, maar van een nutriëntenprobleem dat veroorzaakt is door menselijk handelen, met name door ontginning, ontwatering en bemesting. Het waterbeheer kan weliswaar verder geoptimaliseerd worden, maar de grenzen aan de verbetering van de waterkwaliteit hierdoor lijken in zicht. De waterkwaliteit verbetert pas drastisch als er integraal waterbeheer wordt toegepast waar de waterpeilen en de landbouw hun bijdrage leveren aan een betere waterkwaliteit. Alle partijen hebben hier immers baat bij.

Keuze voor Zoeterwoude

Voor het landelijk gebied van Zoeterwoude is voortzetting van de huidige strategie (beperkte drooglegging) geen optie indien men serieus van plan is de waterkwaliteitsdoelstelling van de KRW te realiseren en de typische veenweidenatuur te behouden en te herstellen. De strategie van actieve vernatting is evenmin gewenst aangezien hierdoor naast de landbouw ook het historische landschap en de actuele natuurwaarden zullen verdwijnen.

De strategie van passieve vernatting bij een vast peil van -35 cm biedt wel een kansrijke optie voor het plangebied indien dit gecombineerd wordt met een extensiever graslandbeheer in een groot deel van het gebied (later maaien, niet meer scheuren en herinzaaien). Het landschap kan behouden blijven, de bodemdaling wordt sterk afgeremd, de waterkwaliteit komt op een acceptabel niveau en de agrarische sector kan blijven bestaan onder de voorwaarde dat een fi-

nanciële oplossing wordt gevonden voor de opbrengstderving. Deze strategie staat biedt tevens ruimte aan mogelijke toekomstige innovatieve oplossingen om veenoxidatie tegen te gaan. Verder staat deze strategie een verdere ontwikkeling van niet-agrarische activiteiten in het landelijk gebied niet in de weg, zolang deze activiteiten gebonden blijven aan de bebouwingslinten. Het recreatieve medegebruik van het landelijk gebied in de vorm van fietsen, wandelen, skaten etc. zal nauwelijks afbreuk doen aan de grote ecologische potenties van een natter, extensiever beheerd veenweidegebied.

De gemeente heeft de voorkeur voor een duurzaam peilbeheer waarbij de normale agrarische bedrijfsvoering zo min mogelijk wordt belemmerd. Ruimte moet worden geboden aan innovatieve oplossingen om veenoxidatie tegen te gaan. Keuzes inzake het peilbeheer zijn echter geen gemeentelijke bevoegdheid en behoren tot het takenpakket van het Hoogheemraadschap.

6.3. Mozaïekbeheer

Weidevogels vormen een belangrijke ecologische kwaliteit van het veenweidegebied in het algemeen en Zoeterwoude in het bijzonder. Weidevogels kunnen ook dienen als indicator voor de algehele natuurkwaliteit van het gebied. Beheer door boeren is een belangrijke factor om weidevogelgebieden te behouden, maar zoals hiervoor reeds beschreven gaat het op dit moment door te intensief graslandbeheer niet goed met de weidevogels.

Een recente vorm van agrarisch natuurbeheer die tot doel heeft de overleving van weidevogelkuijken (de ontbrekende schakel in succesvol weidevogelbeheer) te bevorderen, is het zogenaamde mozaïekbeheer. Basisprincipes in dit beheer zijn het aanbieden van voldoende geschikt grasland dat voedsel en dekking biedt aan gruttokuijken gedurende hun gehele opgroei-periode (minstens 0,7 ha ongemaaid grasland per gruttopaar of 1 ha per gruttogezin), en het realiseren van een ruimtelijk mozaïek op gebiedsschaal van verschillende gebruikte percelen, waarin graslandtypen die verschillende gebruiksfuncties voor grutto's (en andere weidevogels) vervullen, op elk moment in het broedseizoen in voldoende mate en binnen bereikbare afstand aanwezig zijn. Dit gebeurt door een mix van maatregelen, waaronder maaitrappen, maaien na 1, 8, 15 of 22 juni, vluchtstroken, (voor)beweidings, stalvoerwinning, bemesting met ruige mest en aanleg van plas-dras, aangevuld met nestbescherming en een aangepaste werkwijze tijdens het maaien.

Recent onderzoek (Alterra, 2005) heeft aangetoond dat de kuikenoverleving bij mozaïekbeheer weliswaar iets hoger is (gemiddeld 0,28 vliegvlugge jongen per paar) dan in de referenties (0,16), maar nog altijd te laag voor het overleven van de populaties op termijn; daarvoor is een succespercentage van 0,6 benodigd. Naast predatie, speelde vooral het te lage voedselaanbod (insecten) een belangrijke rol. Om uit te vinden wat het meest ideale kuikengrasland is, zijn door Alterra in 2007 verschillende typen grasland onderzocht die varieerden in kruidenrijkdom, bemestingsgraad en maaidatum (bron: Kleijn, D. et al (2007) "De voedselsituatie voor gruttokuijken bij agrarisch mozaïekbeheer", Alterra-rapport 1487). Het meest ideale grasland betrof kruidenrijk, licht bemest, laat gemaaid grasland. De bodemsoort maakt daarbij niet uit. Het uitstellen van de eerste maaidatum op regulier bemeste percelen leverde wel geschikte schuilgelegenheid op, maar droeg weinig bij aan het voedselaanbod van de kuikens.

Om in Zoeterwoude het reeds ingezette mozaïekbeheer effectiever te maken, dient dus ruimte gereserveerd te worden voor kruidenrijk, licht bemest, laat gemaaid grasland.

6.4. Boeren voor natuur

Voor agrarisch natuurbeheer is het Programma Beheer ontwikkeld door het ministerie van LNV, onderdeel van het Investeringsbudget Landelijk Gebied, dat door de provincies wordt uitgevoerd. Dit instrumentarium schiet tekort. De vergoedingen per hectare voor "zwaar" beheer zijn niet toereikend en de resultaatsverplichtingen ten aanzien van flora en fauna maken het systeem weinig aantrekkelijk voor agrariërs en leiden in de praktijk tot veel praktische problemen bij

monitoring en betaling. Agrarisch gezien is zwaar beheer bovendien moeilijk inpasbaar en contracten worden slechts voor zes jaar afgesloten hetgeen ecologisch gezien te weinig duurzaamheid op lange termijn biedt.

De "lichtere" beheerspakketten en systemen van resultaatbeloning (betaling per nest) zijn wel redelijk populair bij de agrariërs, maar de ecologische resultaten schieten tekort. De toegestane maaidata zijn nog steeds relatief vroeg en het beschermen van nesten is weinig zinvol indien de jonge weidevogels na het uitkomen niet overleven. Het huidige weidevogelbeleid beschermt feitelijk vooral eieren, geen vogels. De bestaande beheerspakketten uit het Programma Beheer stellen bovendien geen eisen aan het peilbeheer en het sluiten van mineralenkringlopen.

Daarom is in 2001 het concept Boeren voor natuur ontwikkeld door het onderzoeksinstituut Alterra om een nieuwe invulling gegeven aan het gat tussen de gangbare landbouw, die steeds meer onder financiële druk moet produceren voor de wereldmarkt en de klassieke natuurterreinen. In deze visie op het landelijk gebied wordt een grotere rol toebedeeld aan de boer als leverancier van groenblauwe diensten, waarmee hij een substantieel deel van zijn inkomen moet gaan verwerven. Enerzijds laat de boer omzet liggen die hij anders uit zijn landbouwactiviteiten zou genereren. Anderzijds "produceert" de ondernemer natuur en landschap, in reactie op de vraag vanuit de samenleving en wordt daarvoor betaald.

Boeren hebben een inspanningsverplichting, geen resultaatverplichting. De boer legt zich vast voor een periode van minimaal 30 jaar waarin hij grond, arbeid en kapitaal niet meer voor een efficiënt landbouwbedrijf in kan zetten. Afspraken worden in een privaatrechtelijke overeenkomst vastgelegd en de doelstelling is om dat voor een periode van 30 jaar te doen. Lokale partijen als agrarische natuurverenigingen, vogelwacht en Milieuplatform, zijn betrokken in de opzet en monitoring. De kosten voor de administratieve controle en afwerking zijn relatief laag.

De hierboven beschreven "heroriëntering" van het grondgebruik vergt echter een forse financiële aderlating voor het betreffende bedrijf, waar een adequate vergoeding tegenover moet staan. Er dient daarom een gebiedsfonds te worden opgezet waarbij gebiedspartijen en rijksoverheid éénmalig storten. Het rendement is voldoende om de boer jaarlijks uit te betalen voor zijn groenblauwe diensten. Het concept van regionale fondsvorming biedt de mogelijkheid om geldstromen van overheden en private partijen te bundelen. Hiermee wordt de financiële basis voor regionaal natuur- en landschapsbeleid verbreed en het draagvlak in de regio bevorderd.

EU-regels inzake staatssteun

De belangrijkste barrière voor groenblauwe diensten wordt gevormd door het staatssteunkader van de Europese Unie. De Europese Commissie (EC) ziet groenblauwe diensten al snel als een verkapte vorm van staatssteun en in principe is iedere vorm van staatssteun verboden. De EC heeft in beleidsregels aangegeven wanneer men bij dergelijke activiteiten haar goedkeuring kan verwachten. Ook een openbare aanbesteding kan ervoor zorgen dat de marktprijs voor een opdracht wordt betaald en een onderneming geen voordeel behaalt. Bij groenblauwe diensten is het mogelijk om openbaar aan te besteden. Groenblauwe diensten kunnen ook via een fonds gefinancierd worden. Beiden geldstromen kunnen wel in één fonds, maar deze geldstromen moeten gescheiden blijven. Privaatgeld is niet aan de staatssteuntoets onderhevig, terwijl publiekgeld dat wel is. Het fonds zelf moet ook alleen een doorgeefluik zijn en zelf geen economische activiteiten ontplooiën, anders is het fonds zelf ook onderhevig aan de staatssteuntoets.

Vrijstelling traditionele landschappen

Volgens de EG-verordening 1257/1999 mag voor de instandhouding van traditionele landschapselementen en landschappen wel steun worden gegeven. Sinds 2004 geldt de groepsvrijstelling in de landbouw (Verordening 1/2004) voor instandhouding van traditionele landschappen en gebouwen. Het veenweidegebied kan als een traditioneel landschap worden gezien. Om dit landschap in stand te houden is peilverhoging noodzakelijk. Er mag steun worden verleend tot 100% van de gemaakte kosten, inclusief een redelijke vergoeding voor door de landbouwer zelf verrichte werkzaamheden met een maximum van € 10.000,- per jaar.

Voorbeeld Biesland

Momenteel wordt in een tweetal gebieden geëxperimenteerd met Boeren voor Natuur; het landgoed Twickel, in het Overijsselse Delden en in de Polder van Biesland: een groene enclave te

midden van het sterk verstedelijkt gebied tussen Delft, Den Haag en Pijnacker-Nootdorp. In beide projecten werken onderzoekers van Alterra intensief samen met boeren, ambtenaren, omwonenden en andere deskundigen. De situatie in Biesland kan als referentie dienen voor het landelijk gebied van Zoeterwoude en wordt hieronder nader uitgewerkt. Meer informatie is te vinden op www.boerenvoornatuur.nl.

Omvorming watersysteem

Het nu nog door stuwen versnipperde waterpeil zal in de Polder van Biesland worden vervangen door één peilgebied. In het zuidoosten van de Polder van Biesland zal de drooglegging doorgaans slechts enkele decimeters zijn; op de hogere, productievere gronden zal dat oplopen tot wel 80 cm. Het verschil tussen het (nu nog hogere) zomerpeil en het winterpeil wordt opgeheven; er wordt een middenpeil ingesteld op het niveau van het voormalige zomerpeil. Bovendien is bij dit gegeven middenpeil een flexibel peil voorzien, waarbij in de winter het slootpeil boven het middenpeil zal fluctueren (ongeveer 15 cm) en in de zomer beneden het middenpeil. Voor de graslanden met weinig of geen drooglegging zal op langere termijn tevens geprobeerd worden veenvorming (organische bodem) op gang te brengen.

Er worden verder natuurvriendelijke oevers aangelegd langs de hoofdwatgangen en ook worden enkele dwarssloten uitgediept en verbreed; er komen zomen langs de bosranden en soortenrijke, grazige stroken langs de akkers.

Mineralenbalans

Boeren voor Natuur gaat uit van een bedrijfssysteem met een gesloten kringloop. In het geheel geen aanvoer van voedermiddelen en meststoffen is dé grote randvoorwaarde waarbinnen de natuurgerichte melkveehouder zijn bedrijf moet zien rond te zetten. Overigens is met deze beperking de kringloop niet volledig gesloten. Er worden immers wel landbouwproducten (melk en vlees) afgevoerd en vanuit "omgevingsbronnen", zoals mineralisatie van organisch gebonden stikstof in de bodem, stikstofdepositie via de lucht en bagger (oppervlaktewater), worden nutriënten aangevoerd. Met inachtneming van deze factoren waren de mineralenoverschotten in 2006 voor stikstof en fosfaat minimaal.

Weidevogels

De Polder van Biesland kent een uitstekende weidevogelstand. Deels is dit te verklaren door het wegvallen van potentiële weidegebieden in de directe omgeving, maar een zeker zo belangrijke factor is het weidevogelvriendelijke beheer. Gebruik van stalmest, laat maaien en nestbescherming zorgen voor meer overlevingskansen. Zo is er in 2006 pas eind juni gemaaid (bijna twee maanden later dan in de rundveehouderij gebruikelijk is) en dit was gunstig voor de grutto's die pas na de koude periode tot broeden kwamen.

In 2006 werden op 105 ha grasland de volgende broedparen weidevogels geteld:

- grutto 55 paar;
- kievit 74 paar;
- scholekster 21 paar;
- tureluur 23 paar;
- krakeend 3 paar;
- slobbeend 3 paar;
- zomertaling 1 paar.

De grutto geldt veelal als kwaliteitsindicator voor weidevogelgebieden; gebieden met veel grutto's herbergen altijd ook veel andere weidevogels en vice versa. In Biesland werd op het betreffende bedrijf een zeer hoge dichtheid van 52 broedparen per 100 ha behaald. In Zuid-Holland wordt vanaf 20 paar per 100 ha gesproken van een goed weidevogelgebied. Het uitkomstpercentage ligt in Biesland echter laag (31%) hetgeen vrijwel geheel te wijten is aan predatie; de omliggende stedelijke gebieden en bosgebieden zijn rijk aan kraaien, eksters, reigers en meeuwen.

Ter vergelijking; in het werkgebied van de Vogelwerkgroep Koudekerk/Hazerswoude e.o werd in 2005 een gruttodichtheid van 15 paar per 100 ha vastgesteld met overigens een redelijk uitkomstpercentage van 67%. Echter, zoals hiervoor reeds gezegd, vertelt het uitkomstpercentage van de eieren niets over de overleving van de jongen.

Europese toestemming

Inhoudelijk past Boeren voor Natuur goed binnen de doelstellingen van het Europese milieu- en plattelandsbeleid. De landbouwproductie gaat immers niet omhoog maar juist omlaag, er wordt geïnvesteerd in natuur en landschap, het milieu verbetert en de maatregelen zijn goed voor de maatschappelijke structuur op het platteland. Na een lange procedure heeft de Europese Commissie in juli 2006 laten weten geen bezwaar te hebben tegen de vergoedingsmethodiek van Boeren voor Natuur.

Op 7 maart 2007 hebben de regionale overheden en het Ministerie van LNV een samenwerkingsovereenkomst getekend, waarna de bedragen daadwerkelijk in het fonds zijn gestort. De uitvoeringsovereenkomst tussen boer en provincie is per 1 juli ingegaan. Vanaf dat moment is Boeren voor Natuur in uitvoering. Er is geld voor ongeveer 20 jaar, maar de intentie van alle partijen is om daar 30 jaar van te maken.

De Europese toestemming is verleend voor een pilot met 5 boerenbedrijven voor 5 jaar. Na deze periode wordt geëvalueerd of de hoogte van de vergoeding nog steeds in de pas loopt met de ontwikkelingen in de markt. Daarna wordt mogelijk toegestaan dat meer boeren gaan werken met Boeren voor Natuur.

6.5. Mogelijkheden in Zoeterwoude

Zoeterwoude dient ervan uit te gaan dat de instandhouding van dit landschap – in de huidige wereldmarkt en bij een voortdurend dalende bodem – niet meer vanzelfsprekend is. Als landschapsbeheer met gras, mooie slootkanten, vogels en grazende koeien, niet meer economisch haalbaar blijkt te zijn, wordt medefinanciering van landschapsbeheer een noodzaak.

Indien de lopende pilots van Boeren voor Natuur een succes worden, ontstaan over vijf jaar mogelijkheden voor vergelijkbare projecten in Zoeterwoude. Het voorbeeld van Biesland kan als inspiratie dienen voor de mogelijke ontwikkelingen in Zoeterwoude. Uiteraard kan hier op onderdelen een andere inhoud aan worden gegeven en kan een dergelijk concept ook op ge-

meentelijk of zelfs regionaal niveau worden uitgevoerd, zodat bijvoorbeeld mineralenbalansen op een groter niveau worden gesloten. Cruciaal is echter in alle gevallen een vernatting en extensivering van het graslandbeheer in een deel van het gebied en daarnaast participatie van overheden, burgers, belangengroeperingen en agrariërs en het genereren van externe financieringsbronnen die in een gebiedsfonds worden ondergebracht. Overigens is elke aantasting van leefgebieden in Zuid-Holland compensatieplichtig hetgeen in de praktijk een voortdurende bron van compensatiegelden kan gaan vormen.

Streekrekening

Een van de nader te onderzoeken items is dus de ontwikkeling van een regionaal Gebiedsfonds voor de financiering van inrichtingsprojecten en beheer. Een soortgelijk fonds is opgericht voor het Nationaal Landschap Het Groene Woud, gelegen tussen de stedendriehoek 's-Hertogenbosch, Eindhoven en Tilburg. Initiatiefnemer is de Stichting Streekrekening Het Groene Woud. Het principe van de Streekrekening is eenvoudig, maar ingenieus: door het openen van een spaarrekening bij de ASN Bank wordt geld gegeven zonder geld te geven. Overheden, bedrijven, streekorganisaties en -bewoners openen hun eigen rekening bij de ASN en leggen hier geld in. Zij ontvangen een marktconforme rentevergoeding en kunnen het geld te allen tijde weer van hun rekening opnemen. Over het totaalbedrag van alle ingelegde spaartegoeden doneert de ASN Bank jaarlijks 0,15% in het apart gebiedsfonds. Dit is het fonds van waaruit de duurzame projecten worden ondersteund. Deelnemers kunnen er bovendien voor kiezen om een deel van de marktconforme rente die zij als rekeninghouder ontvangen te schenken aan dit fonds.

Voor financiële ondersteuning dient men aan te kloppen bij Stichting Streekrekening Het Groene Woud. Voorwaarde voor het verkrijgen van financiële ondersteuning is dan wel dat het gaat om projecten die de duurzaamheid ten goede komen en oog hebben voor de kernkwaliteiten van Het Groene Woud. Ook moet er sprake zijn van innovatieve en beleefbare projecten.

Ter indicatie: de Streekrekening Het Groene Woud is officieel van start gegaan in mei 2006 en ruim een jaar later gaf de teller van het totaal toegezegde spaartegoed al een bedrag aan van € 34 miljoen. Dit genereert dus $0,15\% = € 51.000,-$ per jaar ter ondersteuning van duurzame projecten. Doordat het hier niet gaat om staatssteun aan bedrijven, vormt de Europese regelgeving ook geen belemmering bij de besteding van het geld. De opzet van een dergelijke streekrekening heeft dus een grote potentie en kan op een vergelijkbare manier opgezet worden voor het Land van Wijk en Wouden.

6.6. Uitwerking in het bestemmingsplan

In de voorgaande hoofdstukken worden verschillende voorstellen en aanbevelingen gedaan, veelal sectoraal gegroepeerd. Hieronder worden de voorstellen gegroepeerd in een drietal categorieën:

1. *toelatingsplanologie*: voorstellen en aanbevelingen die door de gemeente door middel van het bestemmingsplan of welstandstoezicht kunnen worden geëffectueerd en/of afgedwongen;
2. *ontwikkelingsplanologie*: voorstellen die actieve planvorming vereisen, waarvoor veelal de benodigde gronden en financiële middelen nog gevonden moeten worden en waarbij realisering niet kan worden afgedwongen;
3. *nader onderzoek, voorlichting en subsidiëring*.

In de onderstaande tabel is aangegeven welke planelementen op welke wijze in het bestemmingsplan kunnen worden opgenomen.

Tabel 6.1 Toelatingsplanologie en het bestemmingsplan

thema uit Landschapsplan	regeling in het bestemmingsplan				
	direct toelaatbaar	via ontheffing	via planwijziging	aanlegvergunning	niet toelaatbaar
ruwvoedergewassen anders dan gras	- Gelderswoudse polder - elders maximaal 20% van het bedrijfsoppervlak				
ontwikkelingsmogelijkheden linten	Ruimte-voor-Ruimte paardenbakken tot 800 m ² kleinschalig kamperen tot 3.000 m ²	cat. 1- en 2-bedrijven			bebouwing en beplanting in doorzichten
- recreatieontwikkeling bij de carpoolplaats A4. - pad langs de Middelwetering, tussen Molenpad en Nieuwe Weg. - fietspad tussen de Laan van Oud Raadwijk en het gebied rond de knoop A4/ N11			wijzigingsbevoegdheid met nader te formuleren voorwaarden		
markeer (natuur) op de bestemmingsplankaart de Middelwetering, tussen Molenpad en Nieuwe Weg en doorlopend naar het Lange Kerkenpad	water- en natuurbestemming voor wetering en oevers				
behoud en mogelijk versterking van recreatieroutes door het landschap; kerkenpaden en boerenlandpaden	bestemmen op plankaart				
behoud van de kleiruggen in het landschap	agrarische of natuurbestemming				vergraven, diepploegen en egaliseren
behoud en maak het water zichtbaar in het landschap. Houdt het afwaterings- en boezemstelsel en de fysieke ondergrond klei en kwetsbaar veen in stand	waterbestemming voor hoofdwatergangen				slootdemping, onderbemaling, vergraven, diepploegen en egaliseren
ontwikkeling verbrede en soortenrijke oevers, paden, poelen en rustplekken					
ontwikkel en beheer beplanting in de linten en op plekken van oude geriefbosjes				overal toestaan binnen nader te formuleren voorwaarden in Beeldkwaliteitsplan	in doorzichten
ontwikkeling ecologische verbindingzones, met name de verbinding langs de Geerpolder (Ecozone Stompwijk, Vlietlandzone);			wijzigingsbevoegdheid met nader te formuleren voorwaarden		
stimulering duurzame kavelscheiding (sloten) bij paardenweides		ontheffing met nader te formuleren voorwaarden			hekwerven boven een nader te bepalen hoogte
landgoederen					in het plangebied. Indien maatwerk gewenst is kan medewerking worden verleent via een projectbesluit.

Hieronder wordt voor de overige planelementen aangegeven hoe, door wie en in welke vorm deze nader kunnen worden uitgewerkt.

Tabel 6.2 Uitvoeringsschema Landschapsplan Zoeterwoude

	project	doel	initiatiefnemer / trekker	middelen / instrumentarium	plan- ning	status / acties
1	toelatingsplanologie					
1.1	beeldkwaliteitsplan	- versterken beeldkwaliteit erfinrichting - ontwikkeling gemeentelijke richtlijnen voor architectuur en bouw	gemeente	- beeldkwaliteitsplan - bestemmingsplan - subsidies/stimulering - voorlichting - welstandstoezicht	2009	actualiseren Beeldkwaliteitsplan
1.2	afspraken over wijze van ontwikkeling in de agrarische sector	- ontwikkeling landbouw met tevens behoud kwaliteiten natuur en landschap	gemeente, regio, LTO, gebiedscommissie	- beeldkwaliteitsplan - bestemmingsplan - subsidies/stimulering	2008	- opstellen gebiedscontract - oprichten gebiedsfonds / streekrekening - opstellen boerengraspact - oprichten grondbank
2	ontwikkelingsplanologie					
2.1	gebiedsfonds/streekrekening	stimuleren en ondersteunen duurzame ontwikkeling	gemeente, regio, bedrijven, particulieren, gebiedscommissie	- subsidies/stimulering - voorlichting	2008	oprichten regionaal gebiedsfonds / streekrekening
2.2	boerengraspact	behoud areaal grasland	gemeente, Gebiedscommissie Wijk en Wouden, Regio Holland-Rijnland	- stimulering - voorlichting	2008	- opstellen boerengraspact - oprichten grondbank
2.3	- verbetering recreatieverbindingen naar Leiden en Zoeterwoude-Rijndijk - recreatieontwikkeling bij de carpoolplaats A4 - ontwikkeling ecologische en recreatieve verbinding langs de Gelderswoudse Polder en Oostbroekpolder (via alternatief tracé) - ontwikkeling recreatief fietspad langs de Broekweg en Geerweg + de tunnel A4 ter hoogte van de Miening	verbetering recreatieve gebruikswaarde en belevingswaarde	gemeente, regio, provincie, hoogheemraadschap particulieren, agrarische natuurvereniging	- inrichtingsplan - bestemmingsplan - subsidies/stimulering	2008	opstellen bestemmingsplan
2.4	landschapsonwikkelingszone Grote Polder	versterken toeristisch recreatief product/verzachten overgang naar stedelijk gebied	gebiedscommissie, particulieren, agrarische natuurvereniging	- inrichtingsplan - bestemmingsplan - subsidies/stimulering		
3	onderzoek en voorlichting & subsidiering					
3.1	behoud en versterking agrarisch natuurbeheer	realiseren hogere ambitie veenweidenatuur	gemeente/agrarische natuurvereniging/ bedrijven/particulieren	- subsidies/stimulering - voorlichting	2008	oprichten regionaal gebiedsfonds/streekrekening
3.2	duurzame kavelscheiding (sloten) bij	inpassen in landschap	gemeente, particulieren	- beeldkwaliteitsplan	2008	- actualiseren Beeldkwaliteits-

	project	doel	initiatiefnemer / trekker	middelen / instrumentarium	plan-ning	status / acties
	paardenweides			- bestemmingsplan - subsidies/stimulering - voorlichting - welstandstoezicht		plan - opstellen bestemmingsplan
3.3	uitwerking agrarische strategie "regio-marketing"	verbreden economische basis landelijk gebied	regio, LTO, Gebiedscommissie, programmabureau Groene Hart		nader af te stemmen	nader af te stemmen
3.4	stimulering brede rietzones langs de A4 en N11	- verzachten overgang naar infrastructuur en stedelijk gebied - ontwikkeling natuurwaarden	gemeente, particulieren	subsidies bestemmingsplan	nader af te stemmen	nader af te stemmen
3.5	ontwikkeling recreatief transferium	voorkomen verkeersproblemen	gemeente, gebiedscommissie	- onderzoek	2008	opstellen haalbaarheidsstudie
3.6	onderzoeken duurzaamheid van het regionale watersysteem	verkennen knelpunten en oplossingsrichtingen	gemeente, regio, hoogheemraadschap	- onderzoek	2009	opstellen watergebiedsplan
3.7	verkeersonderzoeken	verkennen knelpunten en oplossingsrichtingen	gemeente/provincie/Rijk	- onderzoek	nader af te stemmen	opstellen verkeersstudie
3.8	communicatie met burgers over landschappelijke kwaliteit	- bereiken van consensus over landschappelijke kwaliteit	gemeente	- communicatie	nader af te stemmen	nader af te stemmen

7.1. Inleiding

De Wet op de ruimtelijke ordening stelt eisen aan structuurvisies. Een van deze eisen betreft het geven van inzicht in de uitvoerbaarheid van de structuurvisie. Een andere eis is dat moet worden aangegeven op welke wijze burgers en maatschappelijke organisaties worden betrokken bij de totstandkoming van de structuurvisie.

In dit hoofdstuk wordt daar invulling aan gegeven door in te gaan op verschillende aspecten die bij de uitvoerbaarheid een rol spelen; financiële uitvoerbaarheid, wettelijke uitvoerbaarheid en maatschappelijke uitvoerbaarheid. Bij het laatstgenoemde aspect wordt tevens aangegeven op welke wijze burgers en maatschappelijke organisaties bij de totstandkoming van de structuurvisie zijn betrokken.

7.2. Financiële uitvoerbaarheid

Het beleid uit de structuurvisie is ontwikkelingsgericht. Het beleid maakt voor diverse functies in het plangebied ontwikkelingen mogelijk. Deze ontwikkelingen zijn enerzijds gericht op bescherming, herstel en ontwikkeling van kwaliteiten van het plangebied, anderzijds op het bieden van mogelijkheden voor bewoners en gebruikers van het plangebied. De uitvoerbaarheid van deze ontwikkelingen hangt nauw samen met de financiën die voor genoemde ontwikkelingen beschikbaar zijn. Voor de relevante functies wordt dit beschreven.

Landbouw

Het beleid in de structuurvisie biedt diverse ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, zoals bebouwen van het bouwblok met bedrijfsgebouwen, vergroten van bouwvlakken, het uitvoeren van diverse werken buiten de bouwvlakken (bijvoorbeeld ter verbetering van de productieomstandigheden) en het uitoefenen van nevenfuncties. Deze mogelijkheden worden deels reeds mogelijk gemaakt en deels via een ontheffing, wijziging of na het verlenen van een aanlegvergunning.

Voor al deze activiteiten geldt dat de initiatiefnemer verantwoordelijk is voor de financiering van deze ontwikkelingen. Omdat dergelijke initiatieven alleen ten uitvoer zullen worden gebracht als de initiatiefnemer hier de financiële middelen voor heeft, kan worden gesteld dat de structuurvisie op dit punt financieel uitvoerbaar is.

Natuur en landschap

De structuurvisie maakt de ontwikkeling van brede soortenrijke oevers, paden, poelen, rustplekken, aanleg van nieuwe natuur en landschapselementen mogelijk. Deze projecten worden onder meer in het kader van de realisatie van de ecologische hoofdstructuur en het behoud van het veenweidelandschap uitgevoerd. Hiervoor zijn middelen beschikbaar bij Rijk, provincie en waterschappen en dus financieel uitvoerbaar.

Behalve inzet van financiële middelen is vaak medewerking van grondeigenaren nodig.

Naast realisering van de ecologische hoofdstructuur, is het beleid ook gericht op kleinschaligere realisering van groen, bijvoorbeeld aanleg van gebiedskenmerkende landschapselementen of landschappelijke inpassing. De financiële uitvoerbaarheid is in deze afhankelijk van initiatiefnemers die hier middelen in willen steken, alsmede van subsidiestromen (ILG-gelden) die hiervoor beschikbaar zijn. Ook de gemeente stelt middelen ter beschikking door middel van het gemeentelijk Landschapsfonds. Het fonds wordt onder andere ingezet voor het behoud en het versterken van het veenweidelandschap en het weidevogelbeheer.

Recreatie

Het beleid van de structuurvisie is mede gericht op ontwikkelingsmogelijkheden voor de recreatie. Dit kan zich op vele wijze manifesteren; bestaande recreatiebedrijven die willen uitbreiden of nieuwe voorzieningen willen aanbrengen, als neven- of vervolgfunctie bij (voormalige) agrarische bedrijven, of in de vorm van de aanleg van nieuwe fiets-, wandel- of ruiterspaden.

Ook voor deze initiatieven geldt dat de initiatiefnemer hiervoor financieel verantwoordelijk is.

Niet-agrarische bedrijven, horeca en wonen

De ontwikkelingsmogelijkheden die de structuurvisie voor deze functies biedt, zijn beperkt. Ook hier geldt dat initiatiefnemers financieel verantwoordelijk zijn voor uitvoering van projecten.

Conclusie

De ontwikkelingsmogelijkheden die de structuurvisie biedt, worden geïnitieerd door particulieren (ondernemers, burgers) en de overheid. Particuliere initiatiefnemers zijn zelf verantwoordelijk voor de financiële uitvoerbaarheid. Dergelijke initiatieven zullen alleen worden genomen, als dit voor de initiatiefnemer financieel haalbaar is. In die zin is de financiële uitvoerbaarheid gewaarborgd.

Ontwikkelingen die door de overheid worden geïnitieerd, betreffen ontwikkelingen die door het Rijk, provincie, waterschappen en gemeente worden uitgevoerd en gefinancierd. Er zijn middelen gelabeld aan de verschillende projecten die in het plangebied spelen. Ook hiervoor is de financiële uitvoerbaarheid gewaarborgd.

7.3. Wettelijke uitvoerbaarheid

Naast het bestemmingsplan, zijn er andere wetten en regels die van toepassing zijn op de uitvoering van de verschillende ontwikkelingen die in de structuurvisie mogelijk worden gemaakt. Te denken valt aan wetgeving op het gebied van milieu (Wet geurhinder en veehouderij, Wet luchtkwaliteit, en dergelijke), natuur (Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet, en dergelijke), geluid (Wet geluidhinder).

In de hoofdstuk 5 is getoetst of de beleidsvoornemens van de structuurvisie op grond van de voor het plangebied relevante regelgeving, uitvoerbaar zijn. Waar uit deze toets blijkt dat de structuurvisie op dit punt uitvoerbaar is, kunnen ontwikkelingen rechtstreeks instrumenteel worden vertaald. Waar blijkt dat deze conclusie op dit moment nog niet kan worden getrokken, zal de instrumentele vertaling indirect plaatsvinden, bijvoorbeeld via wijziging of het aanlegvergunningstelsel in het bestemmingsplan. De toets van uitvoerbaarheid wordt dan uitgesteld tot het moment waarop planwijziging of een aanlegvergunning wordt aangevraagd.

7.4. Maatschappelijke uitvoerbaarheid

In de structuurvisie dient te worden aangegeven op welke wijze burgers en maatschappelijke organisaties zijn betrokken bij de totstandkoming van de structuurvisie. Voor de structuurvisie Buitengebied van Zoeterwoude geeft dat tevens een beeld van de maatschappelijke uitvoerbaarheid.

Maatschappelijke organisaties

Tijdens de voorbereiding van de structuurvisie, is een concept¹⁾ op 26 februari en 18 maart 2008 voorgelegd aan de klankbordgroep. De klankbordgroep is samengesteld uit diverse belangorganisaties (zie bijlage 3) met als doel het college te adviseren. Het college heeft dit advies betrokken bij de behandeling van de Structuurvisie.

De verschillende overlegpartners die geen zitting hebben in de klankbordgroep, zoals de provincie, de inspectie VROM en de buurgemeenten, worden na de behandeling van deze structuurvisie in het Open Huis in de gelegenheid gebracht om te reageren op de beleidvoornemens voor het buitengebied.

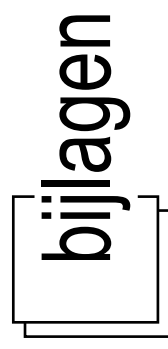
1) Toen nog landschapsontwikkelingsplan genoemd.

Burgers

Burgers zijn bij het opstellen van deze structuurvisie niet betrokken. Na behandeling van de structuurvisie in het college en in het Open Huis wordt de Structuurvisie Buitengebied Zoeterwoude ter inzage gelegd, met als doel burgers en belanghebbenden de gelegenheid te geven, schriftelijk en via e-mail te reageren op de beleidsvoornemens voor het buitengebied.

Conclusie

Uit de ingediende reacties van burgers en maatschappelijke organisaties is gebleken dat op hoofdlijnen kan worden ingestemd met het voorgestelde beleid voor het Buitengebied en dat daarmee de structuurvisie voor het buitengebied vanuit maatschappelijk oogpunt als uitvoerbaar mag worden beschouwd.

Bijlage 1. Bronnen

1

- Beintema A., O. Moedt en D. Ellinger (1995) "Ecologische Atlas van de Nederlandse Weidevogels"
- Bergmans, W. en A. Zuidervijk (1986): "Atlas van de Nederlandse Amfibieën en Reptielen"
- Bink, F.A. (1992): "Ecologische Atlas van de Dagvlinders van Noordwest-Europa"
- Bommel, K.H.M. van, e.a., LEI (2007): "Groenblauwe diensten naar een hoger peil"
- Broekhuizen et al (1992): "Atlas van de Nederlandse zoogdieren"
- Bureau Maas (1983); "Een beeld van het Zuid-Hollandse landschap" deel
- Gerritsen e.a. (2002): "Behoud veenweidegebied, een verkennende studie naar kosten, landschappelijke effecten en uitvoering van drie strategieën voor veenweidegebieden" Alterra-rapport 595
- Janssen, J. en J. Schaminee (2004): Europese Natuur in Nederland, Soorten van de Habitatrichtlijn
- Kapteyn, K. (1995): "Vleermuizen in het landschap"
- Kleijn, D. et al (2007) "De voedselsituatie voor gruttokuikens bij agrarisch mozaïekbeheer", Alterra-rapport 1487
- Koffijberg, K. e.a. (SOVON) (1997): "Ganzen en zwanen in Nederland: overzicht van pleisterplaatsen in de periode 1985 - 94"
- Koster, A. (1987): "De flora van de Nederlandse spoorwegen"
- Landschapsbeheer Nederland (1998); "Handboek Agrarisch natuurbeheer"
- Limpens, H. (1997): "Atlas van de Nederlandse vleermuizen"
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (2004): "Werken aan Natura 2000, handreiking voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden"
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2002): "Soortbescherming bij ruimtelijke ingrepen en dergelijke; Over de Flora- en faunawet in Nederland"
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (1999): "Nota Belverdere, beleidsnota over de relatie cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting"
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (1999): "Nota Belverdere, bijlage B: Gebieden"
- Nie, Hendrik W. de, (1996), "Atlas van de zoetwatervissen"
- Nijland, F. (2007): "Een succesvol broedjaar voor weidevogels in 2006" in: Limosa 80.3-2007
- Provincie Zuid-Holland (1991): "Provinciaal beleidsplan natuur en landschap"
- Provincie Zuid-Holland (1997): "Cultuurhistorische hoofdstructuur Zuid-Holland, deelrapport Rijnstreek"
- Provincie Zuid-Holland (1996): "Ecologische verbindingzones in Zuid-Holland, aanwijzingen voor inrichting en beheer"
- Provincie Zuid-Holland (2001): "Beheersgebiedsplan Zuid-Holland"
- Provincie Zuid-Holland (2003): "Natuurgebiedsplan Bollenstreek–Ade–Rijnstreek Noord"
- Provincie Zuid-Holland (2003): "Natuurgebiedsplan Duivenvoorde-Leidschendam"
- Provincie Zuid-Holland (2004): "Beschermd planten en dieren in Zuid-Holland, de verspreiding van de Europese Habitatrichtlijnsoorten in kaart"
- Reijnen, M. en R. Foppen (1991): "Effect van wegen met autoverkeer op de dichtheid van broedvogels"
- Reijnen, M, G. Veenbaas en R. Foppen (1992): "Het voorspellen van het effect van snelverkeer op broedvogelpopulaties"
- Royal Haskoning (2007): "Landschapsplan Zoeterwoude, het koesteren van landschapskwaliteiten"
- SOVON (2002): "Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 - 2000"
- SOVON (2000): "Ganzen- en zwanentellingen in Nederland in 1998/1999"
- Stroeken, F., Royal Haskoning (2007): "Landschapsplan Zoeterwoude"
- Teunissen W.A., e.a. (2005): "Predatie bij weidevogels, op zoek naar de mogelijke effecten van predatie op de weidevogelstand". Sovon-onderzoeksrapport 2005/11
- www.minlnv.nederlandsesoorten.nl
- www.mnp.nl

- www.natuurloket.nl
- www.sovon.nl
- www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/
- www.vogelsrijnwoude.nl
- www.waarneming.nl

Bijlage 2. Monumenten

1

Lijst van rijksmonumenten in de gemeente Zoeterwoude

Straatnaam en huisnummer		Monumentnr.	Omschrijving object
Dorpsstraat	2-4	41037	Scheepswerf
Dorpsstraat	17	41034	Toren van de N-H kerk
Dorpsstraat	17	41035	Ned. Herv. Kerk
Dorpsstraat en	21	41036	Huis
Kosterpad	1		
Dorpsstraat	46	41038	Boerderij "Bijddorp"
Hoge Rijndijk	18	41040	Kerk "O.L. Vrouw Onbe- Vlekt Ontvangen"
Hoge Rijndijk	68	41063	Poldermolen "Barremolen"
(Burg. Smeetsweg 1)			
Hoge Rijndijk	169	41039	Boerderij "De Uithof"
Ln v. Oud Raadwijk	3	41041	Landhuis "Oud Raadwijk"
Ln v. Oud Raadwijk	4	41042	Boerderij
Molenpad	9	41062	Wipwatermolen
Burg. Smeetsweg	1	46191	Terrein Huis Zwieten
Watertje	38	41043	Boerderij
Watertje	39-40	41044	Boerderij
Weipoortseweg	1	41045	Boerderij
Weipoortseweg	2-3-3a	41046	Boerderij
Weipoortseweg	32	41052	Boerderij
Weipoortseweg	52	41053	Boerderij "Weltevreden"
Weipoortseweg	54	41054	Boerderij
Weipoortseweg	55	41047	Boerderij
Weipoortseweg	67	41048	Boerderij
Weipoortseweg	69-69a-69b	41049	Boerderij "Veldzicht"
Weipoortseweg	72-72a	41055 en 512352 t/m 512356	Boerderij "Altijd Zorg"
Weipoortseweg	76	41056	Boerderij "Vredelust"
Weipoortseweg	83	41050	Boerderij
Weipoortseweg	90	41057	Boerderij/Kwakel-brug
Weipoortseweg	96	41058	Boerderij
Weipoortseweg	97	41051	Boerderij
Hofweg (1)	5	41061	Molen "Zelden van Passe"
Hofweg (1)	5	41059	Molenaarshuis
(1)was Westeindseweg			
Westeindseweg	6	41060	Boerderij "Christina's hoeve"
Zuidbuurtseweg	32	41065	Boerderij
Zuidbuurtseweg	44	41066	Boerderij
Zuidbuurtseweg	50	41067	Poldermolen

Lijst van gemeentelijke monumenten in de gemeente Zoeterwoude

Straatnaam	Huisnr.	Omschrijving
Hoge Rijndijk	1	Woonhuis
Hoge Rijndijk	16	Pastorie Parochie Meerburg
Hoge Rijndijk	85/87	Twee woningen
Hoge Rijndijk	165	Woonhuis
Laan de Goede Herder		Ingangspoort
Noordbuurtseweg	2	Boerderij
Noordbuurtseweg	35	Herenhuis
Noordbuurtseweg	41/42	Bouwbedrijf "De erven Paardekooper" met woonhuis
Rijnstraat	26	Voormalige boerderij
Rijnstraat	39	Woonhuis
't Watertje	18	Voormalige boerderij
Weidelaan	10	Boerderij + Karnmolen
Weipoortseweg	56	Boerderij
Weipoortseweg	61	Boerderij
Weipoortseweg	62/62a	Boerderij
Westeindseweg	7	Boerderij
Westeindseweg	16	Boerderij
Westeindseweg	25	Boerderij "Lindhoeve"
Zuidbuurtseweg	21	Woonhuis
Zuidbuurtseweg	22	Boerderij
Zuidbuurtseweg	33/34	Boerderij
Zuidbuurtseweg	48	Boerderij
Zuidbuurtseweg	49	Boerderij
Zuidbuurtseweg	57	Woonhuis bij voormalige "Don Boscoschool"

Bijlage 3. Samenstelling klankbordgroep

1

- de heer Theo van Leeuwen, voorzitter ANV Wijk en Wouden, veehouder;
- mevrouw Ineke Hiel, St. Grote polder Groene Hart;
- de heer Ben van Kroonenburg, St. Grote polder Groene Hart;
- de heer Rinus van Swieten, St. Grote polder Groene Hart;
- de heer Ruud van Vliet, LTO-Noord, afdeling Rijn- en Vlietlanden;
- de heer Nico Captein, LTO-Noord, afdeling Rijn- en Vlietlanden;
- mevrouw Van Bohemen, LTO-Noord, afdeling Rijn- en Vlietlanden;
- de heer Ton Orleans, Gebiedscommissie, programmabureau;
- mevrouw Liselotte Gips, gemeente Zoeterwoude, projectleider;
- de heer Jurgen van Nimwegen, gemeente Zoeterwoude, ruimtelijke ordening;
- de heer Eric van der Aa, adviesbureau RBOI, projectleider Structuurvisie Buitengebied.
- de heer Rud van Herk, adviesbureau RBOI, projectleider bestemmingsplan landelijk gebied.